salgó jános

krisztus tanúi a történelemben

KRISZTUS TANÚI A TÖRTÉNELEMBEN

salgó jános

krisztus tanúi a történelemben

zsinati bizottság
róma 1976

A fedőlapot Szokoly György tervezte

Készült Detti Dario & Ugo nyomdájában
Via Girolamo Savonarola, 1
I - 00195 ROMA

ELŐSZÓ HELYETT

« Mindenki előtt világos, hogy minden keresztény ember, akármilyen rendű-rangú is, meg van híva a keresztény élet teljességére és a szeretet tökéletességére, és hogy ez az életszentség a földi társadalomban is előmozdítja az emberségesebb életmódot. E tökéletesség elnyerése végett vessék latba a hívek erejüket, amelyet Krisztus ajándékozásának mértéke szerint kaptak, hogy az Ő nyomdokait követve és az Ő képéhez hasonulva mindenben tartsák meg az Atya akaratát, szívvel-lélekkel szenteljék magukat Isten dicsőségének és a felebarát szolgálatának. Így bőséges gyümölcsöt hozva bontakozik ki Isten népének életszentsége, amint ezt annyi szentnek élete ragyogóan bizonyítja az Egyház történetében » (Lumen gentium, 40).

A Zsinat most idézett szavait illusztrálják ennek a könyvnek a lapjai. Az egyháztörténetből kiragadott példák, főleg Krisztus tanúinak néhány jellegzetes alakja azt mutatja, hogy az élő hit útján járó, szeretet által munkálkodó és reménykedő Isten népe « a földi társadalomban is előmozdítja az emberségesebb életmódot ». Bevezetőnkben jeleztük azt az új egyháztörténelmi szemléletet, amely ezt könyvet ihlette.

A Zsinati Bizottság úgy véli, hogy az egyszerű nyelven megírt, de biztos adatokra támaszkodó munka jó segítséget nyújt a templomi katekézishez. A bekeretezett, vastag betűs « összefoglalók » a lényeg rögzítését és a mai tanulság levonását könnyítik meg. A szövegben szereplő idegen kifejezéseket vagy nehezebb fogalmakat a KISLEXIKON határozza meg. Az apró betűs « kiegészítő olvasmányok » szellemtörténeti összefüggésekre, hitvédelmi szempontokra stb. világítanak rá.

ÚJ EGYHÁZTÖRTÉNELMI SZEMLÉLET

Pünkösdkor a Szentlélek tanúságot tett az induló Egyház mellett. Az Egyház azóta a Szentlélek erejében szüntelenül tanúságot tesz Jézusról. « Tanúim lesztek a föld végső határáig... » — mondotta Jézus.

A tanúságtevést az Egyház a krisztusi tanítás hirdetésével és védelmével kezdte.

Jézus életével mutatta meg, hogyan kell érteni a tanítását, valamint azt is, hogy mennyire komolyan gondolta azt, amit tanított: föláldozta magát az emberekért. A keresztények igehirdetése is csak akkor hiteles, ha a krisztusi tanítás az emberekért való áldozatkészségre képesít. A tanító egyház feladata az igazság őrzése, de a krisztusi igazság bemutatása már mindenegyes keresztény feladata, legyen az püspök vagy király, szolga vagy munkás.

Mint címe is mutatja, e könyv nem akar szokványos egyháztörténelmet nyújtani. Azt akarjuk vázlatosan bemutatni, mit valósított meg az Egyház abból, amiért Krisztus az emberiséghez küldte.

A szokottnál következetesebben próbálunk elszakadni attól a szemlélettől, mely az Egyházat szervezetében és szervezetének küzdelmeiben mutatja be.

A katolikus Egyház mindazok gyülekezete, akik hisznek Jézusban, és tanítását mindenben igaznak fogadják el, követésére vállalkoznak.

Ha azonban Krisztus tanításának és kegyelmének hatását akarjuk felmérni, nem elég válogatás nélkül figyelni mindenkit, aki az Egyház tagja. Még az sem elég, ha a templomba járókat nézzük. Krisztus erejét azokon lehet felmérni, akik életüket valóban Krisztusra és tanítására építették. Úgy, ahogy azt a szentek tették. Amilyen mértékben valaki Krisztusra és tanítására hagyatkozik, olyan mértékben lesz tanúságtevő.

Minden korban voltak szentek, mert Jézus tanítása mindig modern. Sőt éppen a szentek ismerték fel az új helyzetekben

is a krisztusi tennivalókat. Így lettek az emberi haladás úttörői.

Krisztus követői azt nyújtják, amit semmiféle régi vagy új civilizáció nem tud feleslegessé tenni: Jézusért tevékenyen szeretni az embereket, illetve Jézust szeretni minden emberben.

Amikor valahol rosszul áll az egyház ügye, az nem Krisztus gyengeségének jele. Ez annak jele, hogy ott kevés az igazi Krisztus-követő. Nemcsak a kereszténység, hanem az egész emberiség megsínyli, ha kevés az igazi tanúságtevő. « Ti vagytok a világ világossága ». Ha a keresztények nem világoskodnak, a világ sötétségben marad. A hamis keresztények Krisztus ellen tesznek tanúságot.

E könyv kettős szempontból figyeli az Egyház történelmét. Egyrészt azt nézzük, hogy mit tett az Egyház a krisztusi igazság hirdetésében és védelmében. Másrészt állandóan szemmel tartjuk, eredményes volt-e az igehirdetés, vagyis ennek nyomán mit tettek a Krisztus-követők embertársaik javára.

Az Egyház történelme tulajdonképpen a Krisztus erejéből táplálkozó tevékeny szeretet története. Számon kellene tartani minden jótettet, irgalmasságot, hűséget, megbocsátást, bűnbánatot, megtérést, újrakezdést, mely erejét Krisztus kegyelméből merítette és ma is meríti.

Ez az Egyház története. Ezt persze senki emberfia nem tudja megírni. De az Egyháznak ezt a történetét fogja Jézus bemutatni az Ítélet Napján.

1. AZ ŐSKERESZTÉNYEK TANÚSÁGOT TETTEK JÉZUS MELLETT

Az Egyház élete az első pünkösd napján kezdődött, amikor az apostolokra kiáradt a Szentlélek és ők elkezdték a tanúságtételt Jézus mellett.

1. TANÚSÁGOT TETTEK JÉZUS MELLETT ISTENTISZTELETÜKKEL.

A szentmisének ugyanis Jézus a központja.

Első istentiszteleti helyük — a hagyomány szerint — az a terem volt, amelyben Jézus az utolsó vacsorát tartotta, és amelyben a Szentlelket várták. Amikor már többen lettek, más házakban is összejöttek.

Ilyenkor az egyik apostol — később felszentelt megbízottja — felidézte Jézus életét és tanítását. Mai nyelven szólva megindult az Egyházban az « ige liturgiája ». Ez azt jelenti, hogy prédikáltak és zsoltárokat énekeltek. Ezt követően megünnepelték az « *Úr emlékezetét* ». Úgy, ahogyan azt Jézus az utolsó vacsorán meghagyta nekik, és ahogyan Tőle látták: együtt vacsoráztak, majd elvégezték a « *kenyértörést* ». A Jézus testévé és vérévé változtatott kenyeret és bort szétosztották, és magukhoz vették. Ez volt a szentmise.

A jeruzsálemi zsidó templomba továbbra is eljártak imádkozni, hiszen ezt is így látták Jézustól.

2. TANÚSÁGOT TETTEK JÉZUS MELLETT TESTVÉRI SZERETETÜKKEL.

Jézus ugyanis azt mondta: « Arról ismeri meg majd mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, hogy szeretettel vagytok egymás iránt ».

Meg is látszott rajtuk. « A sok hivő mind egy szív, egy lélek volt », — írja róluk a Szentírás (Csel. 4, 32). Nem volt szentmise az irgalmas szeretet gyakorlása nélkül. A misével kapcsolatos *vacsorán mindenki egyformán részesült.* Testvér-

nek érezte magát a szegény is, mert amit a gazdagok hoztak, azt egyformán osztották el.

A szeretet és a testvéri együvétartozás annyira eltöltötte őket, hogy *sokan eladták mindenüket* és a pénzt átadták az apostoloknak. Ők szétosztották az adományokat. Mindenkinek annyit adtak, amennyire szüksége volt. Nem is akadt senki szűkölködő közöttük.

Az apostolok *nem követelték meg*, hogy Jézus hívei mindenüket eladják, és a pénzt nekik juttassák. Ez látszik ANANIÁS és felesége esetéből.

Egy Ananiás nevű ember feleségével, Szafirával együtt eladta egyik földjét. A férj felesége tudtával egy részt megtartott magának a föld árából. A többi pénzt úgy adta Péternek, mintha az egészet adta volna át. Szent Péter azonban isteni megvilágítás következtében tudta az igazságot, ezért így szólt:

— Ananiás, be akartad csapni a Szentlelket? Hát nem a tiéd maradhatott volna, ha meg akartad tartani? Vagy ha eladtad, nem rendelkezhettél szabadon az ára felett? Nem embernek hazudtál, hanem Istennek.

Ananiás ekkor összeesett és meghalt. Felesége később ugyanígy járt. — Nagy félelem vett erőt az egész egyházban. — Így őrködött Isten a fiatal Egyház tisztasága felett.

A hívek száma pedig napról napra gyarapodott.

3. TANÚSÁGTÉTELÜKET CSODÁK ERŐSÍTETTÉK MEG.

Péter és János egyszer a délutáni nyilvános imádság idején fölment a templomba. Éppen akkor egy bénán született embert vittek oda. Ezt mindennap letették a templom egyik kapujához, hogy a templomba menőktől alamizsnát kérjen. Amikor meglátta Pétert és Jánost, tőlük is alamizsnát várt. Péter így szólt hozzá:

— Nézz ránk! — A béna koldus azt hitte, hogy kap valamit. Péter azonban ezt mondta neki:

— Ezüstöm, aranyom nincs, de amim van, neked adom. A názáreti Jézus Krisztus nevében állj föl és járj!

Jobb kezénél fogva fölsegítette. Az egy ugrással talpon volt és tudott járni. Velük együtt bement a templomba, járkált, ugrándozott és dicsőítette Istent. Mivel nem tágított Péter és János mellől, sokan odagyűltek köréjük. Péter beszédet intézett hozzájuk:

— Miért bámultok úgy ránk, mintha a saját erőnkből értük volna el, hogy ez járni tudjon? Azért gyógyult meg, mert hittel segítségül hívtuk Jézus nevét.

Péter a továbbiakban tanúságot tett Jézus föltámadásáról, majd így fejezte be szavait:

— Tartsatok bűnbánatot és térjetek meg!

A gyógyítás és a beszéd hatására sokan csatlakoztak hozzájuk, úgyhogy a hivő férfiak száma ötezerre emelkedett.

4. AZ APOSTOLOK A FŐTANÁCS ELŐTT IS TANÚSÁGOT TETTEK JÉZUSRÓL.

Péter beszéde után mindkettőjüket, Pétert és Jánost, a főtanács elé vezették. Ott szigorúan megparancsolták nekik, hogy ne tanítsanak Jézus nevében. Ők azonban így válaszoltak:

— *Mi nem hallgathatunk arról, amit láttunk és hallottunk.*

Erre megfenyegették, majd elengedték őket.

Az apostolok a fenyegetés ellenére továbbra is nyíltan tanítottak. Ekkor mindnyájukat elfogták és a főtanács elé állították. Az újabb fenyegetésre Péter válaszolt valamennyiök nevében:

— *Inkább kell engedelmeskedni Istennek, mint az embereknek!*

A főtanács ezért fontolóra vette, nem volna-e jobb kivégeztetni őket. (Ugyanez a főtanács ítélte nemrég Jézust is halálra). Végül mégis úgy döntöttek, hogy csak megvesszőzik őket. Mindegyikükre 39 botot mértek. Az apostolok boldogan távoztak, mert méltók lettek arra, hogy Jézus nevéért gyalázatot szenvedjenek.

Továbbra is tanítottak a templomban és a házakban.

A tanítványok száma pedig egyre nőtt.

- **KISLEXIKON**
- KENYÉRTÖRÉS, KENYÉRSZEGÉS. — Így hívták a zsidók az étkezést. Az Oltáriszentség rendelése óta a keresztények így nevezték a szentmisét is.
- SZERETETLAKOMA (AGAPÉ). — A szentmise előtt rendes étkezés folyt. Ilyenkor a szegénynek is egyformán jutott a gazdagok bőségéből.

ÉS MA? — MA IS SZÜKSÉG VAN TANÚSÁGTEVŐKRE!

Az emberek nem azt nézik, hogy mit tanítunk, hanem azt, hogy mit csinálunk. Ma ugyanúgy kell tanúságot tenni, mint az apostolok korában: testvéri közösségben az « Úr asztala » köré kell gyűlni, és ezt a szeretetet az emberek közé vinni.

2. ISTVÁN DIÁKONUS VÉRTANÚSÁGA ÉS SAUL MEGTÉRÉSE

1. AZ APOSTOLOK DIÁKONUSOKAT RENDELNEK.

Az ősegyházban sem volt mindenki hibátlan.

A jeruzsálemi zsidók a mindennapi *alamizsnaosztásnál* előnyben részesítették saját szegényeiket, és elhanyagolták a görögül beszélő zsidók özvegyeit. Ezért a tizenkettő összehívta a tanítványok gyülekezetét és ezt javasolta:

— Nem volna rendjén, hogy az asztalnál szolgáljunk, és közben elhanyagoljuk az Isten igéjét. Azért, testvérek, válasszatok ki magatok közül hét férfit, akit megbízhatunk ezzel a föladattal.

A híveknek tetszett a javaslat. Ki is választottak hetet, köztük Istvánt. Az apostolok imádság közben rájuk tették kezüket, vagyis fölszentelték őket. A diákonusszentelés szegénygondozásra és igehirdetésre adott megbízást.

2. ISTVÁN DIÁKONUS VÉRTANÚSÁGA.

A diákonusok közül István működött a legeredményesebben. Ügyesen vitatkozott az ószövetség híveivel. Mivel vitában nem tudták legyőzni, megragadták és a főtanács elé hurcolták. Azzal vádolták, hogy Mózes Törvénye ellen lázít.

István beszédben védekezett a vád ellen. Végül szemükre vetette, hogy őseik megölték a prófétákat, akik a Megváltóról jövendöltek, ők pedig magát a Megváltót ölték meg. Mikor ezt hallották, dühükben fogukat vicsorgatták. Istvánnak ekkor látomása támadt. Fölkiáltott:

— Látom a megnyílt eget és az Emberfiát, amint Isten jobbján áll.

Ez a látomás jelképesen fejezte ki, hogy Jézus valóságos Isten az Atyával együtt.

Ekkor rárontottak, a városon kívülre vonszolták és megkövezték. István fennhangon imádkozott üldözőiért:

— Uram, ne ródd fel nekik ezt a bűnt!

A megkövezéshez letették felső ruhájukat. A ruhákat egy Saul nevű fiatalember őrizte, mert maga is gyűlölte a keresztényeket.

A JERUZSÁLEMI ÜLDÖZÉS. — Szent István vértanúsága után nagy üldözés tört ki a jeruzsálemi egyház ellen. *Saul* sorra járta a házakat, elhurcolta Jézus követőit és börtönbe vetette őket. Az apostolok Jeruzsálemben maradtak, a hívek jó része azonban elmenekült. Szétszéledtek az országban, és így mindenfelé eljutott Jézus tanítása.

3. SAUL MEGTÉRÉSE.

Saul ajánlólevelet kért a főpaptól a damaszkuszi zsinagógához, hogy megkötözve Jeruzsálembe hozhassa Jézus követőit.

Már Damaszkusz közelébe ért, amikor hirtelen mennyei fény ragyogta körül. A földre zuhant. Ekkor egy hang szólt hozzá:

— Saul, Saul, miért üldözöl engem?

— Ki vagy te, Uram? — kérdezte Saul.

— Én vagyok Jézus, akit te üldözöl, — hangzott a felelet. — Menj a városba, ott majd megmondják, mit kell tenned.

Utitársai döbbenten álltak mellette. A hangot hallották, bár nem értették, de senkit sem láttak. Saul a látomástól megvakult. Úgy kellett Damaszkuszba vezetni.

Damaszkuszban élt egy Ananiás nevű tanítvány. Jézus meg-

jelent neki és Saulhoz küldte, hogy keresztelje meg. Ananiás el is ment, rátette kezét és ezt mondta:

— Saul testvérem, engem az Úr Jézus küldött, hogy visszanyerd látásodat és eltelj Szentlélekkel.

Saul tüstént visszanyerte szemevilágát és mindjárt meg is keresztelkedett.

4. SAULBÓL PÁL APOSTOL LETT.

Saul ezután megismerkedett Jézus tanításával, majd magányos helyre vonult vissza. A magányban magától Jézustól kapott kinyilatkoztatást.

Később ismét Damaszkuszba ment, és most már nyílt vitában tanúskodott Jézus mellett. Nagy föltűnést keltett, hogy az hirdeti Jézust, aki követőit nemrég még üldözte. Életére törtek. A tanítványok azonban éjnek idején a falon egy kosárban lebocsátották.

Azután sokáig hazájában (Tarzuszban) időzött. Amikor később térítő utakra indult, már a Pál nevet használta. Ő Szent Pál apostol.

● **KISLEXIKON**

- KÉZRÁTÉTEL. — A diákonusok (szerpapok) az apostoloktól kézrátétellel kapták hatalmukat, megbízatásukat. Püspök- és papszenteléskor szintén kézrátétellel adják át a lelki hatalmat.
- A TIZENKETTŐ. — Az apostolokat értették ezen. A 12-es számnak szimbolikus értelme volt. Isten ószövetségi népe 12 törzsatyától származott, Isten újszövetségi népe is 12 lelki törzsatyától származik.
- SZENT PÁL A 13. APOSTOL. — Őt is Jézus választotta ki erre a feladatra, csak később. A 12-es számnak csak a zsidóknál volt jelképes értelme.

Istvánt és Pált különböző módon hívta Jézus személyes művének folytatására.

ÉS MA? —

Jézus ma is hív egyeseket erre a feladatra. A püspökök, papok és diákonusok hitelesen folytatják Jézus személyes művét.

Hátha Jézus téged is hív, vagy talán fiadat, testvéredet...

Gyönyörű hivatás Jézus üdvözítő művét folytatni.

3. JÉZUS EGYHÁZA KATOLIKUS

SZENT PÉTER ÉS SZENT PÁL MŰKÖDÉSE

1. AZ ELSŐ NEM ZSIDÓ KERESZTÉNYEK.

A Jeruzsálemből elmenekült zsidók kezdetben csak a zsidók között terjesztették az evangéliumot. A pogányoknak először Antiochiában (Szíria) kezdték hirdetni Jézus tanítását. Az eredmény meglepő volt: nagyon sokan csatlakoztak hozzájuk. Az apostolok Barnabást küldték oda, ő meg Pált hívta segítségül. Egy éven át tanítottak Antiochiában. Nem kényszerítették a megtért görögöket a zsidó vallási szokások megtartására. Ebből nagy vita keletkezett. Az addigi keresztények ugyanis zsidók voltak. Ezek úgy gondolták, hogy az Isten Országába a zsidó valláson keresztül vezet az út.

2. SZENT PÉTER LÁTOMÁSBAN KAP ISTENI ÚTMUTATÁST.

Péter Joppe városában egy ház lapos tetején imádkozott. Közben elragadtatásba esett. Megnyílt az ég, és valami lepedőféle ereszkedett le. A zsidók számára vallásilag « tisztátalan » állatok voltak rajta. Egy hang biztatta:

— Péter, öld le és edd!

— Szó sem lehet róla, Uram! Sose ettem én semmi tisztátalant!

— Amit az Isten tisztává tett, azt te ne tartsd tisztátalannak! — válaszolta az égi hang.

Ez a látomás háromszor ismétlődött.

Miközben Péter a látomás értelmén gondolkozott, Kornéliusz pogány százados küldöttei jelentkeztek. Ezektől megtudta, hogy Kornéliusznak angyal jelent meg, aki arra biztatta, hogy hivassa Pétert.

Péter most megértette a jelenést: a zsidókon kívüli népek nem tisztátalanok Isten előtt. Elment Kornéliuszhoz és megkeresztelte őt családjával együtt.

3. AZ APOSTOLI ZSINAT ELDÖNTI A NEM ZSIDÓ KERESZTÉNYEK ÜGYÉT.

Péter látomása nem vetett véget minden vitának. Ezért később Jeruzsálemben összejöttek az apostolok meg az Egyház többi vezetői. Péter javaslatára úgy döntöttek, hogy a nem zsidó kereszténveket nem kényszerítik a zsidó vallási szokások megtartására. Ez volt az első, a jeruzsálemi zsinat.

Ezzel eldőlt, hogy a keresztény vallás nem kötődik semmiféle néphez, hanem « általános », görögül « katolikus » vallás.

4. ÚJABB ÜLDÖZÉS, PÉTER CSODÁLATOS KISZABADULÁSA.

Közben a gyermekgyilkos Heródes unokája lett a zsidók királya. Őt is Heródesnek hívták. Börtönbe záratta Pétert. Négyszeres őrséggel őriztette, és húsvét után ki akarta végeztetni. A hívek imádkoztak érte.

A kivégzés előtti éjszakán Péter két katona között aludt kettős lánccal megbilincselve. Az Úr angyala fölkeltette:

— Kelj föl gyorsan! — A láncok ekkor lehullottak lábáról.

Péter sietve fölvette ruháját és követte az angyalt. A vaskapu magától kinyílt előttük, az őrök nem láttak semmit. Kinn az utcán az angyal eltűnt. Péter ekkor vette észre, hogy nem látomásban van része, hanem mindez valóság. Sietve ahhoz a házhoz ment, ahol a keresztények gyülekezni szoktak. Amikor Péter zörgetett, a szolgáló óvatosan kitekintett, és örömében elfelejtett ajtót nyitni. Csak ismételt zörgetésre engedték be Pétert. Miután elbeszélte, mi történt vele, más helyre távozott.

Később Róma püspöke lett.

5. SZENT PÁL TÉRÍTŐ ÚTJAI.

Az apostolok szétszéledtek, hogy különböző országokban hirdessék Krisztust. Sajnos kevés feljegyzés maradt működésükről. Szent Pál apostol életéről tudunk a legtöbbet, mert egyik munkatársa, Szent Lukács, az Apostolok Cselekedeteiben elbeszéli térítő útjait.

Szent Pál apostol városról városra vándorolt, térített Kisázsiában, Görögországban és Makedóniában. Közben több-

ször megvesszőzték, bebörtönözték. Ő semmitől sem riadt vissza, fáradhatatlanul terjesztette Isten Országát.

Első útján Szent Barnabás is vele volt. Az egyik városban (Lisztra) élt egy születése óta béna ember. Ő is hallgatta Szent Pál beszédét. Az apostol észrevette és rákiáltott:

— Állj rá egyenesen a lábadra! — Az talpra ugrott, és tudott járni. Amikor az emberek ezt látták, felkiáltottak:

— Az istenek leszálltak hozzánk emberi alakban!

Papjuk felkoszorúzott bikát vezetett elő, hogy a néppel együtt áldozatott mutasson be a két apostolnak. Pál és Barnabás fölháborodva szólt a tömeghez:

— Emberek, mit csináltok? Mi is emberek vagyunk, akárcsak ti. Éppen azt hirdetjük, hogy ezektől a bálványoktól forduljatok el!

Később idevetődtek Szent Pál ellenségei és annyira föllázították a népet, hogy Pált megkövezték. Azt hitték, meghalt, de később magához tért és tovább folytatta térítő útját.

6. SZENT PÁL FOGSÁGA.

Harmadik apostoli körútja után Szent Pál a jeruzsálemi templomba ment imádkozni. A kisázsiai zsidók fölismerték és lázítottak ellene. A tömeg majdnem megölte. A római őrség szabadította ki kezükből.

Két évig volt börtönben (58-60). Amikor úgy látta, hogy élete veszélyben forog, a császárhoz föllebbezett. Ezért más foglyokkal együtt hajón Rómába szállították.

Útközben *hajótörést* szenvedtek egy viharban. Megmenekülésük után Málta szigetén tűz mellett szárítkoztak. Pál is összeszedett egy csomó rőzsét. Amikor a tűzre dobta, a melegtől egy vipera mászott elő és a kezére csavarodott. Ezt látva a bennszülöttek így szóltak egymáshoz:

— Biztosan gyilkos ez az ember. Kimenekült a tengerből, de az Igazság nem hagyja életben.

Ő azonban lerázta a kígyót a tűzbe, és semmi baja sem történt. Várták, mikor esik össze. Mivel semmi baj sem érte, istennek nézték.

Szent Pál római fogsága könnyű házi őrizet volt. Látogatókat is fogadhatott, téríthetett. — Később kiszabadult.

● **KISLEXIKON**

• KATOLIKUS. — Azt jelenti, hogy általános, egyetemes, minden népnek szóló vallás. Addig ugyanis minden népnek külön vallása és istene volt. Görög szó.

• KERESZTÉNY. — Nem a kereszt szóból ered. A görög Krisztosz — Kresztosz szónak elferdítése. Szláv nyelven keresztül így alakult ki a magyar « keresztény » szó. Értelme tehát: krisztusi. Először Antiochiában nevezték így Krisztus követőit.

« MINDENKINEK MINDENE LETTEM, hogy mindenkit üdvözítsek! » — mondotta Szent Pál. — ÉS MA?

Ma is felelősséget kell éreznünk embertársaink lelkéért! Hátha éppen mi tudnánk valakit Jézushoz vezetni... Talán van valaki, aki nagyon hallgat ránk. Talán van valaki, aki annyira szeret minket, hogy kedvünkért megtenne valamit. Biztassuk, hogy misére menjen, Szentírást olvasson, hogy valakin segítsen, hogy valakit visszatartson a rossztól...

Jeruzsálem pusztulása

A zsidó nép túlnyomó többsége olyan Messiást várt, aki Zsidóországot felszabadítja a római uralom alól és gazdag földi birodalmat alapít. Azért fordultak Jézus ellen, mert ő nem akart ilyen földi messiás lenni. Jézus halála után támadtak hamis messiások, akik a zsidók fölszabadító harcát hirdették. Lelkesedésük ereje elsöpörte a római katonaságot.

A rómaiak erre nagy hadsereget küldtek a zsidók ellen. Ezek a jól védhető Jeruzsálembe húzódtak.

Jeruzsálem zsúfolt volt a sok menekülőtől. A rómaiak sánccal vették körül a várost, hogy senki se tudjon onnan megszökni. A védők közt hamarosan nagy éhínség tört ki. A különböző pártok egymás ellen is hadakoztak, egymást ölték. Aki menekülni próbált, a rómaiak kezébe került, ezek pedig keresztre feszítették őket. Akkor pusztultak ki az Olajfák Hegyének olajfái.

Közel kétévi háború után sikerült a rómaiaknak behatolniok a városba. Egy katona tűzcsóvát vetett a templomra. A sok faragott fa könnyen égett, minden elhamvadt. Az életben maradottak rabszíjra kerültek. Titusz, a római vezér velük vonult be Rómába a diadalív alatt, amelyet ennek a győzelemnek emlékére emeltek. Ez a diadalív ma is látható. Oldalára rávésték a diadalmenetet a zsákmánnyal; világosan felismerhető a hétágú áldozati mécses. Mindez Kr.u.70-ben történt.Azóta a zsidóknak nincs sem templomuk, sem áldozatuk.

4. KERESZTÉNYÜLDÖZÉS A RÓMAI BIRODALOMBAN

1. A KERESZTÉNYSÉG TERJEDÉSE.

Vegyük kézbe a Római Birodalom térképét. Hatalmas területeket lehetett beutazni országhatárok nélkül. Britanniától Egyiptomig egyetlen ország határain belül éltek az emberek. A közbiztonság is tűrhető volt. A latin és a görög nyelvvel az egész birodalomban boldogulni lehetett.

A kereszténység 30 év leforgása alatt a Földközi-tenger minden partján virágzó egyházközségeket alapított. Görögország minden részén éltek keresztények. Rómában és Itáliában is hamarosan gyökeret vertek. Rómában Szent Péter térített, aki élete utolsó évtizedét szinte folyamatosan itt töltötte.

A kereszténység nemcsak a szegények, hanem a gazdagok között is hódított. Ötven évvel Jézus halála után már a császár közvetlen rokonságában is találunk keresztényeket.

2. NÉRÓVAL MEGINDUL AZ ÜLDÖZÉS.

A keresztények nem vettek részt az erkölcstelenséggel és kegyetlenséggel kapcsolatos mulatságokon. A kicsapongó népünnepélyeken sem jelentek meg, házaikat ilyenkor nem virágozták föl. A pogány rómaiak ebből arra következtettek, hogy a keresztények az *öröm ellenségei*, s ezért nem rokonszenveztek velük.

A rómaiak úgy gondolták, hogy isteneik tették naggyá birodalmukat. A keresztények viszont megvetették a hatalmas Róma nevetséges isteneit. Emiatt a keresztényeket *istentelen*eknek tartották.

Mindez megkönnyítette Néró császár dolgát, amikor üldözni kezdte a keresztényeket.

NÉRÓ (54-68) felgyújtatta Róma egy részét. Egyesek szerint beteges szórakozásból, hogy lássa, milyen lehetett a híres Trója égése, mások szerint a piszkos házak helyébe szebb Rómát akart építeni. Amikor a nép körében elterjedt a hír, hogy Néró a gyújtogató, ő ijedtében a keresztényekre fogta a város felgyújtását. Kiadta a jelszót:

— Az oroszlánok elé a keresztényeket!

Egyeseket a cirkuszi játékok keretében vadállatok elé vetettek, másokat póznákra kötöztek és szurokkal leöntve meggyújtottak, ismét másokat leszúrtak, vagy máglyán égettek el.

Szent Pétert 67-ben fejjel lefelé keresztre feszítették, majd a vatikáni domb lejtős temetőjében eltemették. *Szent Pált* lefejezték.

Néró halála után a keresztények üldözése egy ideig szünetelt. Aztán újra fellángolt. Nagy Konstantinig tartott az általános üldözés, bár közben voltak békés időszakok is.

3. VÉRTANÚK ÉSZAK-AFRIKÁBAN (180).

Az első században több ezer keresztény halt vértanúhalált. Tacitus római történetíró a vértanúk « nagy sokaságáról » beszél. A római afrikai tartomány rendkívül virágzó országrész volt. A második században Róma éléstárát alkotta; a művészet és az irodalom is jelentősen kibontakozott a vidéken. A tengerparti városok nyelve latin vagy görög volt. A kereszténység római közvetítéssel jutott el Afrikába, először Karthágóba, majd innen az egész tartományban elterjedt. Az első hiteles vértanúakták (bírósági jegyzőkönyvek) 180-ból származnak: Karthágóban folyt le *Speratus, Nartzalus, Cittinus, Donata, Secunda, Vestia* és társaik kihallgatása és elítélése.

Az állami hivatalnok (Saturninus prokonzul) faggatja a bíróság elé állított kereszténveket.

— Urunk, a császár kegyelmében részesülhettek, ha észhez tértek!

— Semmi rosszat nem tettünk — válaszol Speratus —, nem átkozódtunk, a rosszért hálát adtunk; a császárnak tehát engedelmeskedtünk!

— Mi is vallásosak vagyunk — erősködött Saturninus —, vallásunk egyszerű: császár urunk szellemére esküszünk, könyörgünk egészségéért, amit nektek is meg kellene tennetek.

— Ha figyelsz rám, elmondom az egyszerűség titkát — vágott vissza Speratus.

— Minthogy szent dolgainkról rosszul akarsz beszélni, nem figyelek rád! Esküdj meg császár urunk szellemére!

— Én nem ismerem e világ birodalmát. Annak az Istennek szolgálok, akit emberi szem nem látott és nem láthat —

válaszolt Speratus —. Nem loptam; ha valamit veszek, kifizetem az adót, mert Uram a királyok királya és minden nemzet Császára.

Saturninus most valamennyi kereszténnyhez fordult:

— Tagadjátok meg ezt a meggyőződésteket!

— Rossz meggyőződés embert ölni és hamisan tanúskodni! — vágott vissza Speratus.

— Ne kövessétek ezt az esztelenséget!

— Mi nem félünk senki mástól, egyedül Urunktól, Istenünktől, aki a mennyben van — vette át a szót Cittinus. Majd megszólalt Donata is:

— Tisztelet a császárnak, félelem Istennek.

— Keresztény vagyok — vallotta meg egy másik nő, Vestia.

— Az akarok lenni, ami vagyok — erősítette Secunda is.

Saturninus most ismét Speratushoz fordult:

— Meg akarsz maradni kereszténynek?

— Keresztény vagyok — válaszolta. És valamennyi keresztény egyetértett vele.

— Nem akartok egy kis megfontolási időt?

— Igaz ügyben nincs szükség megfontolási időre — vágott vissza Speratus.

— Mi van a táskátokban?

— Könyvek és Pál igaz férfiú levelei — válaszolt Speratus.

— Harminc nap haladékot kaptok, hogy észhez térjetek!

— Keresztény vagyok — ismételte Speratus és vele valamennyi keresztény.

Saturninus erre kihirdete a hivatalos ítéletet: « Speratust, Nartzalust, Cittinust, Donatust, Vestiát, Secundát és a többieket, akik megvallották, hogy keresztény módon élnek, karddal ki kell végezni, mert makacsul kitartottak, bár lehetőséget adtunk nekik arra, hogy visszatérjenek a római erkölcsökhöz. »

— Hálát adunk Istennek! — mondotta Speratus. Nartzalus hozzáfűzte:

— Ma vértanúként az égbe kerülünk: Hála Istennek!

Majd valamennyi keresztény megismételte:

— Hála Istennek!

A jegyzőkönyv ezzel a keresztény záradékkal fejeződik be: « Így valamennyien elnyerték a vértanúság koronáját, és uralkodnak az Atyával és Fiúval és Szentlélekkel mindörökkön-örökké. Amen ».

4. SZENT TARZICIUSZ.

Titkos rejtekhelyen folyt a mise. Aki itt jelen volt, az tudta, hogy életét teszi kockára. Arcukon nem látszott konok elszántság, inkább a hitből élők lelki derűje. A szentmisén az oltár körüli szolgálatot egy fiatalember, Tarziciusz látja el. Fegyelmezetten, áhitatosan csinálja, mint aki tudja, hogy Isten szolgálja.

A szentmise befejeződött, minden jelenlevő magához vette az Erősek Kenyerét. Bármelyiküket bármikor letartóztathatják hitéért. Máris sokan vannak börtönben. Azokat is meg kell erősíteni. Ki viszi el nekik az Eukarisztiát?

Tarziciusz vállalkozik rá, ez a feladat örömmel tölti el. Útközben pogány fiatalok állították meg. Ő erre meggyorsította lépteit, hogy elkerülje őket. Összeszedett viselkedése gyanút keltett.

— Valamit visz a ruhája alatt — mondotta az egyik.

— Mutasd meg, mit viszel! — faggatta a másik.

— Biztosan valami keresztény titkot visz — szólt valaki. — Vegyük el tőle!

Nekiestek, rángigálták, földre teperték, de ő keményen védte « kincsét ». Mire elkergették a suhancokat, már késő volt. A sok ütésbe, rúgásba, taposásba belehalt. A Szentséget azonban nem engedte meggyalázni (257).

Az őskeresztények NEMCSAK VÉRÜKKEL tanúskodtak Krisztus mellett, hanem
egymáson segítettek,
semmiféle előnyért nem ártottak senkinek,
munkájukat becsületesen végezték, még ha rabszolgák voltak is,
nem szórakoztak oly módon, mely hitükkel ellenkezett.
ÉS MA? — Ugyanúgy kell Jézus mellett tanúskodni!

● **KISLEXIKON**

- A VÉRTANÚK VÉRE KERESZTÉNYEK MAGVA. — Ez a mondás onnan ered, hogy akkoriban sokan tértek meg a keresztény vértanúk hősies helytállása láttán.
- A RÓMAI CIRKUSZOK. — A nézők szórakoztatására embereknek kellett életre-halálra viaskodniok egymással vagy vadállatokkal. A keresztény vértanúk nem védekeztek kínzóikkal és a vadállatokkal szemben.

Pliniusz és Trajánusz császár levélváltása

Ifj. Pliniusz helytartó Trajánusz császárhoz intézett levele jellemző a keresztények elleni eljárásra. Pliniusznak, Bitinia helytartójának 112-ben írt jelentése szerint a keresztények annyira elszaporodtak, hogy a pogány templomok kiürültek. Kérdi a császártól, hogyan járjon el a keresztényekkel szemben. Trajánusz ezt válaszolta: Felkutatni nem kell őket, de akit följelentenek, azt meg kell büntetni. Aki hitét megtagadja, azt szabadon kell bocsátani.

A hitehagyás próbája az volt, hogy tömjént kellett szórni a császár szobra előtti áldozati parázsra.

Trajánusz irányelve maradt általános Nagy Konstantinig.

A csapásokért a kereszténveket okolták. A lyoni vértanúk

Márkusz Auréliusz császár (161-180) uralkodása alatt sok csapás érte a Római Birodalmat: földrengés, rossz termés, éhínség, jégeső és pestis. A pogányok szerint mindez az istenek büntetése a keresztények « istentelensége » miatt. A császár, bár filozófus lévén művelt embernek számított, az előbb említett « vádak » alapján rendelte el a keresztények újabb üldözését. Ennek az üldözésnek voltak áldozatai a lyoni vértanúk is.

Lyonban, Gallia fővárosában tanúi lehetünk néhány vértanú sorsának (177-ben).

Éppen Blandinát feszítik kínpadra. Blandina fiatal rabszolgalány. Azt kellene vallania, hogy a keresztény összejöveteleken meggyilkolt *gyermekek vérét isszák,* s húsukat eszik. Kínzói az Eukarisztia titkát ferdítették el. Bármint kínozták a leányt, ő csak ezt ismételti:

— Keresztény vagyok. Nálunk semmi rossz nem történik.

Egyesek a kínzás hatására « vallották » ugyan, amit kívántak tőlük, később azonban visszavonták vallomásukat.

Szanktusz és az alig megkeresztelt *Matúrusz* kínzására kerül sor. Őket megostorozzák, majd izzó vasszékre ültetik.

Újból Blandina kerül sorra. Most karóhoz kötik és vadállatokat uszítanak rá. Ezek azonban nem bántják.

A nézőtérről egy *Alexander* nevű orvos bekiált és bátorítja a vértanúkat. Őt is elítélik, vadállatok elé vetik. Azok menten széttépik.

Blandinát néhany nap múlva újból a cirkuszba vezetik, s vele együtt a 15 éves *Pontikuszt,* egy előkelő ifjút. Blandina biztatja vértanútársát:

— Bátorság, Pontikusz! Légy jó keresztény, már nem tart sokáig.

— Igen, testvér! — mondja az előkelő ifjú a rabszolgalánynak.

Blandinát ezután megostorozzák, tüzes vassal égetik, majd halászhálóba csavarva bika elé vetik. A halálra sebzett lány még odaszól Pontikusznak:

— Légy erős! Az égben találkozunk.

Pontikusz félt a kínzástól, mégsem hátrált meg. Jézus erejében bízott. És Krisztus kegyelme erőssé tette, bátran halt meg, pedig nagyon megkínozták: a hóhérok darabokra tépték testét.

5. SZERETET RAGYOGJA BE A VÉRES ÜLDÖZÉST

Az első századok keresztényei nemcsak vérrel tanúskodtak Krisztus mellett, hanem életükkel is. Egy régi keresztény író ezt írta védelmükre: « Mindenkit szeretnek, és mindenki üldözi őket. Szegények, és sokakat gazdagítanak. Jót tesznek, és gonosztevőkként büntetik őket ». — Gondoskodtak a szegényekről és nem hagyták magukra üldözött testvéreiket.

1. SZENT LŐRINC A KATAKOMBÁK EGYHÁZÁBAN.

II. Szixtusz pápa idején ismét kegyetlenebb üldözés kezdődött. Misézni csak titokban lehetett. A hívek a *katakombákban* gyülekeztek össze ünnepi misére. A katakombák földalatti temetők, a szegények « kriptái » voltak. A pápa néhány diákonusa kíséretében indult oda. A katakomba bejáratánál őr áll. Ha idegen tévedt erre, az őr szelíden elutasította: idegeneket nem kíván a « család ». Hogy ez a katakomba a keresztények « családjáé », azt kezdetben mások nem tudták. Az ismeretleneknek jelszót kellett tudniok. A hosszú, keskeny folyosókon fáklyák égtek. Jobbról-balról fülkéket vájtak halottaik számára. Nagyobb helyiségeket is készítettek istentisztelet céljára. Ezek elé útvesztők kerültek.

Sajnos, árulók furakodtak közéjük. A pápát misézés közben meglepték a katonák, és négy diákonusával együtt lefejezték (258. aug. 6).

Lőrinc diákonus életben maradt. Tudták, hogy ő kezeli a szegények pénztárát, kincstárát. Fölszólították, hogy szolgáltassa be az egyház kincseit. Ő ezt meg is ígérte, csak néhány nap haladékot kért. Szent Lőrinc az egyház minden vagyonát kiosztotta a szegények között, majd a bíró elé vezette, és így mutatta be őket:

— Ezek az egyház kincsei.

A bíró ezt gúnynak vette. Ezért megostoroztatta, majd kínpadra feszíttette. Végül nagy rostélyra fektették, mely alá izzó parazsat készítettek. Lőrinc egy idő mulva kedélyesen odaszólt a bírónak:

— Most már megfordíthatnál. Ez az oldalam eléggé megsült.

Megtették. Később ismét szólt:

— Most már egészen megsültem, akár ehetsz is belőlem.

Nem jajgatott, de a kíntól könnyei végigcsordultak arcán. Ott halt meg a tüzes rostélyon.

2. A SZEGÉNYEK AZ ŐSEGYHÁZ KINCSE VOLTAK.

A keresztények az üldözések idején sem feledkeztek meg szegényeikről. 250 táján Rómában 1500 szegényről gondoskodtak rendszeresen. Ilyen célból központi házakat tartottak fönn. Itt tartották a kiosztásra kerülő adományokat és ugyancsak itt folyt a közös étkeztetés is. Az ilyen szeretet-házakat egy-egy diákonusra bízták.

Kezdetben a misével kapcsolatos vacsorán gondoskodtak a szegényekről. A mise később reggelre került, elszakadt az az étkezéstől, de az irgalmas szeretet nem szakadt el a misétől. A *mise felajánlási részénél* a hívek az oltár melletti asztalra tették adományaikat: kenyeret, gabonát, olajat, bort vagy mézet. — A kenyér egy része a szentmiséhez kellett áldoztatás céljára. A többi adományt megosztották: részben a papság fenntartását szolgálta, részben a szegényeké lett. Mintegy Istennek adták, amit a szegényeknek szántak.

Rendkívüli gyűjtést is rendeztek. Ha kellett, több napos böjtöt tartottak. Amit így megtakarítottak, azt fölajánlották. A gazdagok megkeresztelésük alkalmával igen nagy összegeket adományoztak.

Mindez a *szegények kincstárába* került. Ezt a püspök megbízásából a diákonusok kezelték.

3. A BEBÖRTÖNZÖTT KERESZTÉNYEK LELKI GONDOZÁSA.

Szent Sebestyén — a hagyomány szerint — testőrtiszt volt. Rangjánál fogva szabadon látogathatott a börtönökbe. Azért ment oda, hogy a fogoly kereszténveket hitükben megerősítse. Végül is följelentették. A császár kemény szavakkal szólt hozzá, hálátlannak nevezte. Szemére vetette, hogy ellenségeihez pártolt. Sebestyén ezt felelte:

— Jólétedért mindig imádkoztam, császárom, de nem bálványokhoz, hanem az igaz Istenhez.

Sebestyént a császár parancsára fához kötözve összenyilazták. Holttestét a keresztények megszerezték. Ekkor észrevették, hogy még él. Gondos ápolás következtében újból talpra állt. Azonnal a császárhoz indult és szemére vetette, hogy legjobb alattvalóit üldözi. A császár megdöbbent, amikor a halottnak vélt Sebestyént meglátta. Amikor meglepetéséből felocsudott, egy közeli cirkuszba hurcoltatta Sebestyént, ahol azonnal botokkal agyonverték.

ÉS MA? — Szent Sebestyént a vértanúságban nem követhetjük, ingadozókat azonban mi is megerősíthetünk, — különösen helytállásunkkal.

Sokan addig állnak, amig mi állunk. Megtántorodnak, mert mi meginogtunk...

TUDOD-E?

...hogy a misepersely egy részét manapság istentiszteleti és templomi célokra fordítják, másik részét országos fontosságú katolikus ügyekre költik, mint pl. a kispapnevelés.

Amit fontosnak tartunk, arra mindig van pénzünk.

Sz. Perpetua és Sz. Felicitász vértanúsága (202/203)

A két fiatalasszony — Felicitász rabszolga volt, Perpetua jómódú családból származott — Karthágó börtönében sínylődött sok más kereszténnyel együtt. Szűk, sötét börtönben zsúfolták őket össze, az afrikai hőség szinte kibírhatatlan volt.

Perpetuának nemrég született gyermeke, Felicitász pedig most vár gyermeket. A *diákonusoknak a bebörtönzöttekre* is volt gondjuk. Két diákonusnak sikerült rávennie az őröket, hogy óránként friss levegőre engedjék a két gyengélkedő asszonyt. Perpetua ilyen szünetekben szoptatta gyermekét. Közben vigasztalta anyját és testvérét, akik a gyermeket elhozták. Ránk maradtak a börtönben készült feljegyzései.

Pogány apja is eljött. Szívszaggatóan kérleli:

— Könyörülj apádon, gondolj gyermekedre!

Hittagadásra akarja rávenni. Perpetua így válaszol:

— Atyám, mi az, amit itt előttem a földön látsz: korsó vagy más?

— Korsó, — feleli apja.

— Ugyanúgy nem mondhatom magamat sem másnak, ami vagyok. Keresztény vagyok.

Apja a kétségbeeséstől felindultan ököllel üti lányát, majd eltávozik.

A bírósági tárgyalás a cirkuszban volt, a kivégzés helyén. Egyenként kellett minden kereszténynek a bíró elé állnia. A bíró nem azt kérdezte, hogy tett-e valami rosszat. Csak ennyit kérdezett:

— Keresztény vagy-e?

Aki tömjént áldozott a császár szobra előtt, azt elengedték, a többit ottfogták.

A két asszonyt a cirkuszban vad tehén elé vetették. Bár az megtaposta őket, életben maradtak. Végül karddal végeztek velük. Március 7-én szenvedték el a vértanúhalált.

A keresztények az utasokkal is törődtek

Ha keresztény ember utazni készült, írást kért a püspöktől. A püspök soraival mindenütt befogadták, ahol keresztények éltek. Ha új helyre költözött, munkát, állást szereztek neki.

Pachomiuszt befogták katonának. A katonákat egy nílusi hajón szállították. Az egyik hajóállomásnál emberek jelentek meg és enniinnivalót hoztak nekik. Pachomiusz megtudakolta, miféle emberek ezek. Keresztények voltak. Ez nem ment ki többé a fejéből. Leszerelése után felvette a keresztséget, és híres szent lett belőle.

A szentek ábrázolása

Szent Lőrincet rostéllyal ábrázolják, mert rostélyon sütötték. Szent Sebestyént fához kötözve festik, nyilakkal a testében. Szent Pált a kardról ismerjük fel, mert karddal végeztek vele (lefejezték). Szent Péter kulcsot tart a kezében, mivel Jézus rábízta a mennyek országának « kulcsait ». A vértanúkat gyakran pálmaággal ábrázolják, mely a győzelem és dicsőség jelképe.

6. A KERESZTÉNYSÉG FÖLSZABADUL

1. NAGY KONSTANTIN († 337).

Az utolsó és legvéresebb üldözés Diokleción nevéhez fűződik (284-305). Bár uralkodása alatt valóságos mészárlás folyt, mégsem tudta kiirtani a keresztényeket. Ekkor tűnt ki, hogy milyen sok keresztény van a Római Birodalomban. Az 50 milliós összlakosságból lehettek már 7-10 milliónyian.

Szerencsére nem minden helytartó hajtotta végre Diokleción keresztényellenes rendeleteit egyforma kíméletlenséggel. Gallia helytartója, Konstanciusz meg egyenesen rokonszenvezett velük.

Diokleción végül megcsömörlött az uralkodástól és lemondott. A trónért való versengésben ketten küzdöttek a hatalomért: Maxenciusz és Konstantin, Konstanciusz fia. A keresztények Konstantin mellé álltak, mivel apja és ő maga is jól bánt a keresztényekkel. A két hadsereg Róma falai előtt, a Tiberis folyó partján találkozott. A csata előtt Konstantin megengedte a keresztényeknek, hogy a római hadi jelvényekre kitűzzék Krisztus görög monogramját: ☧ (XPISTOS).

Úgy mondta, hogy égi jelenése volt: keresztet látott az égen ezzel a felírással: « E jelben győzni fogsz »!

Elképzelhetjük, hogy Krisztus jele mennyire föllelkesítette a seregben harcoló sok keresztényt. — Konstantin győzött (312).

2. A MILÁNÓI RENDELET SZABADSÁGOT AD A KERESZTÉNYEKNEK.

Konstantin 313-ban adta ki híres milánói rendeletét. Ennek értelmében ezentúl a keresztények:

szabadon gyakorolhatják vallásukat
visszakapják elkobzott vagyonukat
templomokat építhetnek
bármilyen állást betölthetnek.

Konstantin állami épületeket, úgynevezett bazilikákat adott át a kereszténveknek templom céljára, sőt maga is hatalmas templomokat építtetett.

A vatikáni dombot Szent Péter sírjának környékén elegyengettette, és a sír fölé Szent Péter tiszteletére bazilikát építtetett, mely kb. 1500-ig állt. Építtetett még Rómában több más bazilikát, a jeruzsálemi szentsír és betlehemi barlang fölé egy-egy templomot, az új fővárosban, Konstantinápolyban egyet, és keresztény templomokat más birodalmi városokban.

A vasárnapot (321-ben) az egész birodalom területén munkaszünetté tette.

Élete végén Konstantin maga is fölvette a keresztséget. Uralkodása alatt már főhivatalok vezetésével is megbíztak keresztényeket. A kereszténység diadalmaskodott.

3. NEM A FÖLDI SIKEREK JELZIK KRISZTUS DIADALÁT.

Krisztus akkor is jelen van az Egyházban, ha azt üldözik, hiszen előre megmondta: « Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak ».

Nem a kereszténység felszabadulása, hanem a keresztények élete volt a jele annak, hogy az Egyházban Krisztus él. Hitük szerint éltek és gyakorolták az irgalmas szeretetet. A keresztények akkor sem voltak mind szentek. Ha azonban vétkeztek, súlyos vezekléssel készültek a megújított életre. Így bűnbánatuk is tanúságtétel volt Krisztus mellett.

4. A HITEHAGYÓ JULIÁN CSÁSZÁR (331-363).

Huszonnégy évvel Konstantin halála után még egyszer pogány császár került a birodalom élére. Julián keresztényként nevelődött, de lelke mélyén pogány maradt. Ennek egyik oka (ariánus) nagybátyja, az előző császár volt, aki keresztény létére kegyetlenül bánt családjával. Amikor Julián hatalomra jutott, a Nap-kultusz formájában azonnal visszaállította a pogányságot. Elrendelte, hogy a pogány papok törődjenek a szegényekkel és éljenek erkölcsös életetet. Vallásoktatást és bűnbánati fegyelmet akart náluk is bevezetni.

Mindezt azonban nem sikerült megvalósítania. Keserűen panaszolta a pogány főpaphoz írt levelében:

« Mégiscsak a mi szégyenünk, hogy zsidót koldulni nem látunk, a keresztények meg nemcsak a saját szegényeikről gondoskodnak, hanem a mieinkről is. Ha mi ugyanezt nem tesszük, akkor a mi isteneink vallása elveszett ».

Így is történt. Nemcsak azért, mert Julián császár a perzsák elleni háborúban elesett, hanem azért is, mert a hamis istenek nem adhattak lelki erőt a szép elgondolás megvalósításához.

● **KISLEXIKON**

- BAZILIKA. — Görög szó, királyi házat jelent. A bazilikák nagy csarnokok voltak tanácskozás és vásár céljára. Könnyen lehetett őket templommá átalakítani. Ma bazilikának hívjuk a tekintélyes keresztény templomokat.
- HITEHAGYÓ. — Azt mondjuk hitehagyónak, aki keresztény hitét elhagyja. Görögül « aposztata ». (A török korban renegátnak nevezték a hitehagyót).

AKIK CSAK ÉRDEKBŐL CSATLAKOZTAK...

Konstantin óta gyakran előnnyel járt, ha valaki katolikus hitre tért. Azok, akik csak ezekért a földi előnyökért csatlakoztak, nem erősítették, hanem gyengítették az Egyházat. Az Egyház akkor erős, ha tagjai valóban Jézust akarják követni.

Vannak olyanok is, akik templomba járásukért elvárják, hogy Isten minden földi vállalkozásukat sikerre vigye. — Ez pogány vallási felfogás maradványa.

7. AZ EGYHÁZ GONDJAI KONSTANTIN BIRODALMÁBAN

Konstantin úgy látta, hogy a kereszténység megszilárdíthatja a birodalmat. Annál kellemetlenebbnek találta, hogy a kereszténységet ekkor új tévtanítás osztotta meg, az arianizmus.

1. ÁRIUSZ SZERINT JÉZUS ISTENI, DE NEM ISTEN.

Áriusz, alexandriai pap, azt tanította, hogy Jézus isteni ember, de nem Isten-ember. (Görögül: homoi-uziosz = Istenhez hasonló; homo-uziosz = Istennel egylényegű). A két szó csak az «i» betűben tér el, jelentésben azonban a két szó közti különbség végtelen. Áriusz oly ügyesen adta elő eretnekségét, hogy azt nehezen lehetett megkülönböztetni az ősi tanítástól. Így tanaival sok püspököt is megtévesztett.

Az Egyházban nagy vita támadt.

2. A NICEAI EGYETEMES ZSINAT DÖNTÉSE: JÉZUS VALÓSÁGOS ISTEN.

Konstantin császár békét akart birodalmában. Ezért az akkori székvárosba, Niceába, zsinatot hívott össze. Döntsék el a püspökök a vitát, aztán mindenki tartsa magát a döntéshez.

A zsinat össze is ült (325). Sok zsinati atya még testén viselte az utolsó üldözés kínzásának nyomát, most megérték, hogy a császári palota egyik termében tárgyalhatták meg az egyház ügyeit. Konstantin is jelen volt. A helyes egyházi tanítást *Atanáz,* az alexandriai pátriárka diákonusa terjesztette elő. A zsinat elsöprő többséggel megállapította, hogy Jézus valóságos Isten. Áriusz a döntést nem fogadta el, ezért az Egyházból kiközösítették, vagyis kizárták, a császár pedig száműzte.

3. AZ ARIANIZMUS.

Áriusz száműzetése helyén megnyerte magának a császári család több tagját. Végül maga Konstantin is melléje állt. Tanait most már a császárok erőltették a népre. Így erősödött az arianizmus.

4. ISTEN « PRÓFÉTÁT » TÁMASZTOTT SZENT ATANÁZ SZEMÉLYÉBEN.

Nem sokkal a zsinat után Szent Atanáz († 373) lett az alexandriai püspök. Teljes tekintélyét latba vetette az arianizmus ellen. Az ariánusok azonban oly ügyesen vádaskodtak ellene, hogy Konstantin most őt küldte számkivetésbe.

Összesen hat alkalommal volt kénytelen püspöki székét elhagyni. 45 éven át volt Alexandria püspöke, ebből 20 évet töltött püspöki székétől távol. Volt Germániában számkivetésben, máskor a pápánál talált menedéket, néha az egyptomi remetéknél rejtőzködött.

Utolsó üldöztetése alkalmával csónakon menekült a Níluson. Amikor feltűnt az üldöző hajó, Atanáz feléjük eveztetett. Azok odaszóltak nekik:

— Nem láttátok erre Atanáz püspököt?

— Nincs messze tőletek, — felelte maga Atanáz, — ha ügyesek vagytok, hamarosan a kezetekben lesz.

Azok tovább siettek. Mire észbekaptak és visszafordultak, Atanáz már elhagyta a csónakot és elrejtőzött családi mauzoleumába. Onnan levelekkel irányította híveit. — Aztán meghalt, mielőtt megérhette volna a tiszta hit győzelmét.

Néhány évvel Atanáz halála után Nagy Teodóziusz került a császári trónra. Az új császár az ariánusok ellen fordult. Hatalmi támogatás nélkül az ariánusok hamarosan jelentéktelenné zsugorodtak a birodalom területén.

Sajnos, sok germán törzs éppen ariánus formában vette fel a kereszténységet. Náluk és általuk még sokáig fennmaradt és sok bajt okozott az Egyházban.

A Szentlélek kellő időben mindig támaszt valakit, aki a krisztusi igazságért és a krisztusi erkölcsért kiáll, és az Egyházat felrázza.

A te körödben talán éppen téged szemelt ki erre Krisztus.

5. CEZAROPAPIZMUS.

A római császár a pogány vallásban a főpapi tisztet töltötte be. Megszokta, hogy ő intézkedjék vallás dolgában. Ezt folytatta az Egyházban: püspököket nevezett ki és mozdított el, sőt beleszólt a hit dolgaiba is.

Úgy viselkedett tehát, mintha ő lenne a pápa. Innen az elnevezés: cezaropapizmus (Cézár = császár). Cézár és pápa egy személyben.

Konstantin kezdeti beavatkozásait kedvezően fogadták a püspökök, hiszen templomokat építtetett, tekintélyt biztosított nekik. Hamarosan tapasztalniok kellett azonban, hogy veszedelmes dolog a császárra hagyni az Egyház ügyeit. Amikor ugyanis az arianizmus mellé állt, számkivetésbe küldte a hithű püspököket.

Most már hiába kívánták, hogy a császár ne avatkozzék az Egyház dolgaiba, továbbra is megtette.

Ezzel Konstantin és utódai mérhetetlen kárt okoztak az Egyháznak. Császári támogatás következtében sokáig elhúzódott az arianizmus elleni küzdelem. A véres üldözések nem ártottak annyit az Egyháznak, mint a belső küzdelmek, amikor az egyik keresztény ellenséget látott a másikban.

Szerencsés körülmény volt, hogy Konstantin új fővárost alapított Bizáncban. Ezt róla Konstantinápolynak nevezték el (330). A pápa így nem érezte közvetlenül a császári hatalom súlyát. A konstantinápolyi püspök azonban szinte teljesen alá volt vetve a császárnak.

● **KISLEXIKON**

- ERETNEK. — Eretnek az, aki keresztény akar maradni, de valamilyen lényeges krisztusi igazságot elvet. A megfelelő görög szó (heretikus) jelentése: válogatós.
- EGYETEMES ZSINAT. — Az egész Egyház püspökei a pápával együtt tanácskoznak a hit dolgairól. Határozatai az egész Egyházban kötelező érvényűek, hit és erkölcs dolgában tévedhetetlenek.

A SZENTLÉLEK AZ EGYHÁZ LELKE

Az egyetemes zsinat döntései nem azért tévedhetetlenek, mert a világ legokosabb emberei döntenek, hanem azért, mert a Szentlélek őrködik felettük.
Ezért hittel elfogadjuk e döntéseket!

8. AZ EGYIPTOMI REMETÉK

1. REMETE SZENT ANTAL (251-356).

Antal 20 éves volt, amikor szülei meghaltak, és szép vagyont hagytak rá. Egyik szentmisén evangéliumolvasáskor Jézusnak ez a felhívása ragadta meg: « Ha tökéletes akarsz lenni, add el mindenedet, oszd ki a szegények között, és kövess engem ». — Nem először hallotta ezt, de most úgy érezte, hogy egyenesen neki szól.

Vagyonát eladta, szétosztotta a szegények között és a sivatagba vonult, hogy remete életet kezdjen. Egy barátja vitt neki időnként ennivalót. A sivatag magányában az első években kemény lelki küzdelmet kellett vívnia, míg megszokta az új életformát. Sokat böjtölt, virrasztott, imádkozott, elmélkedett, míg megtalálta lelke nyugalmát.

Csak 20 év múltával hagyta el remetemagányát rövid időre. Az emberek megcsodálták kiegyensúlyozott, derűs kedélyét, ami abból fakadt, hogy evilági vágyait le tudta győzni. Ez másoknak is kedvet csinált a remeteélethez.

Amikor visszatért a sivatagba, sokan követték és arra kérték, hogy vállalja lelki irányításukat. Így lett Szent Antal a remeték « atyja ».

A remeték evangéliumi alapon testvérnek szólították egymást, és testvérként is éltek. Kunyhóik hamarosan ellepték a sivatagot. Szent verseny indult meg, ki bír el nagyobb önsanyargatást Isten iránti szeretetből.

2. SZENT PACHOMIUSZ (287-346).

Pachomiusz kezdetben szigorú testi sanyargatás révén akart Istennek tetszeni. Nagyon tisztelték érte, sokan vezetése alatt éltek.

Pachomiusz azonban hamarosan belátta, hogy *az önmegtagadás nem öncél.* Ezért mérsékelte a vezeklő gyakorlatokat.

Eddig a remeték cellái elszórtan épültek. Pachomiusz egymás mellé építtette azokat. Az egész területet zárt fallal vette körül. Ez a rablók ellen is hasznos volt. A zárt remeteség

lakói engedelmességet fogadtak Pachomiusznak mint atyjuknak. Megszólítása is « atya », « abbasz » volt. Innen származik a magyar « apát » szó.

3. MIVEL FOGLALKOZTAK A REMETÉK?

Ima, virrasztás, istentisztelet, elmélkedés, böjt és testi munka foglalta le őket. Kosár- és gyékényfonással foglalkoztak, szőnyegeket készítettek. Ezeket olcsón eladták, a fölösleges bevételt pedig a szegények között szétosztották. Így tehát az irgalmas *szeretet szolgálatába* is állították vezeklő életmódjukat.

A kész árut egy megbízott remete a piacra vitte. Egyszer a nagy kereslet miatt drágábban adta el készítményeiket. Pachomiusz emiatt leváltotta. Nem gazdagodni akarnak, hanem csupán megélni.

4. SZENT MAKÁRIUSZ SZŐLŐJE (400 körül).

Szent Makáriusz egy remete csoportnak volt a feje. Egyszer gyönyörű fürt szőlőt kapott ajándékba egy látogatótól. Igazi csemege! Annál is inkább, mert legtöbbször úgyis csak zöldség jut. Az ilyen szép szőlő azonban másra is jó: egyszerre lehet szeretetet is, önmegtagadást is gyakorolni. A szép szőlőt odaajándékozta egy testvérnek. Hadd örüljön szegény! Az nagyon megköszönte, látszott, hogy örült neki. Makáriusz is örült, mert örömöt szerzett. Már el is felejtette a szőlőt, amikor kopogtat nála egy testvér. Sugárzó arccal belép és szőlőt kínál Makáriusznak. Ugyanaz a szőlő volt, melyet ő ajándékozott le először.

Ekkor egybehívta a testvéreket és örömét fejezte ki azért, hogy ilyen nagyfokú szeretet uralkodik itt a remeteségben, ahol mindenki másnak akar örömöt szerezni. A szőlőt ugyanis körbe ajándékozták. Egy szem sem hiányzott belőle.

5. MI ÉRTELME VOLT A REMETEÉLETNEK?

A remeteséget nem az egyházi vezetés kezdeményezte. Világiak intézménye volt, mely az evangélium szelleméből sarjadt. Csak annyi papot vettek fel, amennyi az istentisztelethez kellett.

Láttuk, hogy jól érezték magukat ebben az életformában. Aki evilági vágyait le tudja győzni, nem boldogtalan. Nem iz-

gatta őket se pénz, se rang, se élvezet. Szent gondtalanságban éltek. Béke töltötte be lelküket. Erre is vonatkozik Jézus szava, hogy már ezen a világon « százannyit kap », aki Érte lemond a világról.

A remeték példája a « világban » maradtakat arra serkentette, hogy mérsékeljék vágyaikat, törődjenek a szegényekkel és lelkük üdvösségével.

● **KISLEXIKON**

- CELLA. — Szűk kis szoba. Elsősorban akkor beszélünk cellákról, ha egy közösségen belül egyforma szobácskák sorakoznak.
- ELMÉLKEDÉS. — Aki elmélkedik, nem imádkozik a szó megszokott értelmében, hanem Istenről, erényről-bűnről, isteni ítéletről, szeretetről stb. gondolkozik, hogy tisztábban lásson vallás dolgában és lelkét nagyobb istenszeretetre serkentse.

ÉS MA?

A boldogság eléréséhez ma is szükséges, hogy mérsékeljük földi vágyainkat. — Nézz magadba! Téged milyen vágyak sodorhatnak boldogtalanságba? — Nemcsak a sportolónak van szüksége önfegyelmezésre. Ez minden lelki teljesítményhez nélkülözhetetlen!

9. AZ EGYHÁZATYÁK ALAKÍTJÁK A KORAI KERESZTÉNYSÉG ARCULATÁT

Isten ebben a vészterhes időben is támasztott útmutató szenteket.

1. SZENT AMBRUS MILÁNÓI PÜSPÖK († 397).

Ambrust 30 éves korában választották Milánó püspökévé (374). Püspöki működését azzal kezdte, hogy szétosztotta vagyonát a szegények között. Róluk később sem feledkezett meg. Gyakran mondotta: « Te nem a magadéból adsz a szegénynek, hanem abból, ami az övé ».

Nagy Teodóziusz császár vétke és vezeklése.

Teodóziusz újból egyesítette a birodalmat. Nagy császár volt (379-95). Vallási téren is egységet akart, ezért az ariánusok ellen fordult. Császári támogatás hiányában az arianizmus a birodalomban elvesztette erejét.

Tesszalonikában a nép egy cirkuszi kocsiverseny alkalmával föllázadt, és megölte a császár egyik főemberét. Teodóziusz kegyetlen bosszút állt. A legközelebbi kocsiverseny idején katonáival elállta a cirkusz kijáratait, és válogatás nélkül legyilkoltatott mindenkit, aki a cirkuszban tartózkodott.

Szent Ambrus addig igen jó viszonyban volt a császárral. Most írásban értesítette, hogy tartson nyilvános vezeklést, különben nem kaphat föloldozást a kiközösítés alól, amelybe a gyilkosság miatt esett. A kiközösített keresztény nem léphetett templomba.

Amikor a császár később udvari kísérettel mégis a milánói bazilikába akart menni, Ambrus elébe állt. Kijelentette, hogy vezeklés nélkül nem léphet be. Akkoriban nyilvános bűnért nyilvános vezeklést kellett vállalni. A császár haragosan mondotta:

— Dávid is vétkezett!

— Ha követted Dávidot a vétekben, kövesd a bűnbánatban is! — válaszolta Szent Ambrus.

A császár erre bosszúsan megfordult és hazament. Karácsonykor mégis vezeklőruhában jelent meg és bocsánatért esedezett, ahogy az kereszténynyhez illik. — Szent Ambrus ekkor föloldozta.

Szent Ambrus a föloldozást egy kikötéssel adta meg. Nehogy a hirtelen haragú császár újabb igaztalanságra vetemedjék, megígértette vele, hogy a kimondott halálos ítéletet 30 napig nem szabad végrehajtani. Ezalatt van idő meggondolni, valóban igazságos-e az ítélet.

Ilyenformán is megmutatkozott a püspök mérséklő hatása a hatalom gyakorlásában.

Ambrus megválasztása

Ambrus legendás megválasztása jellemző az ariánus időkre. A templomban együtt van a papság és a nép, hogy megválasszák Milánó püspökét. Az ariánusok is, a katolikusok is a maguk jelöltjéhez ragaszkodnak. Jelen van a város prefektusa, Ambrus is, hogy fenntartsa a rendet. Nincs szavazati joga, mert még nincs meg-

keresztelve. Katekumen, hittanuló. Talán ő is azért vár a keresztséggel, mert így kényelmesebb élni. Sokan csinálják így, amióta nem jár életveszéllyel keresztténynek lenni. Úgy különben mindenki becsüli, mert igazságszerető ember. Most is békítőleg szól a néphez. Egyszer csak megszólal egy gyermek: « Ambrus legyen a püspök! » — Mindenki egyetért, Ambrus lett a püspök. Előbb persze megkeresztelkedett.

● **KISLEXIKON**

• KATEKUMEN, HITTANULÓ. — Csak azt keresztelték meg, aki néhány évig hitoktatásra, vagyis katekézisre járt. Ezalatt azt is meg kellett mutatnia, hogy keresztény módon óhajt élni.

BŰNTUDATBÓL fakad a bűnbánat, bűnbánatból az újrakezdés és felemelkedés. Menthetetlen az az ember, akinek nincs bűntudata a bűn után.

NEKED van-e bűntudatod? — Ha igen, nem vagy elveszett ember!

2. SZENT ÁGOSTON PÜSPÖK (354-430).

Szent Ambrus püspök prédikációi szónoki remeklések voltak. Ezért olyan emberek is hallgatták, akik nem az igehirdetésre voltak kíváncsiak. Ezek közé tartozott Ágoston, milánói szónoklattan-tanár, aki Észak-Afrikából származott.

Ágoston már kora ifjúságától rossz útra tért. Parázna életmódot folytatott, és könnyen kész volt a hazugságra, hogy eltitkolja bűneit. Anyja, Szent Monika, hiába kérlelte, és úgy látszott, hiába imádkozik érte. Fia egyenesen megszökött előle. Itáliában vállalt állást. Így került Rómába, majd Milánóba. Szent Monika utána ment, hogy közelében legyen és jó útra vezesse.

Ágoston csak a szónoklás művészetét akarta ellesni Szent Ambrus ajkáról, eközben azonban észrevétlenül szívébe lopózott a hit. A hit birtokában már a kegyelem segítségével folytatta a lelki küzdelmet. Végül is a Szentírás olvasása révén tért meg egészen: elbocsátotta azt a nőt, akivel bűnös módon együtt élt.

Amikor rátalált Istenre, megnyugodott a lelke. 30 éves volt, amikor Szent Ambrus megkeresztelte.

Szent Monika megnyugodva halt meg fia karjában.

Ágoston nemsokára visszaindult hazájába, Észak-Afrikába. Felfigyeltek buzgóságára és pappá szentelték. Öt évre rá pedig (396-ban) Hippó püspöke lett.

Lángbuzgalommal harcolt a toll és a szó fegyverével a hit tisztaságáért. Nemcsak az Egyháznak, hanem az egész emberiségnek egyik legnagyobb elméje és írója.

« Vallomások » címen önéletrajzot írt. Ebben alázatosan leírja tévelygéseit, bűneit és megtérését.

« NYUGTALAN A MI SZÍVÜNK, amíg meg nem nyugszik Tebenned, Istenünk! » — Szent Ágoston jött rá erre a bölcsességre. Ő ezt megtapasztalta!

ÉS MA? — Az ember ma is nyugtalan, míg meg nem találta Istent.

3. ARANYSZÁJÚ SZENT JÁNOS, konstantinápolyi püspök (340 körül — 407).

János Antiochiában (Szíria) áldásos papi tevékenységet fejtett ki. Nagyhatású prédikációi miatt itt nevezték el « aranyszájú »-nak.

A császári udvarban is felfigyeltek rá, kiszemelték konstantinápolyi püspöknek. Szinte ellopták Antiochiából: barátságosan betuszkolták egy kocsiba, mely egyenesen a fővárosba vitte. Ott tudta meg, hogy püspöknek szánták.

Püspöki működését azzal kezdte, hogy házában egyszerűbbé tette az életet. Megtiltott minden pazarlást. A fölöslegest a szegényeknek adta.

Prédikációiban a császári udvar pazarlásait is szóvá tette.

A híres Nagy Teodóziusz fia csak papagájaival törődött. Az történt, amit felesége, Eudoxia akart. János szemrehányásai sértették az asszony büszkeségét. Addig mesterkedett, amíg János püspököt számkivetésbe küldték. Ott szándékosan rosszul bántak vele, és ezért nemsokára meghalt. Hamarosan szentként tisztelték. Az új császár nagy pompával hozatta haza holttestét.

● **KISLEXIKON**

• EGYHÁZATYÁK. — Akik a korai egyház idején írásaikkal és prédikációikkal erős hatással voltak a kereszténység akkori sorsára, azokat egyházatyáknak nevezzük. Írásaikat ma is tanulmányozzuk.

A történelem folyamán sokszor megismétlődött, hogy egyházi férfiak felszólaltak az erőszak és az igazságtalanság ellen. Nem egy közülük üldöztetéssel vagy halállal fizetett bátorságáért.

10. A KERESZTÉNYSÉG NEM PUSZTULT EL A RÓMAI BIRODALOMMAL

1. A GAZDAG ÉS ELŐKELŐ RÓMA MEGHÓDOL KRISZTUSNAK.

Paula előkelő és gazdag római fiatalasszony. Férje a legelőkelőbb patríciusok közé tartozik. Palotájukban gyakran rendeznek összejöveteleket. Az előkelő vendégek sorában feltűnik egy lelkes beszédű pap: Jeromos, a pápa titkára. Mostanában fordítja le a Szentírást görögből latinra. A Szentírás gazdag kincséből juttat az előkelő társaságnak is. Megmagyarázza, hogy a gazdagnak kötelessége van a szegény iránt. Szavai tüzet gyújtanak: Paula asszony, bár még utálja a szegénybűzt, gazdagon oszt alamizsnát.

Marcella, Paula barátnője, még többre vállalkozik. A fiatal, gazdag özvegy megnyitja palotáját a szegények előtt. Nem fél a szegények piszkos-bűzös szobáitól sem, otthonaikban ápolja, gondozza őket.

Nemsokára meghal Paula szeretett férje. A fiatal özvegy vigasztalhatatlan, már a gazdagságnak sem tud örülni. Férje elvesztése miatti bánatában már nem látja értelmét az életnek. Később mégis megnyugvást talál lelke az irgalmas szeretet gya-

korlásában. Követi Szent Marcella példáját. Már nem fél a szegényszagtól. A finnyás asszonyból Szent Paula lett.

Leánya, *Szent Paulina* és annak férje, a gazdag és előkelő Szent Pammachiusz, még Paulát is felülmúlták buzgóságban. Pammachiusz lemondott minden rangjáról, hogy a szegényeknek szentelhesse életét. Megözvegyülve Pammachiusz Szent Fabiolával Ostiában megépítette az első zarándokházat, mely egyben kórház is volt.

A Római Birodalom rangos történelmi családjainak leszármazottai szentekként ragyognak az Egyház egén. Az irgalmas szeretet minden gadagságnál nagyobb rangot ad.

ÉS MA? — Léger kanadai bíboros letette rangját és Afrikába ment, hogy a leprások gondozásának szentelje életét.

Irgalmas szeretetet otthon is lehet gyakorolni. Krisztusra találunk általa...

2. A BARBÁROK ÉS A SZENT.

Közel száz évvel Nagy Konstantin milánói rendelete után a földbirtokosok többsége már kereszténnyé lett. Sok rabszolga felszabadult, a megmaradtaknak jobb lett a sorsa. De ha az evangélium szellemét egészen megértették volna, akkor vagy teljesen megszüntették volna a rabszolgaságot, vagy legalább is még jobbá tették volna sorsukat. Az akkori gazdag keresztények elmulasztottak egy történelmi lépést. Talán ennek lett a következménye, hogy amikor Alarik gótjaival megtámadta Rómát, rabszolgák nyitották meg neki az egyik kaput.

A gótok elfoglalták Rómát, és elkezdték a rablást. Egyetlen palotát sem kíméltek. Nem akarták elhinni, hogy Szent *Marcella palotájában* ne legyenek elrejtett kincsek. Ökölllel és botokkal estek neki az idős asszonynak. Ekkor az általa fölszabadított rabszolgák közbenjártak érte, és igazolták, hogy igazat mond. Elsorolták, mi mindent tett nekik. A gótok ezért elvezették Szent Marcellát egy templomba. Ugyanis a gótoknál is védettséget élveztek a templomok. Hiszen a barbár gótok keresztények voltak, bár ariánusok. Marcella azonban a bántalmak következtében néhány nap múlva meghalt.

Ekkor megindult a Római Birodalom nyugati részének a felbomlása. Sokféle barbár nép váltogatta egymást. Mindegyik pusztított és rabolt. Nincs becsülete se császárnak, se patriciusnak. Ebben a pusztuló

világban a nép a pápákban és a püspökökben látta vezetőit. Nem egyszer előfordult, hogy a hódítók inkább tárgyaltak a pápával, mint a császár helytartójával.

3. NAGY SZENT LEÓ PÁPA († 461).

Pápasága idején tartották a kalcedoni egyetemes zsinatot (451). A Boszporusz partján fekvő város messze volt, ezért a pápa nem maga ment el, hanem követeket küldött. Amikor a követek felolvasták a pápa üzenetét, a zsinati atyák így kiáltottak föl:

— Péter szólt Leó által!

Emlékeztettek ekkor Szent Ágoston mondására is, aki egy pápai döntést így fogadott:

— Róma szólt, az ügy be van fejezve!

LEÓ PÁPA ÉS ATTILA

Attila, a húnok vezére Róma ellen vonult. Leó pápa kíséretével Attila elé ment (Páviáig), ajándékot nyújtott át neki, és visszatérésre bírta (452).

Leó pápa és a vandálok

Vandál flotta kötött ki Róma kikötőjében (455). A barbár vezér nem a császár emberével tárgyal, hanem a pápával. A pápa annyit el tud érni, hogy nem gyilkolnak, nem gyújtogatnak. A rablást azonban nem tudja megakadályozni.

Régen a császárok szolgáltatták a népnek az ingyen búzát, Rómát ekkortájt a *pápák látták el gabonával.* A pápai birtokok ugyanis öröklés révén állandóan nagyobbodtak. A gyermektelen gazdag családok « Szent Péterre » hagyták vagyonukat, hogy Itália megmentésére használhassák a pápák.

A népvándorlás korában « Szent Péter öröksége » igen sokszor mentette meg a népet az éhhaláltól.

● **KISLEXIKON**

• BARBÁR. — Görög eredetű szó. Arra mondták, aki értelmetlen hangot ad. Mivel az idegenek nyelvét nem értették, barbárnak nevezték őket. — Mai értelme: durva, műveletlen, kegyetlen, nyers, vad.

• PATRÍCIUS. — Római főrangú egyén.

É S M A? Ma nincsenek barbárok? VANNAK! Lehet, hogy még ma találkozol barbárokkal: a gyengét bántják, közhasznú dolgokat rongálnak (park, telefon, lámpa).

Sokszor mégis szembeszállhatunk az erőszakkal. Szavunk is hatékony lehet. Keresztény ember sohasem mondhatja, hogy nincs köze ahhoz, akit bántanak.

11. SZ. BENEDEK « FIAI » NEVELTÉK AZ ÚJ EURÓPAT

1. AZ IFJÚ REMETE.

A Nyugatrómai Birodalom végleg összeomlott (476), barbárok kezébe került minden területe. Ekkortájt született a nursziai Benedek.

Szent Benedek 17 éves korában elhagyta a várost és barátait, hogy a magányban szolgáljon Istennek. Nem volt könnyű. A remetéket az otthoni kényelem emléke kísérti. Akadt az itáliai hegyekben olyan remete, aki sziklához láncoltatta magát, hogy vissza ne térhessen a világba. Benedek a lelkét akarta Istenhez láncolni. Amikor egyszer nagyon vonzotta a világ, félig ruhátlanul belehempergett a barlangja előtti tüskebokorba. Soha többbé nem tértek vissza kísértései. A továbbiakban az isteni gondviselés vezette. Maga sem sejtette, mi indul meg vele.

2. KÖZÖS HÁZ - KÖZÖS CÉL.

Az ifjú remete híre néhány év múltával messzire eljutott. Sokan kérték lelki vezetésre. Mivel a régi magyarok a « Benedek » nevet Bencének mondták, követőit bencéseknek hívjuk. A házakat, amelyekben a bencések laktak, monostoroknak nevezték. Életmódjukat ez a jelszó fejezi ki: Imádkozzál és dolgozzál!

« *Imádkozzál* »! — Ez úgy valósult meg, hogy az istentiszteletet nagyon széppé tették. Sokat imádkoztak énekelve. Minden éjszaka felkeltek, hogy néhány órát imában töltsenek.

« *Dolgozzál* »! — Ahol a bencések monostort alapítottak, saját kezük munkájával lecsapolták a mocsarakat, irtották az őserdőt, és fatemplomot emeltek. Élelmüket és ruházatukat maguk teremtették elő. — Pap alig volt köztük, lelkipásztorkodással még nem foglalkoztak.

Földművelő tevékenységük korszakos jelentőségű volt. A barbár Európa tőlük tanulta meg a földművelést, az *ipart* és *munka megbecsülését*. A hódító germánok ugyanis megalázónak tartották a munkát.

3. SZENT BENEDEK HÁZAI AZ IRGALMAS SZERETET KÖZPONTJAI.

A monostor mellett álltak a *szegények házacskái*, azok közelében épült a ragályos betegek *kórháza*. A kertben gyógynövényeket termesztettek. Minden monostorban volt *betegápoló* testvér, aki a környék szegényeit is gondozta. A *kapustestvérre* bízták az alamizsna osztását.

Egyes monostorokban a kapustestvérre önálló birtokot bíztak, hogy annak jövedelmét a szegények közt kiossza.

A burgundiai Szent Bernát monostor 2 000 embert látott el. A heisterbachi monostor 1197-ben hosszabb időn át naponta 1400 ételadagot osztott ki. A kampi monostor (Alsó-Rajna-vidék) 1950 kenyeret osztott ki naponta.

Minden monostorban voltak vendégcellák a vándorok részére.

4. A BENCÉSEK A MŰVELT EURÓPA ALAPJAIT FEKTETTÉK LE.

A régi Nyugatrómai Birodalom területén barbárok vették át az uralmat. Műveltségük nem volt, latinul sem tudtak. A rómaiak műveltségét a bencések mentették át számunkra. Az új világnak még nem kellett, a bencések mégis türelmesen másolgatták a régi könyveket. Később iskolákat nyitottak, és tanították a barbár népek ifjúságát. Teljes virágzásában 15 000 bencés monostor működött ugyanennyi iskolával.

Így vetették meg a középkor első, sötét korszakában a későbbi művelt Európa alapjait.

Ennél is nagyobb jelentősége van a másik fajta nevelésnek. A keresztség felvételével ugyanis a barbárok *nem szelídültek* mindjárt igazi keresztényekké. Ez lassú, évszázados, türelmes munkát igényelt. Közben még raboltak. Kiraboltak jó néhány monostort is és megöltek papokat is.

A keresztény kitartás mégis győzött: Európa keresztény lett és fokozatosan művelődött.

5. A BENCÉSEK HITTERJESZTŐ MŰKÖDÉSE.

Nagy Szent Gergely pápa egyszer *angol* foglyokat látott Rómában. Mikor megtudta, hogy angolok, így szólt:

— Angolok? Legyenek angyalok!

Elhatározta, hogy hittérítőket küld Angliába. Szent Ágostont küldte el 40 bencés társával. Ettől fogva a bencések hittérítéssel is foglalkoztak. Anglia megtérítése gyorsan ment, mert Berta királyné támogatta a térítést (596).

Amikor az angliai monostorok megerősödtek, onnan indultak ki a bencések a mai *Németország megtérítésére.* Szent *Bonifác* volt a német hittérítés lelke.

A *magyarországi* térítésnél nagy szerepe volt a pannonhalmi bencés monostornak. Innen került ki Szent Mór pécsi püspök. Szent Gellért is Szent Benedek « fia » volt.

MA nem elég imádkozni! — halljuk néha...
Sohasem volt elég!
De ima nélkül a munka is nehezebb...
IMÁDKOZZÁL ÉS DOLGOZZÁL!

Nagy Szent Gergely pápa

Ősi, előkelő, dúsgazdag római család sarja. Fiatalon Róma prefektusa lett, de lemondott rangjáról, bencés kolostort alapított Rómában, s maga is bencésként élt. Amikor a longobárdok Rómát ostromolták, nagy volt az ínség a menekülőkkel zsúfolt városban. Gergely ekkor a családi birtokairól begyűjtött élelmiszert osztatta ki.

A pápa halála után választották meg (590-604). Amikor pápa lett, *sohasem ült asztalhoz, mielőtt* meg nem vendégelt egy csomó szegényt. Azt szokta mondani, hogy a gazdagok annyi szegényt ölnek meg, ahányat

el tudnának látni. Hangsúlyozta, hogy Isten a földet az egész emberiségnek adta, nem pedig néhány gazdagnak.

Egyszer éppen a miseruhát öltötte magára, amikor jelentették neki, hogy a közelben egy ember éhen halt. Ekkor e szavakkal vetette le a miseruhát:

— Ha Rómában éhen hal egy ember, a pápa nem érdemli meg, hogy a szentmiseáldozatot bemutassa.

Ettől fogva még jobban megszervezte a szegénygondozást. A várost kerületekre osztotta, és élükre szegénygondozókat állított.

A gazdagokat magával ragadta a pápa példája, s a keresztény szeretet bőséges gyümölcsöket termett.

A gregorián ének

Gergely pápa a bencéseknél ismerte meg a szép istentiszteletet, és szerette meg a szép egyházi éneket. A kialakult dallamokat és szövegeket rögzítette és kötelezően előírta Rómában. Róla nevezték el ezeket a dallamgyűjteményeket (Gregorius = Gergely) gregoriánnak. A mai misében a « Mi Atyánk » dallama gregorián.

12. A MEGTÉRT FRANKOK A PÁPASÁG VÉDELMEZŐI

1. KLODVIG ÉS A FRANKOK.

Amikor a frankok Galliát elfoglalták, győzelmüket a germán istenek erejének tulajdonították. Klodvig (481-511) frank vezér ezért nem hajlott feleségének, a katolikus Klotildnak szavára, aki a keresztség fölvételére biztatta.

Egy másik germán törzsnek, az alemannoknak betörése létében fenyegette Klodvig országát. A csata rossz irányba fordult. Ekkor Klodvig így imádkozott:

— Klotild Istene, most segíts meg, akkor híved leszek! Győzött (496), és ezért kellő oktatás után három év múlva 3000 frank nemessel együtt Reimsben Szent Remig püspök kezéből felvette a keresztséget.

Klodvig és utódai gondolkodásukban *nem váltak igazán keresztényekké.* Megmaradt körükben a vadság, az esküszegés,

az erkölcstelenség. A pápának kevés befolyása volt rájuk. Szeszélyeik szerint osztogatták a püspökségeket a főuraknak.

2. A PÁPA KIS PIPINTŐL KÉR SEGÍTSÉGET A LONGOBÁRDOK ELLEN.

A longobárdok ismét Rómát ostromolták. A bizánci császár nem tudott segíteni. A pápa az ostromlott Rómát elhagyta, és személyesen lovagolt a frank királyhoz (kb. 150 évvel Klodvig megtérése után). Kis Pipin, a frankok ura, díszes küldöttséget indított az érkező pápa elé. A küldöttség vezetője egy szép szál 12 éves fiú: Kis Pipin fia, a későbbi Nagy Károly. Károly herceg térdhajtással üdvözli Szent Péter utódját, majd tovább vonulnak. A királyi szállás közelében Pipin a hercegektől és püspököktől övezve ezer lépésnyire a pápa elé lovagol. Ezután leszáll a lóról, megfogja a pápa lovának kantárszárát és bevezeti a várkastélyba.

Egyezségre lépnek: a pápa megkoronázza Kis Pipint és két fiát, a frank királyok pedig megadják Rómának azt a védelmet, amelyet Bizánc már nem képes többé nyújtani (754).

A frank sereg ezután megtámadta és legyőzte a longobárdokat. A meghódított terület egy részét Kis Pipin a pápának ajándékozta, és erről okmányt állított ki, melyet ünnepélyesen Szent Péter sírjára helyezett. A pápa azért kapott államot, hogy megvédhesse a pápai szék és Itália szabadságát a barbárok ellen.

A bizánci császár követei kérték a meghódított területek átadását. Kis Pipin azt felelte, hogy nem a bizánci császár kedvéért jött harcolni, hanem Szent Péterért.

3. A PÁPAI ÁLLAM ELŐNYE ÉS HÁTRÁNYA.

A keresztény világ gondja mellé a pápa egy ország világi gondjait is magára vette. A történelem folyamán ez a VILÁGI GOND sokszor elvonta a pápa figyelmét az egyházi ügyektől. Nemegyszer háborúval volt kénytelen megvédeni állama függetlenségét.

Ha viszont valamelyik fejedelem a pápát hatalma alá vonta, annak mindig az egész kereszténység látta kárát.

Nem volt jó, hogy a pápa egy állam feje lett, de minden

erőszakos hatalomnak kiszolgáltatva lenni abban a korban még rosszabb lett volna az Egyház számára.

A pápai állam első évtizedeiben mindjárt megmutatkoztak azok a bajok, amelyek századokon át kísérték a pápai állam sorsát.

A római és *itáliai nemesek* féltették hatalmukat a pápától. Nem szívesen ismertek el maguk felett urat. Máskor meg egy-egy hatalmas család a maga emberét erőszakolta a pápai székbe.

Még 50 év sem telt el a pápai állam megalakulása óta, megtámadták a pápát, súlyosan bántalmazták és egy várkastélyba zárták. A pápának azonban sikerült kiszabadulnia. A frank királyhoz menekült, és segítségét kérte. Nagy Károly jött és rendet teremtett.

4. NAGY KÁROLY NYUGATRÓMAI CSÁSZÁR.

A 800. év karácsonyán Károly, frank király (768-814) ünnepi misére vonul a Szent Péter templomba, amelyet még Nagy Konstantin építtetett. A patriciusok hosszú, fehér ruháját viseli, vállán bíborköpeny, lábán piros cipő. Hatalmas termetű, valóban királyi jelenség. Hosszan imádkozik Szent Péter sírjánál. Mise után a pápa ünnepélyesen fejére teszi a császári koronát. 300 éves szünet után Nyugatnak ismét van császára.

Az új császár vállalja az Egyház védelmét. — Nagy Károly uralma alatt az Egyház virágzásnak indul, a püspökségek és kolostorok visszanyerik tekintélyüket. A barbár harcosok fiai írni-olvasni tanulnak az egyházi iskolákban. Európa pedig újból egységes Budától az Atlanti Óceánig.

5. ÁTOKKÁ VÁLT AZ ÁLDÁS.

A császárok ettől fogva Nagy Konstantin módjára beleszóltak az Egyház ügyeibe. Nagy Károly idején még nem volt baj, mert hite és a pápa iránti tisztelete egyaránt nagy volt. Utódai azonban gyakran az Egyház kárára használták hatalmukat.

- **KISLEXIKON**
- TIARA. — Hármas korona, mellyel az új pápát megkoronázzák. A pápai hatalom nem koronázástól függ, hanem a választás elfogadásától.

Imádkozzunk a pápáért!
Aki a pápáért imádkozik, Isten Országáért imádkozik.
Minden szentmisében imádkozunk a pápáért.
Te is imádkozz érte!

13. A MAGYAR NÉP KERESZTÉNNYÉ LESZ.

A magyar nép már *régi hazájában* érintkezésbe került a kereszténységgel. Többen már akkor keresztényekké lettek. A Kárpát-medencében keresztény szlávokat találtak. Nyugatról hozott foglyaik is keresztények voltak. Bulcsu és Lél (Lehel) Bizáncban felvette a keresztséget. Ez azonban nem akadályozta őket rablóhadjárataikban, mint ahogy a nyugati főurakat sem abban, hogy akár kolostorokat is ki ne fosszanak.

1. GÉZA FEJEDELEM.

Árpád gyenge utódai után Gézának sikerült megszilárdítania a fejedelmi hatalmat. Felesége, Sarolta, az erdélyi gyula leánya, keresztény volt. (A gyula rangban a fejedelem után következett.)

Géza látta, hogy Nyugat elég erős lett ahhoz, hogy közel 100 év pusztításait és rablásait megbosszúlja a magyarokon. Ezért siettette a kereszténnyé válást, sőt nyugati misszionáriusokat hívott be országába. Emiatt aztán Nyugaton már nem tekintették ellenségnek a magyarokat.

2. SZENT ISTVÁN MEGSZILÁRDÍTJA URALMÁT (997-1038).

Vajk, Géza fia, már felnőtt ifjú volt, amikor a fejedelmi család megkeresztelkedett. A keresztelést Adalbert, a hazánkba menekült prágai érsek végezte. Vajk az István nevet kapta a keresztségben.

Amikor Géza meghalt, Istvánnak meg kellett védenie hatalmát a somogyi Koppány vezérrel szemben, aki maga akart fejedelem lenni. Holttestét intő például felnégyelték. A régi

szokások még keveredtek a keresztény felfogással. István sem lett máról holnapra szent.

Legyőzte a lázadó erdélyi gyulát is, aki önállóságra törekedett. Ennek fogságba esett feleségét viszont külföldre menekült férje után engedte menni, ami akkor nagy meglepetést keltett. — Később Erdély határán Ajtonyt verte le Szent István vezére, Csanád.

Szent Istvánt élete vége felé Vászoly (Vazul) orgyilkossal meg akarta öletni. A hatalomra törekedett, mivel maga is Árpád-vérből származott. A régi krónika szerint Szent István tudta nélkül megvakították Vászolyt, hogy alkalmatlanná tegyék a trónra.

Király vagy más államfő meggyilkolására tett kísérletért a legutóbbi időkig ennél sokkal súlyosabban büntettek. Szent Istvánnak nem lehetett része a megvakításban, mert Vászoly unokája, Szent László király szorgalmazta legjobban István király szentté avatását.

3. SZENT ISTVÁN ÍZIG-VÉRIG KERESZTÉNY LETT.

Szent István nem volt olyan, mint Klodvig vagy Géza. Felesége, Gizella is szent volt. Szent István mindig a keresztény hit érdekeit tartotta szem előtt, amikor püspökségeket alapított, püspököket meg apátokat nevezett ki. Szent Mórt jámborsága miatt tette pécsi püspökké.

Imre fiát szentté nevelte. A szegények iránti jótékonyságát többször említik a régi krónikák. Adakozó jobb keze ma is hazánk és a magyar egyház drága ereklyéje.

4. EGYHÁZSZERVEZÉS.

Szent István a magyar egyház megszervezéséhez nem várt pápai felhatalmazást. Egyszerűen egyháza iránti buzgalmának akarta tanújelét adni, amikor tíz püspökséget alapított és ezeket a még birtokba nem vett földekből jól ellátta. Megparancsolta, hogy minden tíz község építsen templomot. Megalapította a pannonhalmi és a pécsváradi apátságot.

5. A KIRÁLYI CÍM ÉS AZ UTÓDLÁS.

Királyi címet akkoriban csak a pápa adhatott. Szent István Asztrik pécsváradi apátot küldte a pápához, II. Szilvesz-

terhez, királyi címért. A pápa nemcsak a királyi címet adta meg, hanem koronát is küldött. Így ismerte el Magyarországot független államnak.

Nagy csapás volt, hogy Sz. István fia, Imre, vadászaton életét vesztette.

Az agg király Nagyboldogasszony ünnepén a Boldogságos Szűznek ajánlotta föl országát.

Szent István közvetlen utódait, Pétert és Aba Sámuelt, az ország elűzte, mert méltatlanok voltak a trónra. Most Vászoly fiai, Endre, Béla és Levente lettek a várományosok. A pogánykodóknak bennük volt utolsó reményük. Endre és Béla azonban időközben kereszténnyé lett. A hercegek hazajövetelének hírére a pogányok gyilkolni kezdték a kereszténye ket. Endre azonban szétverte őket, és elfoglalta a trónt.

A pogányok már nem képviseltek komoly erőt, az ország végleg keresztény lett.

6. SZENT GELLÉRT CSANÁDI PÜSPÖK.

Gellért velencei bencés volt, aki a Szentföldre indult. Egy vihar a dalmát partokra sodorta hajóját. Biztatták, hogy Magyarországon szívesen látják a hittérítőket. El is jött. Szent István megbízta fia, Imre nevelésével, később pedig csanádi püspökké nevezte ki. Amikor Gellért két püspöktársával a Lengyelországból hazatérő hercegek elé sietett, a pogányok felborították szekerüket, majd Gellértet ledobták a Kelen-hegy (Gellért-hegy) szikláiról, végül lándzsával ledöfték. Endre király akkor kelt át Pestről Budára. Mire átért, Szent Gellért halott volt.

- **KISLEXIKON**
- A SZENT JOBB. — Amikor szenttéavatása alkalmával, 1083-ban felnyitották Szent István koporsóját, jobb kezét épségben találták. Ma díszes ereklyetartóban őrizzük.
- EREKLYE. — Szentektől ránk maradt « drága » emlék. Ha Isten néha ereklyével kapcsolatosan csodát művel, kizárólag a szent életére hívja föl figyelmünket.

MA IS szilárd alap a kereszténység!

A nem keresztény gondolkozású történészek is elismerik, hogy Szent István az ország második alapítója, és hogy hazánk további fennmaradásának ő rakta le szilárd alapjait.

A szilárd alapok azonban nem pusztán gazdasági természetűek voltak, hanem a keresztény gondolkodás és életforma.

Az egyházi nagybirtok

Századokon át a földbirtokos főurak kezében volt a hatalom. Nagybirtok nélkül a püspökök ki lettek volna szolgáltatva a sokszor erőszakos főurak kénye-kedvének. A nagybirtok révén a püspökök az ország főuraihoz tartoztak, ami *akkor* az egyház *szabad működésének egyedüli biztosítéka volt.*

Bár Szent István minden megkötöttség nélkül adta az egyháznak a birtokokat, a magyar püspökök hozzájárultak a honvédelem terheihez, sőt igen sokszor személyesen is küzdöttek az ország védelmében, nemcsak csapatokat küldtek. (Így történt, hogy a mohácsi csatában az ország legtöbb püspöke elesett.)

Az egyházi birtok ezenfelül olyan kulturális szerepet töltött be, amelyet a főuri birtokoknál csak kivételesen láthatunk. Birtokai révén az egyház *iskolákat és kórházakat* tartott fenn. Ilyesmikkel akkoriben senki más nem foglalkozott.

Hátrányos volt, hogy a vagyon és rang miatt a királyok gyakran politikai célokat követve töltötték be a püspökségeket, és nemegyszer világi főurakat, sőt néha gyermekeket neveztek ki püspökségek élére.

14. A KELETI EGYHÁZ ELSZAKADÁSA

1. KÜLÖNBÖZŐ FEJLŐDÉS A KELETI ÉS A NYUGATI EGYHÁZBAN.

Az Egyház nyugati részében a latin nyelv lett általánossá, és idővel a szertartásokban egyedül ezt használták. A keleti részeken a régi kultúrnépek megőrizték nyelvüket, és ezzel éltek egyházi szertartásaikban is (görög, szír stb.). Szertartásaik is másképpen alakultak.

Bár a pápáknak az egész kereszténység fölötti tekintélyét elismerték, az alexandriai és az antiochiai pátriárka bizonyos önállóságot élvezett. Az alájuk tartozó püspökségek alkották a keleti egyházat.

Ez a különböző fejlődés az első századokban senkit sem zavart. Sem a keletiek, sem a nyugatiak nem gondoltak arra, hogy a másik nem olyan jó keresztény, mint ők.

2. HOGYAN KELETKEZTEK AZ ELLENTÉTEK?

Amikor Konstantinápoly főváros lett, ennek püspöke a császárral való kapcsolat révén nagyobb szerephez és tekintélyhez jutott. A konstantinápolyi püspökök felvették a pátriárka címet, gyakorolták a pátriárkai hatalmat, bár az akkori pápák ezt nem ismerték el. Az ősi Alexandria pátriárkája is tiltakozott ellene. A tényeket azonban nem tudták megváltoztatni.

A konstantinápolyi pátriárkák mindinkább függetlenné akartak válni a pápától. Ha a pápa a konstantinápolyi pátriárkák vitás ügyében döntést hozott, nemegyszer azzal utasították vissza, hogy a pápa Nyugat pátriárkája, de keleti ügyekben nem dönthet. A pápák viszont az Egyház egységét féltették.

Az ellentétek fokozásában nagy szerepe volt a *nemzeti érzésnek*. A keleti egyház túlnyomóan görög nemzetiségű volt. Az ellentétek így sokszor a nemzeti sérelem színezetét kapták.

Ilyen volt pl. a *bulgárok esete*. A bulgárok függetlenségükért aggódva, római papokat kértek. A pápa küldött is. A görögök ebben nemzeti sérelmet láttak, mivel a terület eredetileg görög volt.

Az érzelmi szakadékot elmélyítette a *nyugati császárság felújítása*. A görög császárság nemegyszer elnyomó hatalomként mutatkozott Itáliában, a barbárok támadása ellen viszont nem volt elég ereje. A frankok tényleg megvédték a pápát és Itáliát a barbár longobárdok ellen. — Így azonban végleges lett a szakadás: Itália végleg elszakadt a görög császárságtól.

A keleti és nyugati szertartásbeli különbségek nem vezettek volna szakadáshoz, ha nem fokozta volna ezeket a nemzeti ellentét meg egyes pátriárkák önállóságra való törekvése.

3. A SZAKADÁS.

Szakadás már előzőleg is volt Kelet és Nyugat között, de sohasem tekintették azt véglegesnek. A végleges szakadás Kerulláriosz konstantinápolyi pátriárka nevéhez fűződik.

Kerulláriosz kereste a szakadást, mert független akart lenni a pápától. Oly « vádakkal » hozakodott elő, amelyekről mai szemmel meg sem tudjuk érteni, miért okoztak ezek problémát.

A « vádak » ezek voltak: a nyugatiak szombaton böjtölnek, az Eucharisztiához kovásztalan kenyeret használnak, nagyböjtben nem énekelnek Alleluját.

A császár nem akarta a szakadást. A pápai követek a császár támogatásában bízva Kerullarioszt meg akarták leckéztetni. Ez azonban balul ütött ki. Kerulláriosz ugyanis emiatt nem volt hajlandó találkozni velük. Mivel a népet is sikerült maga mellé állítania (a nemzeti sérelmek hangoztatásával), a császár tehetetlennek bizonyult. Végül is a pápai követek a Hagia Szofia templom oltárára *kiközösítő iratot* helyeztek (1054. júl. 16). Ezzel túllépték a pápától kapott felhatalmazást.

Ezt a kiközösítést ijesztésnek szánták, ideiglenesnek gondolták. Ilyesmit Nyugaton is többször alkalmaztak az ellenszegülő püspökökkel szemben.

Kerulláriosz azonban örült a szakadásnak. A nép előtt úgy tüntette fel a dolgot, hogy most megszabadultak az « eretnek » nyugati egyháztól. Így lett a szakadás végleges.

4. AZ ÉRZELMI SZAKADÁS FOKOZÓDIK.

Az idők folyamán az érzelmi szakadás mindig nagyobb lett. Kelet és nyugat gyanakvással tekintett egymásra.

Ugyanazok az álkeresztes hadak, amelyek a magyaroktól Zárát hódították el, elfoglalták Konstantinápolyt is, és ott barbár módon viselkedtek. Bár mindez a pápa határozott parancsa ellenére történt, ez csak növelte a nyugat iránti ellenszenvet.

Ezért aztán hiába voltak *uniós zsinatok*, hiába mondták ott ki az újraegyesülést, a görög nép ezeket sohasem fogadta el. A görögökkel együtt szakadtak el azok, akik valaha tőlük függtek: a bolgárok, a szerbek, az oroszok stb.

5. A GÖRÖG KATOLIKUSOK.

Ha általános kibékülés nem következett is be, egyes népcsoportok újra egyesültek Rómával. Megtartották szokásaikat, papjaik nősülnek. Hazánkban különösen Nyíregyháza és Miskolc környékén élnek ilyen görög katolikusok. Mindenben testvéreink, egy hiten vannak velünk.

6. MAI TÖREKVÉSEK.

Ma az egységre való törekvés vágya erősebb mint valaha. Megemlékeztünk a múltról, de csak tanulságul. Mi nem kutatjuk, kiknek volt több sérelmezni valójuk, a keletieknek vagy a nyugatiaknak. Mi tanulni akarunk a múltból, hogy megépítsük a jövőt, az egységet.

Az első lépések megtörténtek a kibékülés felé: *VI. Pál pápa és Athenagorász* pátriárka 1965-ben visszavonták egymás kiközösítését, szeretetüket pedig testvéri öleléssel fejezték ki. Ezzel azonban az egység még nem állt helyre.

Nem elég a vezetők jószándéka, a többi püspöknek és a népnek is erre a meggyőződésre kell jutnia. Ehhez sok-sok türelem, sok jóakarat és igen sok imádság kell.

Ne emlegessük egymás hibáit. Azt nézzük, ami összekapcsol bennünket.

- **KISLEXIKON**
- KIKÖZÖSÍTÉS. — A kiközösített az Egyház tagja marad, csak egyházi jogait veszti el. Aki a kiközösítés alól nem akar feloldozást kapni, az már nem óhajt az Egyház tagja lenni.
- UNIÓ. — Latin szó, egységet jelent.

AZ ELFOGULTSÁG IGAZSÁGTALANSÁGHOZ VEZET

Mindenki a másik bűnét tartja nagyobbnak. Így volt ez a keleti és a nyugati kereszténység ellentétében, és így van ez a mindennapi életben is.

Képzeld magad a másik helyébe, mindjárt jobban megérted őt! Mindig nagyobbnak látod annak hibáit, akit nem szeretsz...

15. VII. GERGELY AZ EGYHÁZ SZABADSÁGÁÉRT

1. AZ EGYHÁZ KI VOLT SZOLGÁLTATVA A HATALMASKODÓ VILÁGIAKNAK.

Régi szokás szerint a római papság és a római nép választotta Róma püspökét, vagyis a pápát. Sajnos, a római nemesek időnként a maguk emberét erőltették a pápai székbe. Később a német-római császárok egyszerűen *kinevezték a pápát,* akácsak a bizánci császár a pátriárkát. A szabályosan megválasztott pápának is császári jóváhagyásra volt szüksége, ha helyén akart maradni.

Az *investitúra,* a püspöki beiktatás módja volt a másik baj. A új püspök a trónján ülő király elé térdelt, a király pedig átadta neki a püspöki hatalom jelvényeit: a pásztorbotot és a püspöki gyűrűt. — Így folyt le a beiktatás. A püspök úgy vette át a püspökséget, mint valami állami hivatalt, mintha hatalma a királytól származna. Mintha a püspökség nem is egyházi megbízatás volna.

A *simónia* volt a leggyalázatosabb visszaélés. Simon mágus Szent Pétertől pénzért akart lelki hatalmat venni. Ezért simóniának nevezzük azt a vétket, amikor valaki pénzért vásárol egyházi hivatalt. A királyok és császárok sokszor annak a főúrnak adták a püspökséget, aki a legtöbbet ígérte érte. Az ilyenfajta püspökök természetesen világi főurak, gyakran nem is papi személyek voltak.

Egy főúr a reimsi érsekséget megvásárolta a királytól 5 éves fiának. Egy másik főúr a narbonne-i érsekséget vásárolta meg 10 éves fiának. Hogy törlessze az ebből származó adósságot, sok pénzért adta el az alája tartozó hivatalokat. Az arles-i érsek a saját érsekségén kívül még egy érsekséget és három püspökséget vásárolt. A vallásos királyok nem bocsátották áruba a püspökségeket, de sok volt a kapzsi uralkodó.

Az egyház így *méltatlan világiak* irányítása alá került, akik sokszor embernek is rosszak voltak, de « beültek » a püspöki székbe. Elképzelhetjük, hogy milyen gyűlöletesek lehettek az ilyen püspökök a nép szemében.

A pénzért kinevezett püspökök legtöbbször *nősültek* is, papjaiknak is mindent elnéztek. Az egyház szégyenletes helyzetbe került miattuk.

Gergely pápa már bíboros korában is azért küzdött, hogy az Egyház megszabaduljon a királyok és főurak önkényes beavatkozásától.

2. VII. SZENT GERGELY SZABADSÁGOT KÖVETELT AZ EGYHÁZNAK.

VII. Gergely pápa (1073-85) a következő program megvalósítására törekedett.

Ne legyen a világiaknak beleszólásuk a pápaválasztásba, nehogy módjuk legyen a királyoknak és a főuraknak hatalmaskodásra!

Ne lehessen püspökséget, apátságot vásárolni!

Ne a király nevezze ki és iktassa be a püspököket!

Nős ember ne lehessen se pap, se püspök!

Az ellenszegülő püspököket letette, a királyokat pedig kiközösítéssel fenyegette, ha védelmükbe veszik a letett püspököket, vagy folytatják a törvénytelen kinevezéseket.

3. IV. HENRIK NÉMET KIRÁLY ELLENSZEGÜL.

Mivel a német püspökök fontos állami tisztségeket is betöltöttek, IV. Henrik továbbra is gyakorolta az invesztitúrát. Új pápát is akart szembeállítani a törvényes pápával. Szenvedélyes 25 éves fiatalember volt. Így írt a pápának:

— Szállj le, te átkozott, az apostoli trónról!

A pápa ezért Henriket kiközösítette, és alattvalóit föloldotta a hűségeskü alól.

Amerre a király megjelent, bezárultak a templomok, elhallgattak a harangok, a munkások megtagadták a királyi várak újjáépítését. A főurak pedig közölték vele, hogy addig nem ismerik el királyuknak, amíg a pápa föl nem oldozza.

4. KANOSSZA VÁRÁBAN HENRIK MEGJÁTSSZA A BŰNBÁNÓT.

A király telve volt gyűlölettel, de kénytelen volt megjátszani a bűnbánót, hogy visszaszerezze trónját. A pápa Canossa (= Kanossza) várában várta be Henriket. Mivel nem hitt Henrik őszinteségében, nem akarta fogadni. Henrik ekkor mezítláb, vezeklő ruhában kért bebocsáttatást a vár kapujánál. Amikor VII. Gergely fogadta, Henrik a feszületre esküdött, hogy nem fordul a pápa ellen. Szent Gergely pápa ezután feloldozta és megölelte.

5. IV. HENRIK BOSSZÚJA.

Miután Henrik Németországban ismét ura lett a helyzetnek, Róma ellen vonult. Amikor három sikertelen kísérlet után negyedszer ostromolta a várost, sikerült behatolnia (1084). A pápa az Angyalvárba menekült. Kétségbeesett helyzetében a normannokat hívta segítségül.

A normannok néhány évtizede tengeri úton foglalták el Dél-Itáliát. Senki sem tudta megtörni hatalmukat.

A normannok elűzték Henriket, de Rómában úgy raboltak, mint egy meghódított városban. Emiatt érzett elkeseredésében Gergely pápa elhagyta Rómát, és nemsokára meghalt.

6. A WORMSI KONKORDÁTUM.

Az egyezség (konkordátum) csak Szent Gergely és Henrik utódai között jött létre Worms városában (1122). A püspökségeket ettől fogva választás útján töltötték be. A beiktatást az érsek végezte, földesúri jogaiba továbbra is a király iktatta be a püspököt, de csak a kormánypálca átadásával.

- **KISLEXIKON**
- INVESZTITÚRA. — Magyarul beiktatás, vagyis a hivatal átadása.
- SIMÓNIA. — Egyházi hivatalt pénzért vásárolni.
- CELIBÁTUS. — A nőtlen állapot latin neve. A latin szertartású papok celibátusban élnek, vagyis nőtlen állapotban.

« A PAPOK IS EMBEREK! » — hallani sokszor.

Ez igaz, ha azt jelenti, hogy ők is ki vannak téve mindenféle kísértésnek.

SZOKTÁL-E IMÁDKOZNI azért, hogy jó papjai legyenek az Egyháznak? Plébániád papjaiért külön is imádkozz!

VII. Szent Gergely és Cenciusz

1075 karácsonyán VII. Gergely az éjféli ünnepi misét végezte. Egyszercsak Cenciusz emberei megrohanták a templomot, az ellenállókat leütötték, majd megtámadták a pápát. A dulakodásban homlokán megsebesítették, leráncigálták róla a miseruhákat, a földre rántották, majd fogolyként Cenciusz várkastélyába vitték. Mindezt azért, mert nem tűrte a hatalmas Cenciusz garázdaságait, aki törvénytelen vámot szedett a néptől.

Megkondultak a harangok. Róma népe a zuhogó eső ellenére megostromolta Cenciusz várkastélyát, és kiszabadította a pápát. Cenciusz térdre borulva kért bocsánatot és kegyelmet. A pápa pedig megbocsátott.

Aki így tud megbocsátani, abban nincs egyéni becsvágy. Amikor tehát szembeszállt császárral, főurakkal, nem egyéni hatalomvágyból tette, hanem az Egyház szabadságáért.

16. A MOHAMEDÁNOK ÉS A KERESZTES HÁBORÚK

1. MOHAMED (570-632).

Mohamed gazdag mekkai kereskedő volt. Üzleti útjain műveletlen zsidó és keresztény tevehajcsároktól szerzett torz ismereteket a keresztény és a zsidó vallásról. Ezekből szerkesztette a maga új vallását, a mohamedanizmust. A mekkaiak nem vették komolyan, sőt kellemetlenkedtek neki.

622-ben döntő fordulat állt be életében. A medinaiak fölfigyeltek rá, peres ügyben döntőbírónak hívták. Nemsokára Medina ura lett ez az írástudatlan kereskedő. Később katonailag megerősödve Mekka ellen fordult és elfoglalta azt.

Mohamed nem bántotta városát, csak azt követelte, hogy pusztítsák el bálványaikat, fogadják el az egy Istent *Allah* néven, és őt magát Allah prófétájának.

Van Mekkában egy fekete meteorkő, amely addig is vallási tiszteletben részesült. Ezt nemcsak meghagyta, hanem előírta, hogy minden « igazhitű » egyszer az életben köteles ide elzarándokolni. Így most már a mekkaiak teljes szívvel melléje álltak. Ezzel együtt az egész Arab félsziget ura lett. 62 éves korában halt meg.

Mohamed látomásokra hivatkozott. Kezdetben maga is hitt bennük, bár csak túlfűtött fantáziája szülte azokat. Később nehéz helyzetekben « látomásokra » hivatkozva hozott döntéseket. Például akkor is, amikor meg kellett magyaráznia, miért vett maga mellé újabb feleséget.

Egyistenhitével föltétlenül magasabb eszmét hozott az addig sokistenhitben élő honfitársainak.

2. A MOHAMEDÁN VALLÁS GYORS TERJEDÉSE.

A mohamedán vallás háborúk révén terjedt. Harcosaiknak hallatlan bátorságot adott a *végzetben*, a « kiszmet »-ben való hit. Eszerint mindenkinek a sorsát Allah előre meghatározza. Az « igaz hitet » harccal kell terjeszteni. Aki ilyen csatában esik el, a paradicsomba jut, ahol érzéki gyönyörben lesz része.

Fanatikus erőt adott a mohamedán harcosoknak az a tudat,hogy úgyis csak akkor esnek el, ha Allah úgy rendelte. Ezért nem féltek. Így aztán kis sereggel nagy hadseregeket tudtak legyőzni.

100 000 főnyi görög sereget győztek le sokkal kisebb sereggel. Egyiptomot egy áruló eretnek püspök segítségével 4 000 fegyveressel foglalták el. Nem sokkal később a mai Spanyolország is a kezükbe került (711). Csak Franciaországban sikerült megállítani őket (732).

Kelet- és Észak-Afrika virágzó *kereszténységét elsöpörték*. Mindenütt saját hitüket és nyelvüket erőltették a lakosságra. A keresztények fejadót fizettek nekik csak azért, hogy megtűrjék őket.

Mivel hódításaikkal kultúrterületek birtokába jutottak, maguk is művelődtek. Sőt később maguk is fejlesztették a műveltséget. Épületeiket ma is megcsodáljuk.

A mohamedán *vallásnak kevés előírása van*: a kötelező napi ötszöri ima Mekka felé fordulva, a ramadán-havi böjt (ramadán hónapban késő délutánig nem esznek) és az « igazhitűvel » szemben kötelező vendégszeretet. Megengedett a többnejűség. Jelük a félhold.

3. A KERESZTES HÁBORÚK.

Amikor az arabok kezéből a mohamedán világ vezetése átment a vad és erőszakos törökök kezébe (1070), ezek a szentföldi keresztény zarándokokat zaklatták, kifosztották, sőt meg is ölték.

A keresztény Európában elhangzott a vészkiáltás: fel kell szabadítani a Szentföldet! A lelkesedés határtalan volt. Hatalmas sereg gyűlt össze. Jobb vállon ruhájukra piros szövetből keresztet varrtak, amiért *kereszteseknek* nevezték őket.

A keresztes sereg főként franciákból és dél-itáliai normannokból tevődött össze. Szárazföldi úton Magyarországon vonultak keresztül. Könyves Kálmán királyunk az ország területén gondoskodott élelmezésükről. A 200 000-res seregnek több csatát kellett megnyernie, amíg Jeruzsálemig eljutott (1099). Létszámuk addig 15 000-re apadt. Amikor meglátták a szent várost, örömükben térdre hullottak és megcsókolták azt a földet, amelyen Üdvözítőnk járt.

A keresztény sereg kemény ostrom után elfoglalta Jeruzsálemet és a Szentföldet környező területeket. Megalakították a *jeruzsálemi királyságot*. Vallási lelkesedésükben semmi mást nem akartak, mint biztosítani a keresztény zarándokok szabadságát.

Mint az ország urai később elkényelmesedtek,vallási lelkesedésük szertefoszlott, a mohamedánok állandóan megújuló támadásaiban meggyöngültek. Új és új keresztes seregekre volt szükség, hogy a Szentföldet megtartsák.

Az új keresztes lovagokban több volt a kalandvágy, mint a vallási lelkesedés. Az új keresztes hadjáratok ezért már nem is értek el olyan sikereket, mint az első.

A keresztesek végül kiszorultak a Szentföldről, az végleg elveszett. A keresztes háborúk a törököt 200 évig távol tartották Európától.

● **KISLEXIKON**

• FANATIKUS. — Vakhitből fakadó lelkesedés. Vakbuzgó, irgalmatlan az ellenféllel szemben. Nem lát jót a másikban, nem lát rosszat a saját táborában. — Tévesen használják a « nagyon buzgó » helyett.

• HELYES-E VALLÁSOS CÉLBÓL HÓDÍTANI? — Semmiképpen sem helyes. A mohamedánok így terjeszkedtek. A keresztes háború önvédelem volt, hiszen megölték a keresztény zarándokokat. Ma azonban semmiesetre sem választanánk ilyen megoldást.

ÉS MA már nincsenek fanatikusok?

Ma is vannak. Sőt még egy katolikus is lehet fanatikus...

FANATIKUS,

aki gyülöli a más vallásúakat

NEM FANATIKUS,

aki hiszi, hogy egyedül a katolikus vallás az Istentől adott vallás,

aki örül, hogy katolikusnak született

aki a katolikusokat közelebbi testvérnek érzi a többieknél.

A katolikusnak azonban tudnia kell, hogy még ellenségeink is olyan embertársak, akiket Jézus parancsa szerint szeretnünk kell.

A keresztes lovagok

A keresztes háborúk idején egyes harcosok arra kötelezték magukat, hogy szerzetesek módjára közösen fognak élni. Arra vállalkoztak, hogy fegyverrel védjék a szentföldet. Nőtlenséget és engedelmességet fogadtak, egyéni vagyongyűjtésről pedig lemondtak.

Ilyenek voltak a templáriusok, vagyis templomos lovagok.

17. SZENT DOMONKOS ÉS AZ ALBIAK

1. SZENT DOMONKOS AZ ALBIAK KÖZTI HITTERJESZTÉSRE VÁLLALKOZIK.

Szent Domonkos (1170-1221) spanyol pap volt. Rómába tartott, hogy hittérítő munkára jelentkezzék. Útközben egy délfranciaországi fogadóban szállt meg. A fogadós megszólította:

— Maga nem olyan, mint a többi pap, egyszerűen öltözködik, gyalog jár, szerény szállással is megelégszik. Maga olyan, mint mi. Csatlakozzék hozzánk!

— Miért? Maga kikhez tartozik? — csodálkozott Domonkos.

— A tisztákhoz! — mondta büszkén a fogadós.

— Tehát az albiakhoz. Hát megmondom, miért nem csatlakozom magukhoz. Nem akarom elhagyni Krisztus Egyházát.

— Az Egyház a sátán találmánya!

— Az Egyházat Jézus alapította!

— Jézus nem volt Isten, hanem csak angyal. Igazi teste nem volt, nem is lehetett, mert a testet az ördög csinálja.

A hajnalig tartó vitában a fogadós kifejtette, hogy az anyag, a test rossz, mert az ördög teremtette; rossz dolog a házasság is, mert abban emberi testek szaporodnak. Nemcsak az egyházi, hanem a világi hatalom is az ördögtől van. És nemsokára itt a világ vége.

A beszélgetés hajnalig tartott. A fogadós végül megértette, hogy az Egyház nem lehet rossz, hiszen Jézus tanítását és kegyelmét nyújtja az embereknek. A baj onnan származik, hogy sok keresztény nem az Egyház tanítása szerint él. A kereszténye-ket kell megváltoztatni, nem az Egyházat.

A fogadós visszatért az Egyházba.

Szent Domonkos pedig nem ment messzi pogány országba téríteni, hanem ott maradt Dél-Franciaországban. Az elbizakodott albiakat térítette, akik mindenki mást megvetettek, csak magukat tartották tisztáknak.

Szent Domonkos társakat keresett. Járták a falvakat és

városokat, a szegények életét élték, pajtában is megaludtak. Fáradhatatlanul prédikáltak, hogy a vallási tudatlanságot megszüntessék. Így is emlegették őket: a prédikálók.

2. ERŐSZAK ÉS HÁBORÚ.

Az egyház papjai évtizedeken át térítettek az albiak körében, de kevés eredménnyel. Szent Domonkos sem ért el döntő sikert. A többség makacsul ellenállt, sőt egyre erőszakosabbak lettek. Templomokat vettek el, az egyik püspököt pedig elűzték, mert az albi tanítás ellen prédikált.

Az albiak gyűlölködő fanatizmusa sajnos a hithű népben is gyűlöletet fakasztott.

Betelt a mérték, amikor az albiak meggyilkolták a pápa követét. Az ilyesmi a világon mindenütt azt jelenti, hogy elvetik a békés megoldást.

A pápai követ meggyilkolása után keresztes háborút hirdettek az albiak ellen. A 20 évig tartó háború nyomán az albi mozgalom megszűnt.

3. AZ INKVIZÍCIÓ.

Ebben a korban, mint tudjuk, a királyok egyházi ügyekben is intézkedtek. Nemcsak püspököket neveztek ki, hanem eretnekeket is üldöztek. Nem pusztán vallási buzgalomból, hanem azért, mert nem szerették, ha zavargás van az országban. Az albi zavargások ugyanis elrettentettek mindenkit, elsősorban a királyokat.

II. Frigyes császár, bár alig volt kereszténynek mondható, szintén nagy buzgalommal üldözte az eretnekeket. Sőt addig ismeretlen újítást vezetett be: nem várt feljelentést, hanem nyomozott a titkos eretnekek után, nehogy elszaporodván zavart keltsenek. Ezeket aztán máglyára küldte, nyelvüket kitépette.

A pápa tudomására jutott, hogy II. Frigyes eretnekség címén saját politikai ellenségeit égetteti meg. A pápa ekkor kijelentette:

— Hogy ki az eretnek, azt nem a császár hivatalnokai döntik el, hanem egyházi férfiak.

Ezért aztán maga a pápa állított föl nyomozóhivatalt

az eretnekség megállapítására. Ezt a hivatalt *inkvizíciónak* nevezték, ami körülbelül annyit jelent, mint nyomozás.

Csak azokat, akik az inkvizíció bírósága előtt makacsul ragaszkodtak eretnek tanaikhoz, *adták át a világi hatóságnak.* Azok általában máglyahalállal végezték ki őket.

Ezt akkor mindenki természetesnek találta. Legtöbbször maga a nép követelte az eretnekek kivégzését.

Ma, amikor békésen megférünk még a hitetlenekkel is, nehezen értjük meg azt a régi kort. Az eretnekek nemcsak zavargó erőszakoskodásaik miatt voltak gyűlöletesek, hanem azért is, mert akkor a tévtanítást Isten elleni felségsértésnek tekintették. Az pedig a legtermészetesebb dolog volt akkor és még századokon át, hogy a felségsértőt kivégzik.

Mai eszünkkel már tudjuk, hogy hite miatt senkit sem szabad bántani, bár az is tény, hogy az államok ma sem tűrik meg a rendbontó zavargásokat.

4. A MEGOLDÁS.

Ma már mindenki elismeri, hogy az albiak nem tudtak megoldást az akkori bajokra, csak fokozták azokat.

A gazdagság és szegénység problémájának megoldásában Assziszi Szent Ferenc mozgalma segített legtöbbet. Erről a következő fejezetben lesz szó.

● **KISLEXIKON**

• KATAROK. — Görög eredetű szó, jelentése: tiszták. Az « albiak » nevüket Albi dél-francia várostól kapták.

Az elvilágiasodott püspökök élete nem ragyogtatta az emberek felé Krisztus világosságát. Krisztus kegyelme azonban akkor is működött az Egyházban. A hit tisztaságát megóvták, ha nem is alkalmas eszközökkel. Az irgalmas szeretet pedig a katolikus nép körében **csodálatos virágokat hajtott a betegek és szegények gondozása terén.**

Az albi háború

A francia király örömmel támogatta ezt a háborút, amelytől ennek a tartománynak a koronához való szorosabb kapcsolását remélte. Raj-

mund, a toulouse-i (tulúzi) gróf támogatta az albiakat, pedig ő igazán nem képviselte az albiak szegénységideálját. Politikai okból tette ezt, mert e mozgalom jól jött neki a francia koronától való függetlenségi törekvéseiben. Így tehát az albiakat vezérlő Rajmund gróf számára ez a háború hatalmi kérdés volt.

Ugyanúgy Montfort-i Simonnak, a keresztesek vezérének is egyéni céljai voltak: megszerezni Rajmund gróf birtokait. Mint kitűnt, a vallási szempont nem érdekelte. Ezért ellene volt a megbékélésnek, amire pedig a pápa törekedett. Így tehát a vallásháború politikai érdekeket takart, mint minden úgynevezett vallásháború. Gyűlölet gyűlöletet szül. Így aztán a váltakozó sikerrel folyó háborúban egyik fél sem irgalmazott a másiknak. Néha valóságos mészárlás folyt. Az albiak alulmaradtak.

A megbékéltetést Szent Domonkos prédikátorai folytatták. Amikor Szent Domonkos e területen elkezdte működését, már javában dúlt a háború.

Az inkvizíció

Az egyházi és állami hatáskörök abban a korban elmosódtak. A király egyházi ügyekben is intézkedett, a pápa és a püspökök állami feladatokat is elláttak.

Az eretnekprobléma közös ügy volt. Az egyház számára a hitegység megbontása, az állam szemében rendbontás. A császár az eretnekügyet saját politikai céljaira is igyekezett kihasználni, mint láttuk. Az egyháziak úgy gondolták, hogy ők ezt igazságosabban tudják megcsinálni.

Ezért alakult az egyházi inkvizíció.

Az állami vallatások rettenetes és hosszantartó kegyetlenséggel folytak. Az egyház ezt szabályok közé szorította. Eretnekügyben csak egy kínvallatást engedett meg, az sem tarhatott félórán túl. Tehát *haladásnak számított* abban a korban. Ezt akkor mindenki így látta. Mi is úgy láttuk volna, ha abban a korban éltünk volna.

Az e témával kapcsolatos regények és filmek a fantázia szülöttei. Az inkvizíció áldozatainak a száma aránylag csekély.

A spanyol inkvizíció

Spanyolországban a keresztény uralkodóknak a még lappangó mohamedánoktól (mórok) kellett félteniök az ország biztonságát. Mivel sokan keresztény hitre tértek, ezeknek a viselkedését nyomozták, nehogy titkon az ország megrontására szövetkezzenek. A nép a titkos móroktól félt. Aki mohamedán maradt, nem tartozott az inkvizíció hatásköre alá. A spanyol inkvizíció királyi intézmény volt, bár vezetését papokra bízták. Itt az inkvizíciónak több áldozata volt, mint más országokban, de közel sem annyi, mint azt egyesek kiszínezik. A spanyol inkvizíció előtt nem egyszer még az egyház szentjei is gyanúsak voltak. Például Loyolai Szent Ignác az inkvizíció vizsgálati fogságába került, Borja Szent Ferenc pedig az inkvizíciótól tartva Rómába menekült.

Boszorkányperek

Az Egyház tanítóhivatala sokáig küzdött a boszorkányhit ellen. Lehetetlennek tartották, hogy valaki átváltozzék, repüljön az éjszakában,

stb. A mi Könyves Kálmán királyunk is kijelentette egyik törvényében, hogy boszorkányokról ne is essék szó, mert boszorkányok nincsenek.

A keresztes háborúk idején azonban az emberek közvetlen érintkezésbe kerültek a keleti emberekkel, akik varázslatokban és szellemekben hittek. Így került Nyugatra a katarok tana (albiak) a sátán szerepéről. Ugyancsak így lett általánossá Európában az a meggyőződés, hogy az ördög segítségével mégis léteznek boszorkányok. Még *az akkori egyetemek is* hittek a boszorkányok létezésében. Ez alól az általános hiedelem alól senki sem tudta kivonni magát. Nem láttak benne vallási kérdést. Az emberek egyszerűen féltek a boszorkányok « rontásától » A boszorkányhit a középkor « őrülete ».

A hitújítók (Luther, Kálvin) is szilárdan hittek a boszorkányok létezésében. Sőt protestáns országokban fokozattabban folyt a boszorkányüldözés. Wolfenbüttelnben, egy szász városban, 1590 körül egyetlen napon 10 « boszorkányt » égettek el, akiket a városi bíróság ítélt máglyára.

Rómában egyszer fordult elő boszorkányégetés: abban a korszakban, amikor a 3 pápa utáni zavaros időben a pápai hatalom még nem szilárdult meg (1420).

ÉS MA nem hisznek boszorkányokban?

Boszorkányokban nem, de babonákban, « titkos erőkben » ma is nagyon sokan hisznek. Ez van olyan ostobaság, mint a boszorkányhit.

Aki jól ismeri hitét, az manapság biztosan nem babonás! — Te nem vagy az?

18. ASSZISZI SZENT FERENC (1182-1226)

1. « AZ EGYHÁZ ROMOKBAN HEVER ».

III. Ince pápa korában volt az egyház hatalma és tekintélye a legnagyobb. Isten azonban Szent Ferenc révén a *szegénység útját* mutatta meg az egyháznak.

Assziszi (Assisi) városában (Itália) a 23 éves Ferenc a Szent Damján-templomocskában imádkozott (1206). Egyszercsak azt mondta neki egy égi hang:

— Ferenc, építsd föl Egyházamat, mert látod, csaknem romokban hever.

Ki volt ez a Ferenc?

Gazdag kereskedő fia, aki mindig dicsőségről ábrándozott. Többször is megpróbálkozott a lovagi meg a katonai élettel, de egyik sem hozta meg neki a várt dicsőséget. Most is nemrég Délnek indult egy katonai csapatban, de valami égi sugallat visszaparancsolta. Nem tudta, mit akar tőle Isten. Most itt a Szent Damján-templomban, megtudta. Először azonban félreértette az égi üzenetet. Az olasz nyelvben a templomot és az egyházat ugyanaz a szó jelzi. Azt gondolta, hogy a kis Damján-templomot kell renoválnia. Ez a tévedés mégis hozzásegítette ahhoz, hogy megtudja Isten akaratát.

Ferenc ugyanis apja boltjából néhány vég posztót elvitt, eladott, árát a kis templom papjának adta renoválás céljára. Apja emiatt bezárta egy odúba, majd a püspök elé idéztette, és ott kérte vissza a posztó árát. Mivel ezzel apja szinte kitagadta, Ferenc a felsőruhájat is odaadta neki. « Eddig Bernardone Pétert szólítottam atyámnak — mondotta —; ezentúl már nagyobb joggal mondom: Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben ».

2. A « SZEGÉNYSÉG » ÚRNŐ.

Ferenc kedélye megmaradt, de megszentelődött. A szegénységet « úrnőjének » nevezte, mert élete irányelvéül választotta a szegénységet. Testét « szamár testvér »-nek nevezte, amelyet nem kell sajnálni, nyugodtan lehet terhet rárakni, vagyis testi önmegtagadást végezni. Testvérnek érezte a madarakat, a halakat és természetesen a szegény embert. Amit szegénységében összekoldult, az igazi szegényeknek adta.

Hivatását akkor érezte meg, amikor ezt az evangéliumi részt hallotta valamelyik vasárnap: « Elmenvén hirdessétek, hogy elközelgett az Isten országa. Ne legyen se aranyatok, se ezüstötök ... ».

Ettől fogva szürke darócruhát hordott kötéllel a derekán, mint a környék szegényei. Kezdetben bolondnak vélték, hamarosan azonban szentnek tartották.

Akadtak követői, akik vállalták életmódját. Amikor már tizenketten lettek, kettesével prédikálni küldte őket. Pénzt nem

gyűjtöttek. Az adományokból csak annyit tartottak meg, amire aznap szükségük volt. A holnapot Istenre bízták.

A nép szívesebben hallgatta őket, mint megszokott lelkipásztorait, mert meghatotta őket igénytelenségük.

3. A FERENCESEK.

Ferenc a maga és társai életmódjára a pápa jóváhagyását kérte. III. Ince pápa tartózkodással fogadta őket, hiszen Franciaországban az eretnekek ilyen vándorprédikálással foglalkoztak, és éppen az előző évben kezdődött az albi háború. A legenda szerint a pápának különös álma volt. Úgy látta, hogy düledezik a (lateráni) pápai bazilika. Ferenc azonban vállának egyetlen rántásával helyreállította. A pápa ebből megértette, hogy Ferenc « helyreállítja » a « roskadozó » Egyházat. — Tény, hogy jóváhagyta a Szent Ferenc-i életformát (1210).

4. SZEGÉNYEN A SZEGÉNYEKÉRT.

Akkoriban Európa-szerte hatalmas székesegyházakat emeltek. Krisztus jelenlétét elsősorban nem a székesegyházak jelzik. Ha a templomba járók valóban Krisztus-követők, akkor törődnek rászoruló embertársaikkal. A ferences mozgalom ezt a Krisztus-követést magas fokon valósította meg és terjesztette a keresztény Európában.

A ferencesek nemcsak segítettek a rászorulókon, hanem Krisztusért önként vállalták a legszegényebbek életét és ruháját. Ebből a szegények megértették, hogy Krisztus szereti őket. Ez a rendkívüli vállalkozás a gazdagokat is rádöbbentette arra, hogy felelősek a szegény ember sorsáért, és hogy minden szegényben Krisztust kell látniok.

5. SZENT ERZSÉBET.

IV. Béla királyunk testvére volt. Négyéves korában a németországi Wartburgba került, hogy vőlegényjelöltjével együtt nevelkedjék. 14 éves korában (1221) Lajos őrgróf felesége lett. Hat évig éltek boldog házasságban, nagyon szerették egymást, 3 gyermekük született. Lajos keresztes hadjáratra indult, de útközben egy itáliai kikötőben halálos láz ragadta el.

Erzsébet eddig is segítette a szegényeket ruhával, élelemmel, betegjeiket pedig személyesen gondozta. Most azonban teljesen meg akart szabadulni az előkelő életmód kötöttségeitől, hogy Szent Ferenc-i szegénységben éljen.

Sógora, hogy a családi vagyont védje, korlátokat szabott Erzsébet jótékonyságának. Erzsébet ezt nem bírta ki, inkább elment, és egy pajtában keresett magának szállást. Boldogan énekelt hálaéneket, mivel megszabadult az előkelőség minden terhétől.

Az uralkodó őrgrófi család szégyellte Erzsébet helyzetét, ezért özvegyi végkielégítésként Marburg várát adta neki. Huszonegy éves volt és nagyon szép. Marburgban kórházat építtetett és szívesen ápolt betegeket. Krisztust látta a szegényekben. Egyszer így szólt:

— Mily jó sorunk van, hogy Urunkat így fürdethetjük, és megágyazhatunk neki.

Ő maga egy vályogból és fából készült házacskában lakott. Amire szüksége volt, azt gyapjúfonással kereste meg. Emellett mindig vidám volt. A krisztusi testvériséget annyira komolyan vette, hogy királylány létére szolgálóinak tegezniök kellett és Erzsébetnek szólítaniok.

24 éves korában halt meg, négy évre rá szentté avatták.

ÉS MA? — A mai életformák között mit tehetünk Szent Ferenc és Szent Erzsébet szellemében?
Adakozzunk jótékony célra időnként akkor is, ha emiatt kissé hiányt szenvedünk! Adjunk valamit kölcsön, még ha azt koptatják is!
Az anyagiakhoz túlságosan ragaszkodó ember a lelke mélyén sohasem lesz egészen keresztény.

Legendák

A legendák kedves történetek népszerű szentekről. A legendák nem mindig megtörtént esetek. Néha biztosan tudjuk, hogy a valóságban nem történtek meg. Mégis szeretjük őket, mert annyira jól jellemzik a szentet.

Szent Ferenc-legendák

1. *Az árnyas fa*

Vándorlás közben megpihentek egy árnyas fa alatt, amelynek közelében forrás fakadt. Egyszercsak örömkönnyekre fakadt Ferenc testvér,

és így szólt: « Látod, testvér, Isten előre látta, hogy mi itt egyszer megpihenünk a fa árnyékában és e forrásból szomjunkat oltjuk. Látod, nekünk teremtette ezt a fát és ezt a forrást. »

2. *A madarak és halak*

Ferenc egyszer hiába várta az embereket, hogy meghallgassák bűnbánati prédikációját. Ezért a madaraknak és a halaknak kezdett prédikálni. A halak kidugták fejüket a vízből, a madarak köréje telepedtek és figyelték. Erre a csodára sok ember jött össze, miközben Ferenc prédikált. A madarakhoz szólt, dicsérte őket, amiért énekükkel dicsőítik Istent. Az emberek megértették, hogy nekik szól az intés.

3. *A gubbiói farkas*

Egy farkas garázdálkodott Gubbio vidékén. Ferenc megszidta a farkast, és egyezséget kötött vele: a gubbióiak gondoskodnak a farkas élelmezéséről, a farkas pedig nem támad meg többé sem embert, sem állatot. Attól fogva minden nap egy másik család gondoskodott a farkasról.

Szent Erzsébet-legendák

Szent Erzsébet rózsái

Férje nem ellenezte Erzsébet jótékonykodását, egyszer mégis megjegyezte, hogy túlzásba viszi. Férje távollétében Erzsébet kötényében megint csak vitt a szegényeknek élelmet. Váratlanul férjével találkozik. « Mit viszel? » — kérdezte. « Virágot a szegényeimnek ». Megnézte. Valóban csak virágot látott a kötényben.

A szenvedő Krisztus férje ágyában

Egy alkalommal annyi beteg kért elhelyezést, hogy az utolsót már csak férje ágyában tudta elhelyezni. Amikor férje váratlanul hazatért, Erzsébet szabadkozva vallotta be, hogy mit tett. A jó Lajos ezt túlzásnak tartotta.

— De ha már így van — szólt — mutasd meg, kit fektettél ágyamba.

Ahogy belép, a szenvedő Krisztust találta az ágyban. Alighogy rácsodálkozott, az ágy üres volt, a beteg eltűnt. Így adta tudtára Krisztus Urunk Lajosnak és Erzsébetnek, hogy aki valakit befogad Krisztus nevében, Krisztust magát fogadja be.

19. KÖZÉPKORI KÉPEK

1. DÓMOK ÉPÜLNEK.

A pisaiak (pízaiak; 1063-ban) vakmerő tengeri kaland során Szicília partjainál 6 kincses gályát foglaltak el a szaracénoktól. Ezt a hatalmas zsákmányt arra használták fel, hogy ragyogó dómot, keresztelő kápolnát és tornyot építsenek. A falakat fehér márvány borítja. (A torony azóta elferdült.)

Ettől fogva a városok azon versengtek, hogy melyik tud nagyobb és szebb dómot építeni.

2. AZ EGYHÁZ EGYETEMEKET ALAPÍT.

A Római Birodalom bukása után csak az egyház törődött iskolák felállításával. A belőlük fejlődött egyetemek is az Egyház szárnyai alatt növekedtek naggyá.

Az első egyetem 1200 táján alakult Párizsban. Az addig is működő legfőbb tudományok iskolái szövetkeztek. Ezáltal olyan iskola keletkezett, amelyben minden fontos ismeretet tanítottak. Így ez egyetemes iskola lett, vagyis « egyetem ».

3. NAGYHATÁSÚ BŰNBÁNATI SZÓNOKOK JÁRTÁK EURÓPÁT.

Sziénai Szent Bernardin (1380-1444) szavát Siena főterén hatalmas tömeg lesi. Talpalatnyi hely sincs üresen. A tüzes szavú ferences már ötödik órája beszél, de senki sem únja. A szónok mellett kifeszített zászlót tart valaki. Kék alapon IHS betűk. Jézus nevének első három görög betűje aranysugarakkal, arannyal kivarrva. Ezzel a zászlóval járja be Itália városait. Mindenütt sok és feltűnő megtérés kíséri.

Prédikációja után máglyát gyújtanak a téren. Önként rádobnak mindent, ami a hiúságot és haszontalanságot szolgálja: a túl díszes ruhákat, szerencsejátékokat, kockát, bűnös fest-

ményt és a bűn más jelképeit. Nemesek, akik eddig életre-halálra gyűlölködtek, a nyílt utcán megölelik egymást, a pártjelvényeket tulajdonosaik maguk ütik le a kapukról. A városi tanács reformokat vezet be a szegények védelmére, megszüntetik a háborút a szomszéd várossal. Az uzsorások titokban visszaviszik az uzsorakamatot, amely bizony 60-80%-os volt.

A szegények mostantól kezdve a Szent Bernardintól szorgalmazott zálogházban kapnak kölcsönt. Biztosítékul valami holmit kellett letétbe helyezni. Így megszabadultak az uzsorások kamataitól.

Kapisztrán Szent János is bűnbánati vándorszónok volt.

4. VIRÁGBA BORULT AZ IRGALMAS SZERETET.

Sok betegápoló társulat keletkezett. Olvassuk el, hogy a *Szentlélek-rend* tagjai milyen fogadalmat tettek:

« Istennek szentelem életemet és *urainknak, a betegeknek.* »

Válaszul ezt mondták az újoncnak:

« A Szentlélek háza pedig neked kenyeret és vizet ígér, valamint szegény ruházatot. Testvéreink ugyanis nem igényelhetnek többet, mint a mi uraink, a szegények. Szolgái vagyunk ugyanis azoknak, akik szegényen és szennyesen járnak. Szégyen volna, ha mellettük fennhéjáznánk. »

Kemény fogadalmuk ellenére 1241-ben már 99 kórházuk volt (ebből hazánkban 9).

Fogolykiváltó társulatok is keletkeztek. Ezek arra koldultak pénzt, hogy keresztény rabszolgákat kiváltsanak. Ha nem volt elég pénz náluk, nemegyeszer maguk maradtak a rabszolga helyében, amíg őket is ki nem váltották. A századok folyamán sokszázezer rabszolgát váltottak ki, hétezren önként végleg ottmaradtak váltságdíjul, kb. ezerötszázan vértanúságot szenvedtek. — Ezek a tények egymagukban is elegendők ahhoz, hogy az Egyházban Krisztust lássuk.

- **KISLEXIKON**
- **DÓM.** — Püspöki székesegyház, katedrális.
- **IHS.** — Görög betűk. A « Jézus » szó első három betűje.
- **GÁLYA.** — Olyan hajó, melynek egy vagy két sor evezőit gályarabok húzták.

Amit e fejezetben olvastunk, az
MÁR NEM A « SÖTÉT » KÖZÉPKOR.
Európa népei szelídülnek és művelődnek. Egyre több az igazi keresztény, aki vezeklésben és az irgalmas szeretet gyakorlásában kitűnik.
Maga a középkor győzte le saját « sötét » korszakát!
Sajnos, a mi századunkban a sötét középkornál « sötétebb » események fordultak elő...

Egyetemek

A párizsi egyetem tekintélye óriási volt. Híressé tették kiváló paptanárai, mint Nagy Szent Albert, Aquinói (akvinói) Szent Tamás, Szent Bonaventura stb.

1400-ig 44 egyetem keletkezett. Ebből 31 pápai alapítású.

Az első német egyetemet Prágában alapították 1348-ban, és csak Husz János idején vált cseh nyelvűvé.

Az első *magyar egyetem* Nagy Lajos királyunk idején *1368-ban Pécsett* alakult. Vilmos pécsi püspök szorgalmazta, a pápa ellenőriztette és jóváhagyta.

A tudás így vált mind általánosabbá. Már nemcsak papi emberek szereztek műveltséget.

20. A PÁPAI HATALOM HANYATLÁSA

1. VIII. BONIFÁC KIRÁLYOKAT INT MEG.

Már jó ideje folyt az az angol-francia háború.

A pápa a támadó angol királynak így írt:

— Elfeledkeztél fogadalmadról, melyet a Szentföld felszabadítására tettél? Ott harcolj, ne a keresztény fejedelmekkel.

A francia királyt, Szép Fülöpöt, egyházellenes intézkedései miatt bírói széke elé idézte. A király dühöngött és bosszút esküdött.

2. SZÉP FÜLÖP MERÉNYLETET SZERVEZ A PÁPA ELLEN.

VIII. Bonifác (1294-1303) családi várkastélyában időzött (Anagni, 1303). Éjjel álmából riasztották föl és jelentették

neki, hogy árulók kinyitották a város kapuját. A támadók a francia király emberei voltak.

A pápa felöltötte főpapi ruháját, és trónon ülve várta támadóit. Az ablakon át ostromzaj és halálsikoly hallatszott. A kis védőcsapatot szétverték, majd behatoltak a terembe. Azt követelték, hogy a pápa mondjon le. A 80 éven felüli pápa nemet mondott. Kijelentette, hogy kész az egyház becsületéért vértanúhalált halni.

A franciákkal szövetkezett Colonna gróf ekkor a pápához lépett, leütötte fejéről a tiarát, őt magát lerántotta a trónról és mellének szegezte kardját. A jelenlevő francia kancellár visszafogta. A pápát ezután egy szobába zárták és 3 napig éheztették. Akkor a város népe kiszabadította. VIII. Bonifác mindenkinek megbocsátott, Rómába érve azonban néhány nap múlva meghalt.

3. AZ AVIGNONI « FOGSÁG » (1309-1376).

VIII. Bonifác második utódja francia volt, aki Franciaországban koronáztatta meg magát, és ott állította fel székhelyét Avignon (ávinyon) városában. Ezután egy sor francia pápa következett, akik Franciaországban maradtak. Így azonban a pápák ki voltak szolgáltatva a francia királynak. Az angolok és a németek úgy érezték, hogy a francia pápák a francia érdekeket helyezik előtérbe. A pápaság nemzetközi tekintélye nagyon megfogyatkozott.

A pápa kiszolgáltatottsága abban is megmutatkozott, hogy nem tudta megvédeni az ártatlanul megvádolt templomosokat.

4. A TEMPLOMOSOK A FRANCIA KIRÁLY KAPZSISÁGÁNAK ÁLDOZATAI.

A párizsi Notre Dame (notr dám) székesegyház előtt hatalmas emelvényt állítottak fel, melyet piros posztóval vontak be. A templomosok nagymesterét (vezetőjét) vezetik a díszes emelvényre. Már hét éve fogoly. Sápadt. Kínzás hatására bűnösnek mondotta magát és a templomos lovagokat. Azt várják tőle, hogy ezt most nyilvánosan is ismerje be. A 70 éves ember a korláthoz lép, és hangosan kijelenti:

— A halál küszöbén, amikor minden hazugság sokat nyom a latba, kijelentem ég és föld előtt, hogy súlyosan vétkeztem, amikor a kínzástól

való félelemben elismertem a bűnt. Most azonban kijelentem, hogy a vádak hamisak. A templomosok nem követték el azokat a gyalázatosságokat, amelyekkel vádolják őket. Ártatlanul halok meg.

Ekkor megszólaltak a dobok, hogy beléje fojtsák a szót.

Éjjel a Szajna-híd mellett karóhoz kötve elégették a még életben maradt társaival együtt. Már lángolt a máglya, amikor hangos szóval kiáltotta:

— Ártatlanul halok meg! Egy éven belül Isten ítelőszéke elé idézem a királyt és a pápát. Ott majd folytatjuk a pert.

A templáriusok vagyona a királyé lett. A hétéves per ezért a vagyonért folyt. A királynak kiszolgáltatott pápa nem tudta megmenteni a templáriusokat. Egy éven belül meghalt a király is, a pápa is.

5. SZIÉNAI SZENT KATALIN HAZATÉRÉSRE BÍRJA A PÁPÁT.

Az avignoni várkapu előtt Sziénai Szent Katalin kísérőivel együtt bebocsáttatásra vár (1376).

Katalin egy sziénai kelmefestő lánya (1347-1380). Nagy tekintélynek örvend Itáliában, pedig 30 éves sincs. Nem szép, de erő sugárzik belőle. Szentként tisztelik. Itáliában már sok viszályt, háborút megszüntetett intő leveleivel. Régóta ír leveleket a pápának is, hogy térjen vissza Rómába. Avignonban eddig nem sokat törődtek a kelmefestő lányával.

Most azonban itt van személyesen. Fogadja-e a pápa? De már jön is valaki a pápai irattal, mely az őrtisztnek szól. Az áll benne, hogy úgy adjon Katalinnak tiszteletet, mintha egy szent érkezne.

Katalint a pápa elé vezetik. Úgy szól a pápához, mintha régóta ismernék egymást:

— Siess gyorsan, édes szentatyám, ne félj semmit. Menjünk Rómába!

Próbára teszik, megvizsgálják hitét, vallási tudását. Katalin vallásilag rendkívül műveltnek bizonyult, pedig ilyen irányú tanulmányokat nem folytatott.

Katalin nem jött hiába, a pápa meg abban az évben elindult Rómába. Utána Katalin és kísérete is hazaindult. Katalin szíve csordultig telve volt hálával Isten iránt, végre csendesebb vizekre kerül az egyház hajója.

Sajnos, nem így lett.

Róma ekkor nem volt biztonságos hely. A templomok romokban hevertek. Télen a Szent Péter templom tőszomszédságában farkasok üvöltöttek.

6. KÉT PÁPA.

Egy következő pápaválasztásnál Róma népe berontott a bíborosok közé és követelte, hogy itáliait válasszanak meg pápává. Így is történt. Utóbb azonban a bíborosok egy része kijelentette. hogy a nép fenyegető magatartása miatt a pápaválasztás nem volt szabad, nem is volt érvényes, és ezért külön jöttek össze, s új pápát választottak. Ez a pápa Avignonba költözött. Így most két pápája volt az Egyháznak. Még a jószándékú emberek sem tudták eldönteni, melyik az igazi pápa. Ebből végzetes bajok származtak.

7. A KONSTANCI EGYETEMES ZSINAT (1414-1418).

Zsigmond magyar király és német császár Konstanzba egyetemes zsinatot hívott össze, hogy megoldják a pápakérdést. Addigra már három pápa is volt egyszerre. Mind a hármat lemondásra kérték, és újat választottak V. Márton személyében. Őt mindenki elismerte (1417). Végre rend lett.

A pápai tekintély azonban megfogyatkozott. Ha valakinek valami nem tetszett, az egyetemes zsinathoz akart fellebbezni. Többen kételkedni kezdtek a pápa egyetemes hatalmában. Ez pedig útját egyengette a reformációnak nevezett vallási forradalomnak.

● **KISLEXIKON**

- AVIGNONI FOGSÁG. — A pápák nem voltak foglyok, csak ki voltak szolgáltatva a francia királynak. Kb.70 évig tartott, mint a babiloni fogság.
- PÁPA VAGY KIRÁLY? — Ki van a másik felett? Mindegyik a saját területén rendelkezik. A király az állam ügyeit intézi, a pápa az Egyház ügyeit. Ha nem lépik túl hatáskörüket, nem ütköznek.

Miután ezt a fejezetet elolvastuk, mondhatjuk-e még, hogy a PÁPASÁG SZIKLA?

Amikor Jézus Péterre és utódaira bízta nyáját, nem a pápák emberi tulajdonságaiban bízott, még kevésbé politikai befolyásukban.

A pápa SZIKLA mint az Egyház egységének biztosítéka, és SZIKLA, amikor hit és erkölcs dolgában nyilatkozik. Olyankor a Szentlélek vezeti.

Husz János

Husz pap és egyetemi tanár volt Prágában. Nemzeti hősként tisztelték, mert az ő hatására vált a német nyelvű prágai egyetem cseh nyelvűvé. Ezzel kapcsolatban a csehországi német papság ellen izgatott, és ezzel nagy népszerűségre tett szert.

Egyházi reformokat is sürgetett. Szenvedélyes ember lévén az igazán szükséges reformköveteléseibe téves tanokat is belekevert. Csehországban zavargások törtek ki, Huszt kiközösítették. Husz az egyetemes zsinathoz fellebbezett.

Zsigmond császár menlevelet állított ki számára, mely lehetővé tette, hogy a zsinat előtt igazolja magát. Husz János csehországi sikereitől elbizakodva azt gondolta, hogy tanait csak elő kell adnia, s a zsinat igazolni fogja őt. Hogy Husz fantaszta volt, azt az bizonyítja, hogy tana szerint sem világi, se egyházi embernek nincs hatalma, ha bűnben van. Honnan tudhatnók, melyik tisztséget viselő mikor van bűnben?!

Husz János a zsinathoz fellebbezett, a zsinat pedig megállapította, hogy eretnek. Könyörögtek neki, vonja vissza eretnek tanait. Ezt makacsul megtagadta.

Akkoriban az eretneket, különösen azt, aki országos zavargásokat idézett elő, megégették. A konstanci gróf még aznap máglyán megégettette (1415).

Ekkor még nem volt pápája az Egyháznak, mert a pápa személyében csak két év mulva tudtak megegyezni.

A csehek Husz János kivégzésében nemzeti sérelmet láttak, amiből hosszan tartó háborúk következtek.

Reneszánsz

Itáliában, s ennek nyomán egész Európában megindult az érdeklődés a régi Róma irodalma és szobrászata iránt. Mindenütt ennek utánzására törekedtek. Így aztán újjászületett a régi (antik) görög-római irodalom, szobrászat és festészet. Újjászületés = renaissance. Ez a francia szó adott nevet ennek az irányzatnak.

Gazdag és hatalmas művészete miatt olyan csodálatosan szépnek tűnt a régi Róma kora, hogy betegesen sóvárogtak utána. Elfeledkeztek

a kor sok millió rabszolgájáról, és csak a dúsgazdagok életébe képzelték vissza magukat.

Így aztán feltámadt a gazdagság és a pogány élvezetek utáni vágy.

A reneszánsz rést ütött a keresztény gondolkozáson. Nem az volt a baj, hogy a művészetekben a földi élet szépségeit kezdték ábrázolni, hanem hogy pogány módon kezdtek gondolkozni: a bűnös élvezet és a hatalomvágy töltötte be lelküket. Ebben a szellemben kezdtek írni és festeni. Emberközpontúnak, *humanistának* nevezték ezt a szellemi áramlatot.

A humanista gondolkodás nem távolít el szükségszerűen Istentől. Ez abból is látszik, hogy *sok humanista vallásos* és erkölcsös maradt. Leghíresebb közülük Mórus Szent Tamás, Anglia lordkancellárja.

A reneszánsz építészet, festészet és szobrászat remekeit ma is megcsodáljuk. Michelangelo (mikelándzselo) akkor készítette remek képeit és szobrait (pl. a pápai Szixtusz-kápolna). Raffaello festette meg a pápai termeket és híres szép Madonnáit. És akkor kezdték építeni a Szent Péter-templomot.

Éppen a kereszténység központi templomának építése robbantotta ki azt a vallási forradalmat, mely magát a kereszténységet tépte darabokra.

A búcsúk

A bűnösnek nemcsak föloldozásra van szüksége, hanem vezekelnie is kell bűneiért. Manapság a gyónó a föloldozás után egy kis *elégtételt* vállal vezeklés címén. Régen a föloldozás előtt kellett vezekelni, nem is keveset.

A *vezeklők* bűnbánati ruhát öltöttek magukra, hamut szórtak a fejükre, mise előtt a templomajtó elé álltak, és a bemenőket arra kérték, hogy imádkozzanak érettük. Annak idején Nagy Teodóziusz császár is vezeklőruhában kért föloldozást.

A vezeklési időt a bűn nagysága szerint szabták meg: néhány napig vagy több száz napig tartott, esetleg évekre terjedt. A vezeklési időszakban a bűnbánó böjtre, zarándoklatra vagy más önmegtagadásra volt kötelezve.

Germán országokban az ilyen vezeklést megalázónak tartották, és ezért nem vállalták. Itt *emberbaráti jócselekedetet* róttak ki a bűnösökre. Bizonyos számú napon át alamizsnát kellett osztani, a szegényeknek ételt adni, kórházat vagy hidat fenntartani ill. gondozni.

A *ravennai zsinat* 100 napi vezeklést engedett el annak, aki négy szegényt két hétre befogad. Ezt hívták 100 napi búcsúnak.

Az egyszerűség kedvéért *később már* az is megkapta a 100 napi búcsút, aki arról gondoskodott, hogy négy szegény valahol megkapja a kétheti ellátást. Búcsút nyert, aki templomépítésnél segített. Később az is elnyerte ezt a búcsút, aki pénzt adott a templomépítésre.

A *szegényeken* és a templomokon *akartak így segíteni*, de egy kissé elsikkadt a vezeklés. Mert bár pénzt adni mindig áldozat, a nagyon gaz-

dag ezt alig érezte meg. Ezért aztán mondogatni kezdték, hogy a gazdag megvásárolhatja magának a mennyországot.

Ez persze nem igaz. Mert *búcsút mindig is csak az nyerhetett*, aki előzőleg kellő bűnbánatot tartott, kész volt új életet kezdeni. A vezeklés is, a búcsú is a tisztítótűzi szenvedést rövidíti meg. A vezeklésnek személyes áldozatnak kell lennie. Pénz esetében a gazdag áldozata kisebb a szegényénél, bármennyire sok jót lehetett is tenni e pénzzel.

Ezért később megszüntették azt a gyakorlatot, hogy pénzáldozattal is lehetett a búcsúhoz szükséges feltételt teljesíteni.

Búcsúcédula

A halálos beteg már nem tudja elvégezni azokat a jócselekedeteket, melyek a búcsúkhoz szükségesek. Ezért sokan előre elvégezték, és erről igazolást, cédulát kaptak. Aki halálos ágyán e cédulával igazolta az előírt jócselekedet elvégzését, bármely paptól megkaphatta a búcsút, — Mivel félremagyarázásra adott okot, ezt a gyakorlatot megszüntették.

21. LUTHER MÁRTON VALLÁSI FORRADALMA

1. A « VILÁG » BEHATOLT AZ EGYHÁZBA.

Mivel püspöknek lenni hatalmat és gazdagságot jelentett, a főurak egyházias gondolkodás nélkül is igyekeztek püspökséget szerezni.

Mivel a szegény jobbágy részére papnak és szerzetesnek lenni fölemelkedést jelentett, akadtak, akik hivatás nélkül, földi érdekből lettek papok és szerzetesek, sőt püspökök.

Egy olyan pápára lett volna szükség, amilyen VII. Szent Gergely volt, aki kemény kézzel rendet teremtett volna. Csakhogy az akkori pápák figyelmét Róma kiépítése kötötte le. Miközben a pápa a világ legkiválóbb festőit, szobrászait és építészeit foglalkoztatta, nem vette észre, hogy milyen sürgős reformra szorul az Egyház.

2. LUTHER FÖLLÉPÉSE.

Az összeomlott régi Szent Péter-bazilika helyébe a pápa egy új, nagyszerű templomot akart építeni. Ehhez azonban sok pénz kellett volna. A pápa ezért búcsút engedélyezett azok részére, akik e célra pénzt adományoznak.

Ezeket a búcsúkat Németországban egyesek helytelen módon hirdették meg, ami természetesen visszatetszést keltett.

Luther Márton (1483-1546) mint a szerzetespap a wittembergi egyetemen Szentírást tanított. Amikor tudomására jutottak a búcsúk körüli visszaélések, 95 pontban kifejtette nézeteit a búcsúkról és más egyházi problémákról. Ezt az írást 1517. okt. 31-én megküldte illetékes egyházi elöljáróinak és két barátjának. (Újabb kutatások szerint nem függesztette ki a wittenbergi vártemplom kapujára.)

Luther és barátai nem az Egyház ellen akartak fellépni. Úgy gondolták, hogy a reformot szolgálják a 95 pont terjesztésével.

Később Dr. Eck teológiai tanár a kor szokása szerint nyilvános vitára hívta ki Luthert iratának sok téves pontja miatt. A vitát meg is rendezték Lipcsében (1519). Itt kitűnt, hogy Luther nemcsak a pápának, hanem még az egyetemes zsinatnak a döntéseit sem ismeri el kötelezőnek. Ettől fogva Luther már nyíltan a régi Egyház ellen lázított. Luther nem ismert el maga fölött tekintélyt. Mikor X. Leó pápa elítélte tévtanait, Luther a pápai iratot nyilvánosan elégette. 1521-ben aztán magát Luthert közösítette ki a pápa.

Luther az egyetemes zsinathoz fellebbezett. Ezt azonban nem vehetjük őszintének, mert olyan tanokhoz ragaszkodott, amelyet a konstanci egyetemes zsinat már elítélt.

3. HOGYAN LETT LUTHERBŐL TÉVTANÍTÓ?

Luther vallásos ember volt, aki féltette örök üdvösségét. Fiatal korától fogva állandó bűntudatot érzett, és félt Isten ítéletétől. Elöljárói hiába hívták föl figyelmét Isten jóságára, ő csak a kérlelhetetlen bírót látta Benne.

Aztán egyszerre úgy érezte, hogy megvilágosodott benne minden. « Az igaz a hitből él » — olvasta Szent Pál egyik levelében (Róm. 1, 17). Rájött, hogy a hit bizalomteljes ráhagyatkozás Istenre.

Hinni kell, hogy Jézus megváltó halála következtében megtisztulunk a bűntől. — Ezzel persze semmi újat nem fedezett fel, mert ez tiszta katolikus tanítás. Erre hivatkoztak elöljárói, amikor meg akarták nyugtatni lelki gyötrelmei idején. Most azonban a maga számára fedezte fel ezt az igazságot.

A baj ott kezdődött, hogy saját elgondolása szerint építette tovább ezt a katolikus tanítást. Úgy fogta fel, hogy *a hit egymagában is elég,* a jócselekedetnek nincs értéke. — Ha pedig a hit egymagában elég, akkor nem kell pap, aki feloldozzon, nem kellenek szentségek, nem kell böjt, önmegtagadás, és természetesen nem kellenek a búcsúk sem. A keresztséget megtartotta, a szentmisét pedig új módon magyarázta.

4. LUTHER MOZGALMA TERJED.

Sokan azért csatlakoztak Lutherhez, mert az Egyház megújulását várták tőle. Bár a pápa csak Luther tévtanait ítélte el, ezt úgy fogták fel, hogy Róma ellenzi a reformot. Így terjedt a pápaellenes hangulat. — Az is szerepet játszott, hogy a nép örült a Luther által bevezetett istentiszteletnek, mivel a nép nyelvén folyt és mivel kehelyből áldozhattak.

Sokan annak örültek, hogy a lutheránus vallást könnyebb megtartani: nincs gyónás stb. A hivatás nélküli papok és apácák az új tan nevében elhagyhatták hivatásukat, s megházasodhattak. Luther maga is feleségül vett egy volt apácát.

Sok helyen lerombolták a templomi szobrokat. Ebben a forradalmi korszakban töméntelen műkincs semmisült meg. A rombolást Luther nem akarta, leintette a rombolókat. A hatására fellázadt parasztokat is leintette.

A tartományok fejedelmeit biztatta, hogy bátran csináljanak rendet, verjék szét az uraik ellen lázadó parasztokat.

Ezzel sok hívét elvesztette ugyan, de megnyerte magának a fejedelmeket.

5. LUTHER A FEJEDELMEKRE ÉS A VÁROSOKRA BÍZTA ÚJ VALLÁSÁT.

Luther kezdetben azt hirdette, hogy nem kell Egyház, mindenki saját maga intézi dolgát Istennel. Most azonban a fejedelmek védelmét kérte. Ezeket nem annyira a vallásos lelkesedés fűtötte, hanem a nagy lehetőség. Ha Luther mellé állnak, kezükbe kerül az egyházi vagyon, a városok pedig megszabadulnak a püspöki hatalom függőségétől.

A lutheránus fejedelmek fegyveres szövetségre léptek, és kiharcolták, hogy alattvalóikra is rákényszeríthessék az új vallást.

Amikor az egyik birodalmi gyűlés (Speyer, 1529) vissza akarta állítani a régi vallás jogait, protestáltak, tiltakoztak. Azóta nevezik őket protestánsoknak.

6. LUTHER EGYÉNISÉGE.

Lutherben az a tudat élt, hogy isteni küldetése van az Egyház megreformálására. Határtalan önbizalommal képes volt elhinni, hogy az Egyház őelőtte több mint ezer éven át tévedésben élt.

Sokat olvasta a Szentírást, abban azonban mindent új tanítása szerint értelmezett.

Valóban reformálni akart. Ezért fájlalta, hogy igen sokan nem tiszta szándékkal csatlakoztak hozzá. Keserűen állapította meg élete végén, hogy az erkölcsi állapotok rosszabbak lettek, mint föllépése előtt voltak.

Jót akart, de nem a szentek, hanem a forradalmárok buzgalmával. Az Egyházat sikerrel mindig is csak a szentek tudták megreformálni.

● **KISLEXIKON**

- PROTESTÁNS. — A katolikus és az ortodox (görögkeleti) vallásokon kívüli keresztények protestánsoknak nevezik magukat.
- EVANGÉLIKUS VALLÁS. — Luther azt hirdette, hogy a tiszta evangélium alapján áll. Innen vallásának elnevezése. Lutheránusoknak is mondták magukat.

Mi IS VÉTKESEK VAGYUNK!

A tévtanítók meghamisítják **Jézus tanítását, a rossz katolikusok pedig** hamis színben tüntetik föl **Jézus tanítását.**

A rossz keresztények Jézus legnagyobb ellenségei.

Miattuk nem ismernek az emberek Jézus Egyházára.

Luther idején a rossz keresztények taszították el Krisztus Egyházától az embereket.

ÉS MA NEM ÍGY VAN?

22. KÁLVIN SZIGORÚ REFORMÁCIÓJA

1. KÁLVIN FRANCIAORSZÁGBÓL GENFBE MENEKÜL.

Sovány 27 éves fiatalember volt Kálvin János (1509-1564), midőn Genfbe érkezett. Új hit terjesztése miatt kellett Franciaországból menekülnie. Nem volt pap, mégis szenvedélyesen foglalkozott vallási kérdésekkel. Könyvet írt vallási elgondolásairól.

Szerinte Isten félelmetes ura a világnak. Az egyik embert örök kárhozotra szánja, a másikat örök boldogságra. Ez megmásíthatatlan végzés. Az ember cselekedetei nem számítanak, és ezt a végzést nem képesek megmásítani. Miért tesz így az Isten? Kálvin szerint erre csak egy felelet van: Isten így akarja. Imádnunk kell Isten döntését. Ez a tanítás predestináció néven terjedt el. Értelme: előre (vagy: eleve) elrendelés.

2. KÁLVINT MEGHÍVJÁK GENFI LELKIPÁSZTORNAK.

Genfben már előzőleg elűzték a katolikus püspököt, aki egyben világi ura is volt a városnak. Függetlenek akartak lenni. A maguk módján hitújításba kezdtek. Kálvint felkérték lelkipásztornak. Ő eltávolította a templomból a képeket, virágokat, szobrokat, díszes lámpákat és a feszületet. Lutherrel ellentétben a misét is eltörölte; gyónás nem kell, papság nincs. Az istentisztelet lényegében igehirdetésből áll. Lelkipásztoraikat ezért prédikátoroknak nevezték. A Szentírást Kálvin a saját tanai szerint értelmezte, és ebben nemcsak a katolikusokkal állt szemben, hanem a lutheránusokkal is.

Genfben a városi tanács mindenkit arra kényszerített, hogy Kálvin vallási előírásait megtartsa. Ellenőrök járták végig a házakat. Mindenkit kikérdeztek, tudják-e az előírt imákat. Megvizsgálták a szekrényeket, hogy Genf polgárai nem tartanak-e túl díszes ruhákat, nem rejtegetnek-e szentképeket, rózsafűzért. Szűz Máriát és a szenteket ugyanis nem szabad tisztelni. A szentek képeit és szobrait összetörték, elégették.

Tilos a kártya, a tánc, a divatos ruha, és tilos a mulatság. Az előírások megszegőit súlyosan büntették, többeket kivégeztek.

Reformált kereszténynek, röviden reformátusoknak nevezik magukat.

3. KÁLVIN HATÁSA.

Kálvint a genfiek túl szigorúnak találták, ezért kiutasították. Mivel távollétében zűrzavar keletkezett, visszahívták. Most ellenségeinek kellett elmenekülniök. Ide menekült franciaországi hívei most már szilárd többséget biztosítottak számára a városi tanácsban. A szigorúság nagyobb lett.

Ezt a rideg, szigorú reformátort miért szerették követői?

Megalkuvás nélküli vallásosságáért. Igaz, hogy Kálvin kemény kényszert alkalmazott, de közben úgy érezték, hogy ők maradéktalanul megadják a tiszteletet a fölséges Istennek. Úgy gondolták, hogy ők biztosan a mennyországra predestináltak, a többi pedig a kárhozat fia. Az őskeresztények közvetlen utódainak tartották magukat.

A református vallás elsősorban Genfben és környékén terjedt el. Az itt tanuló diákok Kálvin magabiztos eszméit vitték magukkal hazájukba — közöttük magyarok is, akik itthon Kálvin vallását terjesztették. Franciaországban néhány millióra szaporodtak, és hugenottáknak hívták őket. Hollandiában és Magyarországon túlsúlyra jutottak.

4. KATOLIKUS SZEMMEL.

a) Az Egyházat mindig újból meg kell reformálni, de *új egyházat nem lehet csinálni*: Jézus már alapított egyet.

Nem a hitet kell megváltoztatni, hanem az embereket arra nevelni, hogy hitük szerint éljenek. A katolikus hit a reformáció előtt és után egyaránt nagy szenteket formált, és világjelentőségű áldásos mozgalmakat indított el.

b) A *szigorú életformát* nem szabad kényszerűen előírni. Azt csak önként lehet vállalni. Még leglazább szerzeteseink is sokkal többre vállalkoznak önként, mint amit Kálvin büntetéssel előírt.

Hasonlítsuk össze Assziszi Szent Ferenc derűs igénytelenségét Kálvin zord szigorával. Jézus nem ellensége az örömnek.

c) A *dísztelen* templom nem szolgálja jobban Isten dicsőségét, mint a gazdagon festett. Akármilyen a templom, csak fejezze ki tiszteletünket és szeretetünket Isten iránt. Vannak nálunk is egyszerű, fehérre meszelt templomok.

Van, akit a pompás szertartás vezet Istenhez, van, akit az egyszerűség. Nem az út a fontos, hanem a cél.

Ha a világi hírességeknek szabad *szobrot* állítani, vallásunk hőseit, a szenteket is szabad megtisztelni ezzel.

d) A protestánsok azt tanítják, hogy a *Szentírás egyedül* elég Isten kinyilatkoztatásának megismeréséhez, értelmezéséhez nem szükséges az egyházi tekintély. Hogy ez nem elég, azt bizonyítja az a tény, hogy minden hitújító másként magyarázza a Szentírást. A protestantizmus előtt is volt már nemzeti nyelvre fordított, nyomtatott Szentírás. — A vallási viták természetesen új lendületet adtak a Szentírás-kutatásnak.

5. HOGYAN TEKINTÜNK A REFORMÁTUSOKRA ÉS AZ EVANGÉLIKUSOKRA?

Úgy tekintünk rájuk mint testvérekre.

Nem vagyunk még egy « akolban », de mindnyájan hiszünk Jézusban, és szerinte akarunk élni. Jézus azt akarja, hogy « egy akol legyen és egy pásztor. » Addig is azonban, amíg ez meg nem valósul, a megértés szellemét kell ápolnunk. Amiben lehet, együtt kell működnünk.

Más vallásút nem zárunk ki szeretetünkből!

A gyűlölködő vallásosság **fából vaskarika!**
A reformátusnak hiába dísztelen a temploma,
a katolikus pedig hiába böjtöl,
ha hiányzik szívükből az a szeretet,
amelyre Krisztus **tanított minket!**

23. MÓRUS SZENT TAMÁS AZ ANGOL SZAKADÁS VÉRTANÚJA

1. HŰSÉG A PÁPÁHOZ.

Mórus Tamás († 1535) Európa-szerte ismert angol humanista tudós volt, akit királya is nagyra becsült. *VIII. Henrik* gyakran kérte ki tanácsát. Fokról fokra magasabb állásba helyezte, míg végül miniszterelnökké tette (lordkancellár).

A király időközben beleszeretett egy fiatal udvarhölgybe, Boleyn Annába. Hogy ezt nőül vehesse, el akarta taszítani magától feleségét, akivel 17 évig élt együtt. Kívánságára az angol bíróság érvénytelennek nyilvánította első házasságát. A pápa ezzel szemben érvényesnek jelentette ki azt.

Mórus Tamás nem akart belekeveredni a király és a pápa vitájába, azért lemondott magas állásáról, és birtokára vonult vissza.

VIII. Henrik azonban nem nyugodott. Azt kívánta, hogy alattvalói *esküvel ismerjék el* őt az angol egyház fejének, és tekintsék érvényesnek új házasságát.

Mórust is eskütételre idézték be. Tudta, hogy most kezdődik a szenvedés. Mielőtt elindult, még egyszer jól meggondolt mindent: a pápát nem tagadhatja meg, mert azzal az Egyháztól szakadna el. Nem tette le az esküt. Emiatt a Tower (tauer) nevű várbörtönbe zárták.

2. BÖRTÖNBEN.

Mórus Tamás derűs kedélyét a börtönben sem vesztette el. Bekísérése alkalmával tréfálkozva szól a várparancsnokhoz:

— Ígérem, hogy étkezés, lakás és bánásmód miatt nem fogok panaszkodni. Ha ígéretemet mégis megszegném, habozás nélkül dobjon ki a Towerből.

Közismert volt, hogy boldog családi életet él. A király arra számított, hogy felesége ráveszi az eskütételre. Meg is próbálta. Mórus Tamás ekkor megkérdezte síránkozó feleségétől:

— Mit gondolsz, hány évet élhetnék még?

— Húszat bizonyosan — mondta reménykedve az asszony.

— Ha legalább egy-kétezer évet mondtál volna! Húsz évért adjam oda az örökkévalóságot?

Derűs kedélye *nem* fakadt *meggondolatlanságból*. Így írt lányának: « Arra a gondolatra, hogy hóhér öl meg, föllázad természetem. Gyenge testem ellenszegül, a halál gondolata borzongással tölt el. Mégis megerősít a hit, hogy az ilyen halál nem veszteség, hanem nyereség. Ismerem gyengeségemet, ezért Istentől csak azt kérem, hogy erősítsen meg! »

A bíróságon minden szavára vigyázott. Más ok ne legyen elítéltetésére, csak Egyházához való hűsége.

3. A VÉRPADON.

Kezében a kereszttel, sápadtan, hosszú ősz szakállal lépdelt a vesztőhelyre. A vérpadhoz érkezve így szólt őréhez:

— Barátom, segítsen egy kissé, hogy följussak. Lefelé majd magam is letalálok!

Imádkozott, majd megölelte a bakót és így szólt hozzá:

— Te most a legnagyobb jótéteményben részesítesz. Csak bátrán!

Letérdelt, de mielőtt fejét a tőkére hajtotta, hosszú szakállát félresimítva mondta félig tréfásan:

— Kár volna levágni, ha már ilyen szépen megnőtt. Ez igazán nem követett el felségsértést.

A bakó bárdja lecsapott, a vértanú feje lehullott. Fejét a király parancsára a London-hídra tűzték.

Boleyn Anna sorsa

Amikor VIII. Henriknek jelentették Mórus Tamás kivégzését, szemrehányóan szólt oda új feleségének:

— Ez is miattad történt.

Nem telt el egy esztendő sem, és Boleyn Annának kellett a vérpadra készülnie. A király hűtlenséggel vádolta, hogy elvehesse a következő királyné jelöltet. Hiába jajgatott eszelősként, meg kellett halnia.

A király hatszor nősült, két feleségét végeztette ki.

4. AZ ANGLIKANIZMUS.

VIII. Henrik nemcsak a katolikusokat, hanem a protestánsokat is üldözte. Harmadik utódja, a Boleyn Annától származó *Erzsébet királynő*, 50 éves uralkodása alatt anglikánná tette Angliát. Ezt a fajta protestantizmust anglikánnak mondjuk angol sajátossága miatt. Szertartásaiban erősen hasonlít a katolikus vallásra.

Erzsébet királynő elmozdította az összes katolikus püspököt, 11 közülük börtönben halt meg. Aki katolikus misén részt vett, azt súlyos bírságra ítélték; sőt azt is, aki az anglikán istentiszteletet elmulasztotta. A híres Shakespeare atyja ilyen bírságok miatt szegényedett el.

A hit megváltoztatásával a protestánsok könnyebbé tették a vallás megtartását, de nehezebbé Krisztus követését. Csak a katolikus **Egyház van a teljes igazság birtokában, és nyújtja** a kegyelem minden eszközét.

Ezeket azonban fel kell használni, különben mi sem jutunk közelebb Krisztushoz.

24. LOYOLAI SZENT IGNÁC († 1556)

1. LOYOLAI IGNÁC VALAMI HŐSI DOLGOT SZERETNE VÉGREHAJTANI

Ignác az északi Spanyolország egyik legelőkelőbb családjának a tagja. Fiatal katonatisztként részt vett Pamplona várának védelmében. Ágyúgolyó találta el a lábát. Az orvosok rosszul illesztették össze a tört csontokat. Ezért lábát újra eltörette, hogy jobban rakják össze. Az újabb összeillesztés sem sikerült: egy csont kiállt. Ezt le kellett fűrészelni. Mindezt bátran tűrte, pedig akkor még nem ismerték a hatásos fájdalomcsillapítást. Végül is sánta maradt.

A háborúból maradt sántasága miatt úgy látszott, hogy vége a hősi életformának. Az pedig valójában csak ekkor kezdődött — persze másként, mint ahogy képzelte.

Betegségében unatkozott, unalmában olvasott. Nem sok könyv állott rendelkezésére, ezért végül meg kellett elégednie a szentek életével. Ettől nyílt meg a szeme. Most ismerte föl a vallásos életforma szépségeit. A szentek példája úgy magával ragadta, hogy ő is kész volt valami nagyot tenni Isten Országáért, mint a szentek. Először kegyhelyekre zarándokolt, majd *Manréza* mellett egy barlang magányába vonult. Egy évet töltött itt elmélkedésben.

Elmékedéseit írásba foglalta. Mivel meglátásai egészen átformálták, arra számított, hogy másokra is jó hatással lesznek. Úgy gondolta, hogy a katolikus hivőnek ugyanúgy szüksége van a *lelkigyakorlatokra*, mint a katonáknak a hadgyakorlatokra.

2. SZENT IGNÁC TANUL ÉS TÁRSAKAT KERES.

Hamorosan rájött, hogy műveltség nélkül nem sokat tud tenni. Ezért 33 éves korában nekifogott a tanulásnak. A gyerekekkel egy padba ült és hozzálátott a latin nyelv elsajátításához. Tíz év múlva, 43 éves korában, a párizsi egyetemen fejezte be tanulmányait.

Eközben társakat keresett, és talált is Párizsban. Egy honfitársával, Xavéri Ferenccel lakott egy szobában. Ez is dicsőségre vágyott, mint egykor Ignác. Ignác ezzel a jézusi mondással hűtötte le nagyra törő ábrándozásait:

— Ferenc, Ferenc, mit használ, ha az egész világot megszerzed, de lelked kárt szenved?

Végül is Xavéri Ferenc lett a legbuzgóbb társa, s az új kor legnagyobb hittérítője (Indiában és Japánban).

Kezdetben heten voltak. Párizs egy kis templomában hét művelt, egyetemet végzett férfi fogadalommal kötelezte magát Isten szolgálatára (1534). Később « Jézus Társaságá »-nak nevezték magukat. Más néven: jezsuita rend; tagjai: jezsuiták.

3. A VALLÁSI TUDATLANSÁG ELLEN.

A hitújítók azért tudták oly könnyen megingatni az embereket ősi hitükben, mert vallásilag képzetlenek voltak.

És ezen ne csodálkozzunk. — A keresztény hit — az albiaktól és a huszitáktól eltekintve — nem volt támadásnak kitéve. Az Egyház által hirdetett hitigazságokban szinte senki sem kételkedett. A hit legfőbb igazságait nagyjából ismerték. Vallásunk körmönfont támadására még a papok sem mind voltak felkészülve, mert sok pap csak egy-egy plébánostól tanulta meg a papi tudnivalókat. Egyetemi vagy főiskolai szinten a papoknak csak egy része kapott kiképzést.

Szent Ignác megkívánta « csapatától », hogy tagjai elsajátítsák a legnagyobb műveltséget. Ezek aztán sok közép- és felsőfokú iskolát nyitottak, ahol az általános műveltség mellett magas fokú vallási ismereteket nyújtottak. Ahol ők megvetették lábukat, a hitújításnak gátat vetettek, a protestáns prédikátorokkal folytatott vitákban helytálltak, s országrésznyi területeket hódítottak vissza az Egyháznak.

Nem csoda, hogy a protestánsok bennük látták legfőbb ellenfelüket.

4. VONZÓ PÉLDAKÉPEK.

A hitújítók mindenütt arra törekedtek, hogy megszerezzék az egyházi vagyont. Szent Ignác követői között szép számmal voltak, akik éppen abban tűntek ki, hogy lemondtak nagy vagyonról és rangról. Más jezsuiták az igaz hitért szenvedtek vértanúságot.

Borja (borcha) *Ferenc herceg* Spanyolországban rangban a király után következett. Amikor meghalt a felesége, és fiairól már gondoskodott, otthagyott rangot-vagyont, és Szent Ignáchoz csatlakozott. Egyszerű papként működött. A bíborosi kinevezést nem fogadta el: nem akart egyik rang helyett másikat szerezni. Szentként tiszteljük († 1572).

Szent Alajos († 1591) az ősi Gonzága őrgrófi család elsőszülöttje, örököse és apja szemefénye volt. Egy évig kellett apja beleegyezésére várnia, hogy Szent Ignácot kövesse. Már

papnövendék volt, mikor egy pestises beteget cipelt be az utcáról a kórházba, elkapta tőle a bajt, és belehalt. 24 évesen sok ifjúnak példaképe lett. Híressé vált mondása: « Mit érnek ezek a földi dolgok az örökkévalósághoz képest?! »

Campion Szent Edmond (Ödön)

I. Erzsébet királynő katonái házkutatást tartottak egy vidéki házban. Campiont (kámpien) keresik. Közismert, hogy már egy éve Angliában van, hogy gyóntat, prédikál, misézik, sőt könyvet írt az anglikanizmus cáfolására. Hiába tűztek vérdíjat a fejére, eddig nem került hurokra.

A királynő katonái bosszúsan kutatnak. Mindent átkutattak, s mégsem találták. Pedig itt kell lennie, hiszen megbízható besúgó árulta el. Végül is megtalálják a titkos ajtót. A 41 éves tudós jezsuitát lóra kötözték. Annyira féltették, hogy még a ló hasa alatt is összekötözték a lábát.

Campiont a Towerba zárták.

Protestánsnak nevelték. Tíz évvel korábban katolizált, majd elmenekült Angliából. Külföldön elvégezte jezsuita tanulmányait, fölszentelték, és egy évvel ezelőtt titkon Angliába jött, hogy lelket öntsön a szorongatott katolikusokba. Csak egy évig dolgozhatott, álruhában, üldözőivel a nyomában. Ha nem jutott is sok helyre, de az a tudat, hogy valaki ilyenre vállalkozott, erőt öntött az angol katolikusokba.

A fogolynak rangot és vagyont kínálnak, ha átpártol. Campion szilárd marad. Kínzást helyeznek kilátásba — nem hátrál meg.

Ezután valóban megkínozzák: tűket szúrnak a körme alá, majd letépik körmeit. Ezután lelkileg próbálják megtörni: vitát rendeznek a megkínzott emberrel. Ellenfelei közül néhányan meginognak, ő nem. Szemére vetik, hogy a katolikus Mária királynő is kivégeztette az engedetleneket. Campion azt feleli, hogy Erzsébet kínpadja sem kellemesebb.

Végül halálra ítélik.

Egy létrafélére kötözték, melynek láncai két ló farkára voltak erősítve. Így vonszolták a vesztőhelyre: megkötözve, fejjel hátrafelé, egy teljes órán át. Nagy tömeg nézte végig a kivégzést, közülünk sokan megtértek (1581).

Campion nem azért halt meg, hogy a gyűlölet fokozódjék. Amit most mondunk el, az az oka annak, amiért ezt a véres vértanúságot leírtuk.

Árulója meglátogatta a börtönben. Félt, hogy a katolikusok bosszút állnak rajta, mert köztudott volt, hogy ő árulta el a rejtekhelyet. Campion Szent Ödön *megmentette árulója* és gyilkosa *életét:* ajánlólevelet adott neki egy németországi barátjához, ahol meghúzhatta magát.

Campion Ödöntől nemcsak azt tanulhatjuk meg, hogyan kell hitünkért helytállni, hanem azt is, hogy hogyan kell ellenségeinknek megbocsátani.

Mindent Isten nagyobb dicsőségére!
Ez volt Szent Ignác jelszava, életprogramja.
Mi szolgál Isten dicsőségére?
Ha Isten gyermekeiben felismerhető Isten jósága és emberszeretete.
Isten mibennünk akar megdicsőülni.
Isten dicsősége az emberiség java!

25. KATOLIKUS MEGÚJULÁS

1. A TRENTÓI EGYETEMES ZSINAT (1545-1563).

A hitújítók az Egyházban mutatkozó hibák miatt elvetették az Egyházat. Az Egyházat nem lehet elvetni, mert Krisztustól van. Időnként azonban meg kell újítani, reformálni. Erre alkalmasak a zsinatok. A pápától összehívott trentói (Észak-Olaszország) zsinat indította el az Egyház igazi reformját. Legfontosabb eredményei a következők.

a) Tisztázta, hogy mit kell egy katolikusnak hinnie. Ennek nyomán készült a Római Katekizmus, mely a katolikus hitet adja elő a hitoktatást végző plébánosok kézikönyveként.

b) Új alapokra helyezte a papnevelést. Ettől fogva intézetekben nevelődnek a papjelöltek, ahol nemcsak magas szintű képzést kapnak, hanem a papi lelkület elsajátítására is súlyt helyeznek.

c) A szent zsinat megjelölte azokat a hibákat, amelyeket az Egyházban orvosolni kellett.

Buzgó pápák, nagy püspökök és szentek gondoskodtak a zsinat végrehajtásáról.

2. NÉRI SZENT FÜLÖP († 1595).

Fülöp 21 éves korában érkezett Rómába. *Nem volt pap,* mégis Isten Országának szentelte életét. A vidám, tréfás embert mindenki szerette.

Elment a piaci árusok közé, eltréfálkozott velük, aztán egyszercsak komolyra fordította a szót:

— Mikor térünk jó útra?

Játszott a fiúkkal, terveikről beszéltette őket. Aztán nekik szegezte a kérdést: « És aztán... És aztán...? » Végül rávezette őket, hogy terveikbe bele kell számítani az örök életet is.

Elmondta az utca emberének, hogy nemcsak papi vagy szerzetesi ruhában lehet valaki szent, hanem világi munkakörben is. Szavának hitele volt. Tudták, hogy úgy él, ahogy beszél.

A fiúk nagyon szerették. Ha nagyon lármáztak játék közben, azt szokta mondani: « Nem bánom, akármit tesznek is, csak bűnt ne kövessenek el. »

Rómában csak így emlegették: « A jó Fülöp ».

Az ő « fiai » nemcsak játszottak, hanem beteget látogattak, Rómába érkezett zarándokokat vezettek, szállást szereztek nekik.

Néri Szent Fülöp Róma apostola lett.

Sok biztatásra 36 éves korában pappá szenteltette magát. Nemsokára ő lett Róma kedvenc gyóntatója. Mindenki bizalommal volt hozzá. Élete folyamán 22 bíboros, sok előkelő, befolyásos egyén és még több egyszerű ember kereste föl szobájában vagy gyóntatószékében. Hatása alá került az ifjú Borromeo Szent Károly, az egyházi reform későbbi nagy püspöke, sőt több pápa is.

Mint láttuk, az ő eleven kereszténysége másokat is magával ragadott. Követői maguk is apostolokká lettek. Hatása így megsokszorozódott.

3. BORROMEO SZENT KÁROLY († 1584).

A 45 éves Néri Szent Fülöp ajtaján egy 21 éves bíboros kopogtat: Borromeo Károly, a pápa unokaöccse és bizalmasa, Milánó kijelölt érseke. A fiatal bíboros letérdel Fülöp atya előtt és kezet csókol neki:

— Kérem, legyen segítségemre, én olyan tapasztalatlan vagyok.

Aztán elbeszélgetnek az Egyház sorsáról, magasztos tervek

megvalósításáról. Később is többször megfordult itt a lelkes fiatal bíboros.

Borromeo Károly három év mulva pappá szenteltette magát. Nagybátyja halála után az ő javaslatása választották meg V. Szent Piuszt pápává. Jó kezekben volt most már az Egyház vezetése: V. Szent Piusz, Borromeo Szent Károly és a háttérben tanácsadóként Néri Szent Fülöp.

Szent Károly nemsokára *Milánóba költözött*, hogy érseki székét elfoglalja. Az is a reformhoz tartozott, hogy a püspökök lakjanak egyházmegyéjükben, és ne helyettessel kormányozzák azt. Állandóan járta az egyházmegyét, és személyesen ellenőrizte az egyházi intézményeket.

Papneveldéket és kisszemináriumokat alapított. Az utóbbiakban azokat a középiskolásokát nevelték, akik a papi pályára gondoltak.

Borromeo Szent Károly működése azért vált nagyfontosságúvá, mert mintául szolgált a többi püspök számára, miként kell a trentói zsinat határozatait megvalósítani.

● **KISLEXIKON**

• VILÁGI APOSTOL. — A papok életfeladatul, szinte foglalkozásként választják Krisztus ügyének szolgálatát. Aki ebbe « belesegít », azt világi apostolnak nevezzük. Ilyen volt Néri Szent Fülöp 36 éves koráig.

• ELLENREFORMÁCIÓ. — A hitújítók reformációnak mondták mozgalmukat. Az Egyház önreformációját sokan megkülönböztetésül ellenreformációnak nevezték. Helyesebben: katolikus megújulás.

TE IS FELELŐS VAGY AZ EGYHÁZÉRT!

Az Egyház nem a papok egyesülete, hanem Krisztustól rendelt intézmény az emberiség megmentésére. Aki Krisztust akarja követni, annak felelősséget kell éreznie és vállalnia Krisztus ügyéért!

Szent Károly pestise

Borromeo Szent Károly lelki nagysága nemcsak a reformokban, hanem a csapások idején is megmutatkozott.

Az 1569. évi *nagy éhínség* idején nemcsak kiosztotta gabonáját az éhezők között, hanem eladta a saját és az érsekség aranyait, művészi kincseit, drága ruháit, faliszőnyegeit, és azok árát kioszotta a szegények között.

Nem egy pestis volt Észak-Itáliában, de azt, amely az ő érseksége idején tombolt, Szent Károly pestisének nevezik (1576). A kormányzó elmenekült a városból, ő viszont személyesen érintkezett a pestises betegekkel. Maga ellenőrizte a ragálykórházat, ahol kezdetben durva emberek azt csinálták a beteggel, amit akartak. Sok papja csatlakozott hozzá. Velük együtt megszervezte a betegek lelki és testi ellátását. A pestis háromnegyed évig tartott, 20 000 embert ragadott el. Szent Károly még saját ágyát is odaadta, és attól fogva szalmazsákját két székre helyezett deszkára tette.

26. KATOLIKUS MEGÚJULÁS MAGYARORSZÁGON

1. A KATOLIKUS EGYHÁZ HELYZETE A MOHÁCSI VÉSZ UTÁN.

A török az általa *megszállt területen* nem tűrt püspököt, a templomokat súlyosan megadóztatta vagy lerombolta. Csak a ferencesek működését nézte el.

A protestáns vallásokat nemcsak megtűrte, hanem pártfogolta, hogy a számára veszélyes katolikus egyházat gyengítse.

A királyi Magyarországon is alig volt püspök. A mohácsi csatában a legtöbb püspök elesett. A megüresedett püspöki székeket nem töltötték be, hogy jövedelmük a király és a főurak kezére kerüljön. 1538-ban csak három felszentelt püspöke, 1582-ben csak négy főpásztora volt az országnak. A kulcshelyzetet jelentő esztergomi érseki széket sem töltötték be (1590-ig). Püspök és püspöki jövedelem nélkül nem lehetett papokat nevelni, sem katolikus iskolákat fenntartani.

Az esztergomi egyházmegyének azelőtt 900 plébániája volt, 1560-ban már alig volt papja. Fejér megyében csak 3 plébánia működött.

A mohácsi vész előtt az egyház sok iskolát tartott fönn. A mohácsi csatában pl. többszáz pécsi diák is odaveszett. Pénz és pap hiányában az egyház iskolái megsemmisültek.

A Erdélyi Fejedelemség területén az egyházi vagyont elvették, időnként még katolikus papok működését sem engedélyezték.

2. TERJED AZ ÚJ HIT.

A nagy paphiány következtében a nép örült, ha papot kapott. Sok helyen észre sem vették, hogy új hitet hirdetnek nekik.

Miksa császár és magyar király *lutheránus* érzelmű volt, ezért a vezető állásokba evangélikusokat nevezett ki. Az ország ekkor protestánssá lett. Az új iskolákat már a protestánsok nyitották meg.

A *reformátusok* akkor kezdték hitüket terjeszteni, amikor az ország már lutheránus volt. Így híveiket közülük toborozták, méghozzá szép sikerrel. Elsősorban a földesurat kellett megnyerni. A jobbágyok olyan vallást követtek, amilyen vallású papot a földesúr engedélyezett nekik. Az ország többsége református lett.

3. KATOLIKUS MEGÚJULÁS.

A be nem töltött püspöki székek következtében a magyar katolikus egyház kb. 50 éven át bénaságra volt kárhoztatva. Akkor tért magához, amikor újból betöltötték az esztergomi érseki széket (1590). A magyar egyháznak ismét volt vezetője, újból volt pénz nyomdára, iskolára és papnevelő intézetekre. A katolikus megújulás még nagyobb lendületet kapott, amikor *Pázmány Péter* került az esztergomi érseki székbe (1615).

Pázmány Péter (1570-1637) reformátusnak született, de a kolozsvári jezsuita gimnáziumban katolikus hitre tért (1584). 1588-ban belépett a jezsuita rendbe.

Krakkóban, Bécsben, Rómában készült fel apostoli munkájára. Grácban teológiát tanított. A jezsuita rend vezetősége Forgách érsek sürgetésére küldte vissza Magyarországra. Itt a katolikus megújulás vezéralakja lett.

Nagy tudású ember volt, aki sikerrel szállt szembe a protestáns prédikátorokkal. Írásos vitáira felfigyelt az ország, a katolikusok újból öntudatra ébredtek. Legsikeresebb műve az

« *Isteni Igazságra Vezérlő Kalauz* » (1613). Ez a könyv nagyon sok protestánst hozott vissza az Egyházba. A megtért főurak ugyanúgy visszahozták jobbágyaikat a katolikus vallásba, ahogyan régebben elvitték őket onnan.

Pázmány irodalmi stílusa a magyar irodalmi nyelv kialakítására is jelentősen hatott. Műve a magyar nyelv valóságos kincsesbányája; nem egy nagy író, pl. Móricz Zsigmond és Kosztolányi Dezső Pázmánytól tanult stílust, kifejezőkészséget.

Pázmány *egyetemet* alapított Nagyszombatban. Ezt később Pestre helyezték. Ebből fejlődött a jelenlegi budapesti tudományegyetem. A magyar növendékpapok részére Bécsben szemináriumot létesített, Rómában pedig 12 helyet biztosított a magyar papnövendékeknek. A papképzés fejlesztésével a visszatérítés is szépen haladt.

Pázmány még a szinte teljesen protestáns Magyarországon született. Amikor meghalt, az országnak legalább a fele újból katolikus volt.

Pázmány mellett nem szabad megfeledkeznünk Eszterházy Miklós érdemeiről sem.

4. ESZTERHÁZY MIKLÓS NÁDOR (1582-1645).

Eszterházy reformátusnak született, de 18 éves korában a katolikus hitre tért. Családja emiatt kitagadta. Gazdag nagybátyja Trencsén várát kínálta neki, ha visszatér a református vallásba, ő azonban hűséges maradt katolikus hitéhez. Később házasság révén az ország egyik leggazdagabb főura lett, sőt a nádori székbe emelkedett. Művelt és lelkes katolikus volt. Asztalánál szívesen és hozzáértően vitázott vallási kérdésekről. Nádasdy Ferenc gróffal levélben folytatták az asztalnál megkezdett vitát. Ennek eredményeként a befolyásos Nádasdy szintén katolikus hitre tért. Eszterházy egymaga 29 főurat térített meg. Nem volt erőszakos, protestáns jobbágyait nem kényszerítette a katolikus vallásba. Népmissziót tartatott nekik, amelynek hatására legtöbben visszatértek őseik hitére.

Eszterházy ízig-vérig világi apostol volt, aki politikai pályafutása idején is a keresztény szeretet alapján állt abban a gyűlölködő korban.

HITÜKBEN KIMŰVELT KATOLIKUSOK KELLENEK!
A katolikusokat addig lehetett könnyen eltéríteni hitüktől, amíg hit dolgában műveletlenek voltak.
ÉS MA?
Ma is sokan azért nem tudnak hinni, mert téves fogalmaik vannak vallásunkról.

27. POLITIKUSOK ÉS SZENTEK A HITÚJÍTÁS KORÁBAN

1. VALLÁS ÜRÜGYÉN A HATALOMÉRT.

Medici (medicsi) Katalin, IX. Károly francia király anyja, hozzászokott a hatalomhoz. Tíz éven át kormányozta Franciaországot kiskorú fia nevében. Most azonban a király már nem anyjával, hanem Coligny (kolinyi) admirálissal szokta megbeszélni az ország dolgait. Ezt a félreállítást Medici Katalin nem bírta ki. Merényletet szervezett az admirális ellen. A lövés azonban csak könnyebb sebet ejtett rajta. Medici Katalin félt az admirális és hugenotta pártja bosszújától, ezért sietve, a legnagyobb titokban megszervezett egy kegyetlen vérfürdőt.

A Szent Bertalan-nap éjszakáján (1572. aug. 24) hajnali háromkor megszólalt a közeli templom harangja (Saint-Germain). Ez volt a megadott jel. Ekkor fehér karszalagos férfiak (Guise herceg pártja) rontottak a hugenotta házakba, és megkezdték a mészárlást. Először az admirálissal végeztek. Párizsban és vidéken kb. 5000 hungenottát öltek meg e napokban.

V. Szent Piusz akkor került a pápai székbe. Úgy értesítették, hogy a hugenották a király ellen összeesküvést szőttek, de leverték őket. Természetes volt, hogy a pápa erre a hírre hálaadó istentiszteletet tartott. — Az igazság csak utóbb derült ki.

Ez a vérengzés nem vallási, hanem tisztán *pártharc* volt.

Ugyancsak pártharcból kifolyólag az új király (III. Henrik) orvul meggyilkoltatta a két katolikus pártvezért (a Guise hercegeket 1588-ban).

2. CSAK A LELKEKÉRT.

Szalézi Szent Ferenc (1567-1622) grófi kastélyt hagyott el, hogy papként Istennek szentelje életét. A genfi tótól délre eső terület katolikus uralom alá jutott, de a lakosság többsége már kiskorától kálvinista volt. Gyűlölték a « pápistákat », bálványimádóknak nevezték őket. Alig egy tucatnyi katolikus maradt e területen. Az új uralom meg sem próbálta, hogy erőszakkal katolikussá tegye őket. Ferenc 28 éves korában (1594) hozzáfogott térítésükhöz.

A kálvinisták azonban nem álltak szóba vele, ajtót sem nyitottak neki. Ha az utcán megszólította őket, gyalázkodás volt a felelet. — Társa reményt vesztve más vidékre ment, Ferenc azonban nem tágított.

Az eldugott alpesi völgyek lakosságát kereste föl, de még felhőszakadás idején sem nyitottak neki ajtót. Szerencse, hogy a pajta kiugró tetője alatt várhatta meg az eső végét. Egyszer hazafelé menet este farkasok támadtak rá. Még idejében sikerült fára mászniа, amelyen egy ághoz kötözte magát, hogy reggelig le ne essen. Addigra a farkasok másfelé portyáztak.

Minden igyekezete hiába volt, egy egész év fáradozása látszólag odaveszett.

Aztán szerencsés ötlete támadt: röpcédulákat dugott az ajtók alá. Ezeket elolvasták, leolvadt a jég fagyos lelkükről. Néhányan meg is tértek. A többiek gyűlölete ettől csak fokozódott, gyilkosokat béreltek fel ellene. Amikor egy szűk völgyben elállták útját, szánakozva szólt hozzájuk:

— Nagyon szegényeknek kell lennetek, ha gyilkosságra vállalkoztatok.

A szelíd szóra a gyilkosok keze lehanyatlott.

Genfben úgy gondolták, hogy Ferencet *nyilvános vitában* kell legyűrni, nehogy az áttérések folytatódjanak. Ferenc a meghívást elfogadta. Három órán át folyt a vita egy téren. A vita nem hozott sikert a kálvinistáknak. Tisztelettel nyitott

neki utat a tömeg, amikor leszállt a pódiumról. Már nem voltak oly biztosak hitükben. Azt is érezték, hogy nem győzni, hanem meggyőzni akart, hogy szereti lelküket.

Négy évi apostoli fáradozás után beérett munkájának gyümölcse. A szavojai tartomány nagy ünnepre készült: ezrek tették le ünnepélyesen a katolikus hitvallást. Senki sem kényszerítette őket. Szent Ferenc nem úgy viselkedett mint egy diadalmas győző, hanem mint egy jóságos testvér, aki a közös Atyához vezeti az elveszett gyermekeket.

Később genfi püspök lett, bár a protestánsok miatt Genfbe nem költözhetett.

Könyvei és levelei révén hatása egész Franciaországra kiterjedt, sok embernek mutatta meg az égbe vezető utat. Húszezer levele maradt ránk. A francia lelki megújhodás legfontosabb elindítója lett.

● **KISLEXIKON**

• PÁPISTA. — Egyes protestánsok így csúfolták a katolikusokat, mert hűségesek maradtak a pápához. Mi ezen nem sértődünk meg.

• HUGENOTTA. — A kálvini reformáció franciaországi követője.

EGY CSEPP MÉZZEL...

Szent Vince azt mondta Szalézi Szent Ferencről: « Milyen jó lehet az Isten, ha már a genfi püspök is ilyen jó! »

Szalézi Szent Ferencet ez a mondása jellemzi: « Egy csepp mézzel több legyet lehet fogni, mint hordónyi ecettel. »

PRÓBÁLJUK KI mi is!

Vallásháborúk

A német fejedelmek fegyverrel védték a lutheranizmust. Valójában függetlenségüket védelmezték a császárral szemben. Angliában a katolikus Mária királynő üldözte a protestánsokat, mert joggal féltette tőlük uralmát. Erzsébet a katolikusokat üldözte, mert kezdetben tőlük féltette uralmát, később pedig bosszúból tette. A franciák odahaza fegyverrel törték le a hatalomra törő hugenottákat, ugyanakkor támogatták a német protestáns fejedelmek háborúját katolikus császáruk ellen — hogy ezzel gyengítsék Németországot.

Ezeknek a háborúknak és merényleteknek vallási színezete volt, de mindig *politikai érdekek húzódtak meg* a háttérben.

Akkori gondolkodásukban az emberek úgy érezték, hogy elárulják hitüket, ha megtűrik a másik vallást. Amelyik győzött, ha volt elég ereje, elnyomta a másikat. A világi uralkodóknak ez az eljárása — mint láttuk — hatalomféltésből is eredt. Ha az egyik fél nem volt elég éber, s a másik felülkerekedett, akkor hosszú időre elnyomásnak volt kitéve. Ezzel függnek össze a merényletek is. Ezt akkor a harc egyik megszokott formájának tartották. Ugyanúgy, mint manapság Dél-Amerikában a puccsokat.

Kb. 20 évvel a Bertalan-éj előtt (1563) a hugenották meggyilkolták az akkori Guise herceget. Ezt a gyilkosságot Coligny nyíltan dicsőítette, előre tudott róla. Kálvin első utóda, Beza pedig úgy ünnepelte ezt a gyilkosságot, mint a bosszúálló Isten művét. Erzsébet angol királynő meg akarta gyilkoltatni XIII. Gergely pápát. A katolikus vallású II. Fülöp spanyol király pedig helyeselte a protestánsok elleni merényleteket.

Ezek a politikusok meg voltak arról győződve, hogy háborúikkal és merényleteikkel saját vallásuknak tesznek szolgálatot.

A valóban keresztény megoldást a szentek mutatták meg, mint Szalézi Szent Ferenc, Néri Szent Fülöp, Borromeo Szent Károly és mindazok, akik az ő nyomukban haladtak.

Az irodalmi hitviták is esetenként élesek voltak, de legalább nem kerültek vérbe.

Sokáig tartott, míg az emberek ráébredtek arra, hogy a mások vallását meg kell tűrni. És még tovább tartott, míg megérlelődött az a gondolat, hogy mindenki meggyőződését tiszteletben kell tartani, amíg az nem árt másoknak.

28. A PÁPÁK EURÓPÁÉRT A TÖRÖKVÉSZ ELLEN

1. A VÁRNAI CSATA.

A pápák kezdettől fogva támogatták Magyarországot a törökök elleni küzdelemben.

IV. Jenő pápa a török háború ügyében külön követet küldött hazánkba, aki Hunyadival végigharcolta a török elleni balkán háborút. 1444-ben pedig hajóhadat szervezett és küldött a pápa a magyar seregek támogatására. Ezeknek egy része azonban pénzért elárulta a keresztény ügyet. Ugyanis törököket szállítottak Kisázsiából európai területre. Az így megerősödött török sereg Várnánál legyőzte a magyar sereget. Elesett a király is, a pápai követ is.

2. A DÉLI HARANGSZÓ A NÁNDORFEHÉRVÁRI GYŐZELEMRE EMLÉKEZTET.

Miután a török elfoglalta Konstaninápolyt (1453), Magyarország fenyegetett helyzetbe került. A pápa (V. Miklós) Kapisztrán Szent János ferences szerzetest Németországba küldte, hogy a török elleni háborúra kérje a fejedelmek segítségét. Sokat tanácskoztak, segítség azonban nem érkezett.

Az új pápa (III. Kallisztusz) mindenfelé küldte a ferenceseket: toborozzanak kereszteseket a nép köréből. A keresztes háború iránti buzgalom fölkeltésére elrendelte, hogy délben az *Urangyalát* kell imádkozni a keresztény fegyverek győzelméért. Figyelmeztetésül elrendelte a déli harangszót.

Kapisztrán a magyar uraktól is hiába kért segítséget. Az egyszerű népet azonban sikerült fellelkesítenie: 30-40 ezren jelentkeztek. 600 bécsi diák is hozzácsatlakozott. Időközben a török sereg már körülzárta Nándorfehérvárt (Belgrádot). Kapisztrán keresztesei és Hunyadi serege megsemmisítették a török dunai flottát, és így bejutottak a várba. A felerősödött védők a törökök általános támadását visszaverték. A keresztesek képzetlen katonák voltak, de határtalan lelkesedéssel harcoltak. A 69 éves Kapisztrán harc közben is ott volt velük kereszttel a kezében. A keresztesek a törökök meghiúsult általános támadása után kitörtek a várból, és megtámadták az ostromlókat. Hunyadi katonái követték őket. Az ágyúk elvesztése után a törökök mindent otthagytak és elmenekültek (1456).

Egész Európa ujjongott. A pápa a győzelem hírére ünnepet rendelt el (Urunk Színeváltozása, aug. 6). Mindenütt nagy reményeket fűztek a törököknek Európából való kiűzéséhez. Sajnos, Hunyadi 3 hét múlva, Kapisztrán 3 hónap múlva meghalt.

3. A LEPANTÓI TENGERI GYŐZELEM (1571).

A belgrádi diadal után már 115 év telt el. Ezalatt a törökök nemcsak Magyarország nagy részét foglalták el, hanem a Földközi-tenger forgalmát is bizonytalanná tették. Sok vesződséggel végre sikerült a pápának összehoznia egy erős keresztény hajóhadat, melynek főparancsnoka a spanyol király testvére lett (Don Juan D'Austria).

A csata előtt a főparancsnok tisztjeivel együtt a rózsafűzért imádkozta, a hajókra keresztes zászlót tűztek ki. A török hajók számbeli fölényben voltak, és a szél is nekik kedvezett. A keresztény tengerészek lelkesedése azonban nem ismert határt.

Ezekben az órákban Rómában V. Szent Piusz Szűz Mária képe előtt térdelt, és a rózsafűzért imádkozta a keresztény sereg győzelméért.

Déltájban megfordult a szél és az ágyúk füstjét a törökök szemébe fújta. Ez megzavarta őket. A keresztények « Éljen Krisztus! » kiáltással rontottak a török hajókra, a törökök Allahot emlegették. Mikor a török főhajó Ali fővezérrel együtt elveszett, a többi menekült.

A pápa ugyanebben az órában látomásban értesült a győzelemről. A győzelem napját, október 7-ét a pápa a Rózsafűzér Királynéjának ünnepévé tette.

4. A PÁPA HÁROM HADSEREGET KÜLD MAGYARORSZÁGRA.

VIII. Kelemen pápa mindent megtett, hogy Magyarországot felszabadítsa a töröktől. Pénzt az itáliai papság megadóztatásával szerzett. Néhány év alatt másfél millió (akkori) forintot küldött, valamint három alkalommal egy-egy hadsereget (egyenként kb. 10 000 emberrel). Esztergomot és Visegrádot vissza is foglalták (1595). Sajnos, Európa részvétlenül nézte a pápa erőfeszítéseit.

VIII. Kelemenig a pápák — a természetbeni juttatásokat nem számítva — összesen 7 millió aranyat küldtek hazánk megsegítésére. Mohácsnál többezer pápai katona esett el.

5. XI. INCE (1676-1689) HAZÁNK MEGMENTŐJE.

Ez a szent életű pápa önmagával szemben szigorú és takarékos volt. Annál többet áldozott a szegények támogatására és a török elleni harcra. Amikor a török Bécs ellen vonult, kétmillió frankot küldött a fenyegetett város védelmére. Rábírta a lengyel királyt és a német fejedelmeket, hogy siessenek

Bécs megsegítésére. 1683-ban Bécs falai előtt sikerült tönkreverni a török sereget.

Lipót király Bécs fölszabadítása után ismét hajlandó lett volna a törökkel békét kötni. Ekkor Ince pápa szinte fenyegette a császárt, nehogy elodázza Magyarország felszabadítását. Szavát 300 000 arannyal toldotta meg. Összesen 4 és félmilliót küldött. Buda 1686-ban szabadult fel.

Az ország felszabadulása után pedig azon fáradozott a pápa, hogy a hadseregek által felélt ország haditerhein enyhítsenek. Arra bíztatta Lipótot, hogy béküljön ki a magyarokkal.

XI. Ince szobra ma is ott áll Budán. Talapzatán a felirat: « Magyarország megmentője ». 1956-ban boldoggá avatták.

Mi magyarok nemcsak a kereszténység fejét, Krisztus földi helytartóját tiszteljük a pápákban, **hanem** hazánk jótevőit is.
Minden magyarnak, bármely vallás tagja is, hálával kell szívébe zárnia a hazánkat támogató pápákat!

29. AZ EGYHÁZ MISSZIÓS TEVÉKENYSÉGE

1. AZ AMERIKAI INDIÁNOK.

Kolumbusz második útján már 12 hithirdető indult az újvilágba. A misszionáriusok nemcsak térítettek, hanem védték az indiánokat a spanyol hivatalnokok és földesurak túlkapásai ellen. Indián nyelvű könyveket adtak ki, főiskolát alapítottak részükre. Las Casas (lászkászász) domonkos hétszer hajózott Európába, hogy a spanyol király közbelépését kérje az indiánok védelmében. Erőfeszítéseit siker koronázta. A spanyol király rendeletileg, a pápa pedig kiközösítés terhe alatt megtil-

totta, hogy indiánokat rabszolgákká tegyenek. A kapzsi önkényurak minden túlkapását megszüntetni persze nem lehetett.

2. KLÁVER SZ. PÉTER, AZ AMERIKAI NÉGEREK APOSTOLA (1580-1654).

Mivel az indiánokat a törvény védte, a földesurak fekete rabszolgákat hozattak Afrikából. Rabszolga-kereskedelem addig is volt: az arabok a feketéket összefogták, és eladták őket a piacokon. Az embervadászat az amerikai kereslet következtében most fokozódott. Egész vidékek néptelenedtek el Afrikában. Ugyanúgy, mint a törökök által megszállt magyar területeken. Az összefogdosott négereket embertelen körülmények között zsúfolták össze a hajókon. Az amerikai parton (Kolumbia Kartagena nevű városában) Kláver Szent Péter keresztény szeretettel vette gondjaiba őket.

Kláver Péter jezsuita az amerikai misszióba jelentkezett. Amikor látta a négerek testi-lelki nyomorát, nekik szentelte életét. Fogadalmat tett, hogy a néger *rabszolgák szolgája* lesz.

Amikor a kikötőbe érkezett egy szállítmány néger, tolmácsával a hajóra sietett. Az éhezőknek enni, a szomjazóknak inni adott. A betegekre külön gondja volt. Ha továbbszállításuk előtt maradt elég idő, a kereszténységben oktatta őket. Akit megkeresztelt, annak érmecskét akasztott a nyakába. Amennyire tehette, továbbra is figyelemmel kísérte védenceit, hogy emberibbé tegye sorsukat.

30 éven át folytatta ezt a munkát, 30 000 négert keresztelt meg. Ő maga a legnagyobb szegénységben élt. Amikor haldoklott, szobája előtt óriási tömeg vonult el, hogy búcsút vegyen tőle: a püspök, az előkelők, a szegények, szabadok és rabszolgák.

Ő lett a néger missziók védőszentje.

3. XAVÉRI SZENT FERENC INDIÁBAN ÉS JAPÁNBAN.

Szent Pál után őt tartjuk a legnagyobb hithirdetőnek. Emlékszünk még a nagyravágyó egyetemistára, akit Szent Ignác irányított az istenszeretet magasságaira.

Először Indiába hajózott (1542). Azzal kezdte, hogy az ott

élő európaiak életét javítgatta. Észrevette ugyanis, hogy a bennszülöttek megtérésének legfőbb akadálya a kereszténynek nevezett európaiak rossz példája.

Xavéri Ferenc a szegények életét élte. Látták, hogy nem anyagi javakért jött, hanem lelkükért. A gyöngyhalászok között térített (1542-44), egymaga tízezret keresztelt meg. Sokszor már elfáradt a keze a sok keresztelőtől.

Később Japánba merészkedett. Két évi erőfeszítés árán, bár nagy számbeli sikert nem ért el, szilárd egyházközségeket alapított, melyek a későbbi térítés alapjai lettek.

Amikor Kínába akart jutni, annak partjai előtt egy kis szigeten lázban meghalt (1552). — Ő a katolikus missziók védőszentje.

4. A JAPÁN KERESZTÉNYÜLDÖZÉS.

A Xavéri Szent Ferenc által elhintett mag gazdag termést hozott. Ötven év leforgása alatt már 300 000 keresztény volt Japánban. Nem sokkal később megközelítette az egymilliót (1616). Közben véres üldözések tették próbára a fiatal japán kereszténységet. 9 hithirdetővel együtt 17 japánt keresztre feszítettek, köztük gyermekeket is.

A 14 éves *Tamás* levélben búcsúzott anyjától a maga és apja nevében. Többek között ezeket írta: « Apával előre megyek a mennybe, hogy ott várjunk rád. A földi élet olyan, mint az álom és mint gyertyaláng a szélben. El ne felejtsd a mennybe vezető utat. Ha nem lesz többé pap Japánban, végezz tökéletes bánatot, és Isten megbocsátja minden bűnödet. Ne engedd, hogy öcsém a hitetleneket kövesse. Édesanyám, légy boldog! »

A *12 éves Lajost* a kormányzóhelyettes félrevonta a halálmenetből és így biztatta:

— Meg akarom menteni életedet. Hagyd ott a keresztényeket! Híres lovaggá teszlek.

Lajos ezt válaszolta neki:

— Ha meg akarod menteni életemet, ne bántsd a japán kereszténye ket.

Amikor a vesztőhelyre érkeztek, Lajos ijedten nézett körül, mert nem találta keresztjét. Attól félt, hogy kifelejtették. Könyörgő hangon kérdezte:

— Kormányzó úr, hol van az én keresztem?

Megörült, amint rátalált, meg is ölelte. Amikor már mindnyájan a kereszten függtek, a fiúk ennek a zsoltárnak az éneklésébe fogtak: « Dicsérjétek, gyermekek, az Urat »!

Néhány évtized múlva erősödött az üldözés. Akkor a Nagaszaki környékén lévő forró kénforrásokba mártották a hithirdetőket és a bennszülött kereszténveket. 33 napon át kínozták őket. Az őrjítő kíntól félig eszét vesztve egy hithirdető megtagadta hitét. Mikor ennek híre Európába jutott, 33 másik pap jelentkezett a japán misszióba. Nem sokkal partra szállásuk után egy szálig kivégezték őket.

Századokig folyt a vérengzés. Szinte teljesen kipusztították a japán kereszténységet. Közel száz éve azonban újból megindult Japánban a missziós tevékenység. A mai japán keresztények hazájukban köztiszteletnek örvendenek, bár számra nézve kevesen vannak.

5. A KÍNAI MISSZIÓK.

Xavéri Szent Ferenc nem lépett be Kínába. De két olasz jezsuita (Ruggerio és Ricci) mint tudós egészen a császári udvarig eljutott. Vezető állásban lévő, művelt kínaiakat térítettek meg, így aztán a kereszténység egyre jobban elterjedt. A kínai keresztények száma 1636-ban már több, mint 30 ezer volt. Ekkor már spanyol misszionáriusok is működtek Kínában. Ezek nem helyeselték a jezsuiták alkalmazkodó módszerét; kirobbant az ún. rítus-, illetve alkalmazkodási vita. Később pedig véres keresztényüldözés következett.

● **KISLEXIKON**

• MISSZIONÁRIUS. — Annyit jelent mint « küldött ». Jézus küldöttei, aki ezt mondotta: « Menjetek az egész világra, tegyetek tanítványommá minden népet! » — Magyarul hithirdetőnek is mondjuk.

ÉS MI? Mit tehetünk mi a missziókért?

Elsősorban is imádkozunk a missziókért: « Jöjjön el a Te országod! »

Krisztust nem elég szóval bemutatni az új népek előtt, az irgalmas szeretet formájában is meg kell ismerkedniök Krisztussal: **Krisztus nevében fel kell őket emelni a nyomorból.**

Nemcsak az ottani templomra kell pénz, hanem iskolára, tanítóra, kórházra és orvosságra.

Az ehhez szükséges anyagi utánpótlást nekünk kell biztosítanunk a « fronton harcoló » misszionáriusok részére.

A mexikói emberáldozatok

Mexikóban még ma is találunk lépcsős piramisokat. Kíváncsi turisták bámulják meg őket. Ezek valaha pogány áldozati építmények voltak. A piramis tetején mutatták be az emberáldozatokat a Napisten tiszteletére. Az áldozatra szánt fiúkat és lányokat virágfüzérrel diszítették fel, majd fölvezették őket a piramis tetejére. Ott megragadták az áldozatot, a pap kezében megvillant a kés, megnyitotta a mellet, kivette a szívet, és ezt a még verdeső szívet a Nap felé mutatta.

Huitzlipochtli (wiclipocstli) volt a legvérengzőbb « istenük ». Sok áldozati szüzet és ifjút kívánt. Hitük szerint a szívüket kívánta. Az isteni császár mindig « tudta », hány áldozat szívét kívánja az istenség. Őt magát is istenként tisztelték. Ha áldozati célokra elfogytak a foglyok, a meghódított népeknek kellett az áldozatokat szállítaniok. Ha foglyokat áldoztak föl, azok holttestét megették.

A hódító háború közepette a spanyol katonák tehetetlenül nézték végig, amint fogságba esett társaikat az előbb leírt módon feláldozták. — Nem csoda, hogy győzelmük után a legtöbb áldozati piramist lerombolták.

30. TUDOMÁNY, MŰVELŐDÉS ÉS EGYHÁZ

1. XIII. GERGELY NAPTÁRREFORMJA.

XIII. Gergely megreformálta a már több mint 1500 éve használt Julián-naptárt. Tíz napot kihagyatott (1582. okt. 4-e után okt. 15-ét íratott). Így a naptár ismét egyezett a csillagászati állapottal. Hogy ilyen eltérés később be ne következzék, arról a szökőévek megfelelő beiktatásával gondoskodott. A protestáns országok protestálásból csak 200 év múltával fogadták el a Gergely-naptárt. Oroszországban a szovjet hatalom vezette be.

2. GALILEI.

Kopernikusz lengyel kanonok tanította először, hogy a Föld forog a Nap körül. Amikor Kopernikusz (1543-ban) elméletét nyilvánosságra hozta, ez az Egyházban senkit sem nyugtalanított. Kopernikusz nem az egyházi hatóságoktól félt. Műve előszavában arra kérte a pápát, hogy tekintélyével álljon melléje, mert attól félt, hogy a tudósok nevetségessé teszik.

Luther szenvedélyesen támadta Kopernikusz művét és a Kopenikusz tanítását hirdető Keplert.

73 évvel Kopernikusz könyvének kiadása után (1616) *Galilei* (firenzei tudós) egy könyvében felújította Kopernikusz tanait, és ezzel kapcsolatban a Szentírást a maga elmélete javára akarta értelmezni.

Mivel Luther és Kálvin a Szentírás helytelen értelmezésével alkotott új hitet, az egyházi hatóság a kelleténél jobban ügyelt a Szentírásra. Felszólították Galileit, hogy tanait ne hirdesse. Visszavonnia nem kellett azokat.

Galilei másfél évtized múlva újból a Szentírást magyarázgatta elméletével kapcsolatban. Csakhogy időközben bekövetkezett az, amitől Kopernikusz félt: *az akkori tudományos közvélemény* heves támadásokat intézett Galilei ellen, amiért azt állította, hogy a Föld forog a Nap körül. Sokszor van

úgy, hogy a tudósok is csak nehezen tudnak megszabadulni bizonyos előítéletektől, addig biztosnak hitt felfogástól. Tény, hogy kb. 100 évig tartott, míg bizonyítani lehetett, hogy valóban a Föld forog a Nap körül.

Az egyházi bíróság úgy gondolta, hogy a tudománnyal halad együtt, amikor Galileit Rómába idézte és visszavonatta vele tanait. Galilei az Egyházzal békében élte le hátralévő éveit.

Az egyházi hatóság nem lehetett okosabb, mint a kor tudósai. Tiho de Brahe, a kor egyik legnagyobb csillagásza ugyanúgy tévedett. Az egyházi hatóság nem is avatkozott volna ebbe a vitába, ha Galilei nem a Szentírással érvelt volna.

Ma már tudjuk, Galileinek volt igaza. A világi tudomány is fejlődött, meg a szentírástudomány is. Ma már világos, hogy a Szentírás nem akar csillagászati adatokat közölni a Nap és a Föld helyzetéről. De azt is megtanultuk, hogy érveléseinkben nem építhetünk a természettudósok közvéleményére, hanem csak szilárd érveikre.

3. KALAZANCI SZENT JÓZSEF « KEGYES ISKOLÁI ».

Rómában új iskola nyílt meg. A háznak nincs iskolaformája, de nem is annak készült. Bérelt ház, amelynek házbérét maga a pápa fizeti. Nagyon tetszik a szentatyának ez az új iskola, mert ebben ingyen tanítanak szegény gyermekeket. A plébánosok eddig is ingyen tanítottak, de ennek nem volt kifejezetten iskola jellege. Ez azonban valódi iskola, a világ első ingyenes iskolája (1597). Kegyes iskolának nevezték el, papok tanítottak. Már az első héten száz tanulójuk volt, s a jelentkezők száma egyre nőtt.

Az iskola alapítója és vezetője, Kalazanci József (1556-1648) ekkor már nem volt fiatal (41 éves). Gazdag és előkelő spanyol családból származott, akit otthon egyházi körökben püspöknek szántak. Ő azonban nem kívánt rangot, Rómába jött, és szegény gyermekek oktatásának szentelte életét. A « kegyes iskolák » ma is működnek világszerte, Magyarországon is. A rend tagjait piaristáknak nevezzük.

4. DE LA SALLE SZENT JÁNOS.

De La Salle (dölászál) János (1651-1719) Reims városában működött. Franciaországban ő indította el a szegény gyermekek ingyenes oktatását. Társai nem papok, hanem tanítók voltak. Elsősorban alsófokú népoktatásra vállalkoztak. A tanítókat maga képezte a házában. Két ingyenes iskolát a saját pénzén nyitott és tartott fenn. Összeszedték az elhagyott gyermekeket, és azokat is tanították. Krisztusért, irgalmas szeretetből tanították a szegényeket.

De La Salle Szent János alapította a világ *első tanítóképzőjét* (1684). Ebben tanítottak először pedagógiát, vagyis tanítási módszert. Az itt kiképzett tanítók a kis falvak gyermekeit oktatták. A plébánosok ettől fogva csak a hitoktatást végezték.

- **KISLEXIKON**
- MIBEN TÉVEDHETETLEN AZ EGYHÁZ? — Csak hit és erkölcs dolgában. Vagyis azoknak a hitigazságoknak a megállapításában, amelyek az üdvösséghez szükségesek.
- KI TÉVEDHETETLEN? — Csak a pápa és az egyetemes zsinat, és csak akkor, ha minden katolikusra kötelező hitigazságot hirdetnek ki ünnepélyesen.

Tudatlanokat tanítani — **az irgalmasság cselekedete**
Az ingyenes oktatás a keresztény irgalmasság gyönyörű hajtása.
ÉS MI **mit tehetünk ennek szellemében?**
Átadjuk jól bevált munkamódszerünket. A jó tanuló segítsen a gyengébbnek. Pénzzel támogassuk a szegény tanulót.
Mindezt nem fölényesen, hanem testvéri szeretettel.
Jézus mondotta:
« Boldogok az irgalmasok, mert majd nekik is irgalmaznak! »

A modern államok az ország adójából ingyen népoktatásról gondoskodnak. Ez az általános fejlődésnek egy nagyszerű foka. Ennek a keretében a tanerők szabályos fizetést kapnak. Kalazanci Szent József és De La Salle Szent János iskoláiban a tanerők a tanításért nem kaptak fizetést. Egyházi forrásból szerény ellátást kaptak, szegényen éltek, hogy a szegényeket ingyen taníthassák.

Az alábbi felfedezések papok nevéhez fűződnek.

Az első *ingaórát* a reimsi székesegyházban (Franciaország) a későbbi II. Szilveszter pápa szerkesztette (1003).

A ma használatos, úgynevezett *arab számokat* II. Szilveszter pápa vezette be. Az addig használt római számokkal nem lehetett magasabb számtantudományt művelni.

A *tűzoltó fecskendőt* ciszterci papok fedezték fel.

Az első *szemüveget* Spina készítette a XIII. sz.-ban

Rogerius Bacon († 1294) angol ferences messze megelőzte korát. Kimondta, hogy a föld gömbölyű. Fölfedezte a fonográf (a gramofon őse) elméletét. Ismerte a mikroszkóp elvét. Megsejtette, hogy a gőz feszítő erejével hajót lehet hajtani, amelyet majd *egy* ember tud kormányozni.

Amikor IV. Kelemen pápa tudomást szerzett tudományos tevékenységéről, kérte, küldje el neki művét. Egy év alatt megírta, ábrákkal és térképekkel ellátva. Írt a gyújtótükrökről és fölfedezte a lőport (bár ez utóbbit mások szerint a regensburgi Schwarz szerzetes fedezte fel).

A *hőmérő* elvét Bouileu írta le egyik könyvében, sok évtizeddel előbb, mint azt Fahrenheit megvalósította.

A *fénytan* elválaszthatatlan Grimaldi nevétől (1663).

A *vetítőgépet* Kirchner Atanáz jezsuita fedezte fel († 1680).

A *ciklont* (erős tengeri vihart) *jelző* készüléket Algue (álg) készítette († 1860).

A *gáz* tudósa Mariotte, francia bencés.

Az első *gázgyárat* Duan szerkesztette Prestonban (1815).

Magyarországon az első nyomdát a budai prépost, Karai László alapította (1473). Rómából hozta magával Hesz András nyomdászt, akiről Buda egyik főterét elnevezték.

Az *egyetemi nyomdát* egy esztergomi prépost alapította (Telegdi).

A *Szentírást* először a ferencesek fordították *magyarra* 1439-ben. Katolikus részről az első, bár nem teljes magyar Szentírást az itthoni zavarok miatt Krakkóban nyomtatták. (Az első protestáns Szentírás Magyarországon 1541-ben jelent meg.)

A *kinint*, mely hatásos lázcsillapító, a jezsuiták hozták Európába.

A hatásos *érzéstelenítést* az operációnál az Irgalmas Rend prágai főnöke használta először (1847).

Az *öröklestan* tudományának alapítója Mendel, cseh ágostonrendi szerzetes.

Kolumbusz egy Mauro nevű szerzetes *térképével* indult Amerika fölfedezésére. A spanyol király két pap biztatására adott Kolumbusznak három hajót.

Jedlik Ányos magyar bencés (1829-ben) szerkesztette az első elektromágneses motort. A dinamót pedig a felfedezőnek számító Siemens előtt találta fel 1844-ben. A szódavíz készítéséhez való készüléket is ő fedezte fel.

A *rajzokat továbbító távíró* készüléket Caselli olasz pap fedezte fel.

De La Salle Szent János pedagógiai újításai

Ő volt az első, aki *nemzeti nyelven* oktatott a latin helyett.

Az első *reáliskolát* is ő alapította. Ezekben nem tanítottak latint és görögöt, hanem csak gyakorlati tárgyakat.

Ő bontotta először *osztályokra* a tanulókat. Addig egy tömegben tanították őket.

A *vasárnapi iskolákat* is ő indította el az inasok részére, akik akkoriban hétköznap nem kaptak e célra szabad napot.

Giordano Bruno

Giordanót (dzsordáno) 1600-ban nem tudományos elméleteiért, hanem lázításért és eretnekségért végezték ki Rómában. Ma is kivégeznek embereket lázításért.

31. PÁLI SZENT VINCE AZ IRGALMAS SZERETET APOSTOLA

1. A PLÉBÁNIAI KARITÁSZ.

Páli Szent Vince (1576-1660) rövid ideig egy kis francia városkának volt a plébánosa. Éppen szentmiséhez készülődött, amikor hírül hozták neki, hogy a városkától kb. egy kilométerre egy félreeső helyen mindenki beteg a házban, nincs, aki ápolja a másikat. Szent Vince prédikációjában a hívek szeretetébe ajánlotta ezeket az elhagyottakat.

Délután maga is elindult. hogy meglátogassa őket. Valóságos « körmenettel » találkozott, annyian jöttek-mentek segíteni. Szent Vince ezután beosztotta a látogatókat. Minden nap egy másik menjen a beteg családhoz. Így alakult meg a *karitász.* A karitászcsoport tagjai Isten iránti szeretetből (*caritas* = szeretet) vállalták a szegények és betegek gondozását. Mivel ez jól bevált, Szent Vince az egész országban elterjesztette a karitászmozgalmat.

Érdemes elolvasni, milyen szabályzatot írt Szent Vince a karitászcsoportok számára:

« A soros elkészíti az ebédet és elviszi a betegnek. Vidáman lépjen be, szeretettel köszönjön, mossa meg a beteg kezét, aztán terítsen meg. Asztali áldás után derűs szívélyességgel kínálja az ebédet. Oly szeretettel tegye mindezt, mintha saját fiának tenné, vagy inkább magának Istennek. »

— Ezt nem én találtam ki — mondotta később Szent Vince —, ez az Isten műve. Én nem is gondoltam ilyesmire.

A karitászok annyira kezükbe vették a szegénygondozást, hogy működésük helyén *megszűnt a koldulás.* Munkájuk méreteire jellemző, hogy pl. a Macon városában levő 300 koldus a karitász tevékenysége következtében nem szorult többé koldulásra.

2. AZ « IRGALMAS NŐVÉREK ».

Szent Vince attól tartott, hogy a karitász csoportok nem maradnak fenn mindenütt. Ezért alapította az Irgalmas Nővéreket. Ők egész életüket a betegeknek, a szegényeknek és az öregeknek szentelték. Az akkori falusi asszonyok ruháját hordták. Előkelő származásút nem vettek föl, mert itt nehéz és fáradságos munkát kellett végezni.

3. MINDENKIVEL TÖRŐDÖTT, AKI IRGALOMRA SZORULT.

A folytonos háborúktól akkortájt sokat szenvedett a francia nép. Szent Vincének sikerült állandó gazdag pártfogókat biztosítania. Így mutatkozik meg Krisztus az Egyházban. A szent elindít valamit, az élen jár, a katolikus nép pedig követi őt, benne Krisztust követi — és íme megjelenik Krisztus jósága az emberek között.

Egy nehéz háború sújtotta évben Szent Vince 11 000 mázsa vetőmagot osztott ki, mert még az sem maradt a népnek.

A *gályarabok* érdekében is fellépett, sokat enyhített sorsukon. Akkoriban ugyanis túl könnyen ítéltek embereket gályarabságra, mert a haditengerészetnek evezősökre volt szüksége. Embertelenül bántak velük, tovább tartották ott őket a kirótt időnél. Szent Vince királyi biztosként látogatott ezekre a hajókra. E szerencsétlen emberek most találkoztak először emberséggel.

Szent Vince mindenütt meglátta, kik szorulnak irgalmas szeretetre. Intézményei az egész keresztény világban elterjedtek, ő az irgalmas szeretet egyik legnagyobb szentje. Még a nagy francia forradalom idején is megkoszorúzták a szobrát, pedig akkor sok papot megöltek.

Nem ő volt ebben a korban az egyedüli pap, aki komolyan vette az irgalmas szeretetet, de az ő alapításai bizonyultak a legsikeresebbeknek.

Meg kell említenünk, hogy ebben a korban a *magyar* püspökök is sokat áldoztak a háborús sebesültek kórházaira.

● **KISLEXIKON**

• KARITÁSZ. — A latin *caritas* (=szeretet) szóból, magyaros átírással. A karitászmozgalmak önkéntes alapon segítenek a rászorulókon. A szegénységen törvényesen kell segíteni, de a legjobb törvények mellett is vannak emberek, akik cselekvő szeretetünkre szorulnak.

Figyeljük meg környezetünket, biztosan találunk olyanokat, akik segítségre szorulnak: magányos beteg, magányos öreg, lenézett emberek. Talán egy pajtás, akit ki szoktak hagyni a játékokból.
Légy jó az ilyenhez! Nagyon nehéz neki szeretet nélkül élnie.

32. AZ EGYHÁZ SORSA A « FELVILÁGOSODÁS » KORÁBAN

1. VOLTAIRE FRANCIA FILOZÓFUS.

Voltaire (volter) a « felvilágosodás » vezéregyénisége volt. A « felvilágosult » embernek nincs szüksége vallásra. A vallás csak a buta népnek való szemfényvesztés. Helyette az észt kell követnünk. Az « ész » latinul « ráció », ezért *racionalistáknak* is nevezték magukat.

Az emberi szabadság szószólói voltak. Ezzel előkészítették azokat a forradalmakat, melyek a királyok és főurak önkényuralmától szabadították fel a népet. Ez eddig rendben van. Szabadságvágyukban azonban *Istentől sem* akartak függni. Ezért azt állították Istenről, hogy már nem szól bele az emberek ügyeibe. Így érthető, hogy *gyűlölték az Egyházat*, mely Isten parancsait hirdeti.

Az ész nevében küzdöttek a boszorkányperek ellen. Ez nagyon jó volt. Így az emberek könnyebben hallgattak Spee atya írásaira, amelyekben a boszorkányhit ellen érvelt. Mindenkinek szabadságot követeltek, csak a vallásos embertől tagadták meg a szabad vallásgyakorlás jogát.

Ebből világosan kitűnik, hogy a legszebb eszmék is mennyi tévedéssel keverednek, ha figyelmen kívül hagyják Istent.

Voltaire állandóan gúnyolta a vallást. Rajongói ünnepelték szellemeskedéseiért. Ilyenket mondott:

— Krisztusnak 12 apostolra volt szüksége, hogy megalapítsa az Egyházat, én egymagam is elpusztítom.

— Tapossátok el a gyalázatost! (Mármint az Egyházat.)

Voltaire a saját igazáért könnyen áldozta fel az igazságot. *Féligazságaival* ártott legtöbbet az Egyháznak, mert a féligazságokban csak kevés ember ismeri föl a hamisságot. Bár rajongói élvezték szellemeskedéseit, ma már a vallástalan emberek is unalmasnak találják.

Nagy Frigyes porosz király annyira tisztelte, hogy udvarába hívta. Mikor azonban jobban megismerte, kiábrándult belőle és elküldte.

Felforgató írásai miatt nem tűrték Párizsban, néhány évvel halála előtt azonban a király kegyencnője kijárta neki, hogy hazatérhetett. Rajongói egy színházban megkoszorúzták mint a szellem fejedelmét.

Nemsokára súlyos *beteg lett*, vért köpött. Egyszerre vége lett a nagyképűségnek. Papot hivatott, gyónni akart. Gyóntatás előtt a pap írásbeli nyilatkozatot kért tőle, amelyben vallásellenes írásait vissza kellett vonnia. Visszavonta.

Amikor felgyógyult, « felvilágosult » barátai előtt szégyenkezett gyónása miatt, és ezért folytatta vallásellenes gúnyolódásait. Csakhogy eljött az ideje, amikor valóban haldoklott. Újból papot kért. Barátai azonban csak akkor engedték be a papot, amikor elvesztette eszméletét. Halála előtt keserűen mondta:

— Isten is, ember is elhagyott!

2. HOFBAUER SZENT KELEMEN.

A kis Kelemen nagyon szeretett volna pap lenni, özvegy édesanyja azonban nem tudta taníttatni. Péklegény lett. Az így megtakarított pénzből csak 21 éves korában kezdhette meg középiskolai tanulmányait. Ezek elvégzése után ismét pénz nélkül állt. Végre 30 éves korában talált Bécsben egy jótevőt, aki vállalta taníttatását. Teológiai tanulmányai közben azonban beleütközött a jozefinizmusba.

Mi a jozefinizmus? — II. József császár († 1790) rendszere. A császár a felvilágosult ész szellemében akarta megreformálni birodalmát és az egyházat. Hasznos intézkedései is voltak. Az egyházra vonatkozó rendeleteiben azonban az az öntelt gondolat vezette, hogy az ész nevében az egyházi vezetőségnél jobban tudja, miként kell az egyházat reformálni. Teljesen az állam érdekeinek akarta alávetni, a papokból hasznos hivatalnokokat akart képezni. Még az istentiszteleti ügyekbe is oly aprólékosan beavatkozott, hogy nagy Frigyes gúnyolódva a birodalom főseprestyésének nevezte.

A püspöki szemináriumokat megszüntette. Helyettük állami felügyelet alatt álló iskolákat állított föl, melyekben egyházellenes könyvekből nem egyszer hitetlen professzorok tanítottak.

Így történhetett meg, hogy Hofbauer Kelemen mint teológiai növendék fölháborodva szólt közbe egy előadáson:

— Professzor úr, amit Ön tanít, az már nem katolikus!

Otthagyta Bécset és Rómában folytatta tanulmányait, ahol aztán pappá is szentelték.

Varsóban kezdte meg önálló működését. Sikerült megalapítania egy fiúiskolát és több árvaházat.

Egy alkalommal, amikor szegény « gyermekei » részére *gyűjtött*, adomány helyett valaki az arcába köpött. Ő letörölte, majd szelíden így szólt:

— Hát jó, én ezt kaptam, de most adjon valamit a szegény gyermekek részére is.

Erre a heves ember elszégyellte magát és nagyobb összeget adományozott.

A napoleoni időkben (1808) lengyelországi művei megsemmisültek.

Élete utolsó tizenkét esztendejében a volt péklegény *Bécs*

köztiszteletben álló apostola lett. Gazdagok és szegények egyaránt bizalommal fordultak hozzá. A Széchenyi család gyakran látta vendégül (az ételmaradékot mindig megkapta szegényei számára).

A felvilágosodás mozgalma addigra elcsendesedett. II. József rég meghalt már, és halála előtt minden egyházellenes intézkedését visszavonta. Csak a vallásszabadságról szóló rendelete bizonyult időállónak.

Szentünket öregkorára egy nálánál is öregebb pap kereste fel.

— Megismeri-e öreg professzorát? — kérdezte. — Az én előadásom ellen szólalt fel teológus korában.

Aztán elmondta, hogy Kelemen felszólalása nyomán újra átgondolta eszméit, megtért, és a racionalista professzorból buzgó pap lett.

● **KISLEXIKON**

• RACIONALIZMUS. — « Észelvűség ». A latin *ratió*ból származik. Csak azt fogadja el, amit megért, és amit kísérletekkel igazolhat. Nem fogadja el a természetfelettit (Isten, mennyország).

• FÉLIGAZSÁG. — Olyan kijelentés, melyben van igazság, de többkevesebb hamisságot is tartalmaz. Például: Csak azt hiszem el, amit látok. Vagy: A fiúk bátrak, a lányok félénkek.

« Én vagyok a világ világossága, — mondotta Jézus —; aki utánam jön, nem jár sötétségben! »

A Bibliában még nem kellett javítani. Az ész filozófiai « vívmányait » már sokszor kellett javítani vagy elvetni. Minden új filozófia megtagad valamit a régiből. —

Istenem, hiszek Tebenned, mert örökké igazmondó vagy!

E korszak természettudósai

Newton (nyutn) fizikus mindig kalapot emelt Isten nevére. *Volta* elektrofizikus írásban tett bizonyságot katolikus hitéről, amikor egy kételkedő ettől tette függővé megtérését. *Ampère* (amper) fizikus átmeneti kétely után annál szilárdabban ragaszkodott hitéhez. *Gauss* és *Cochy* (kosi) nemcsak nagy matematikusok, hanem nagy hitű emberek is voltak. *Maxwell, Liebig* (kémikus) és *Lamarck* hasonlóképpen.

A magyar irodalom és tudomány hőskorából

Nekünk illik tudnunk, hogy az alábbi közismert írók, költők és tudósok katolikus papok voltak.

Pázmányról már mondottuk, hogy írásai mennyire hatottak a magyar irodalmi nyelv kialakulására.

Faludi Ferenc költő. Izzó János († 1793) építészeti szakíró. Rausch Ferenc († 1816) geodéziai munkákkal tűnik ki. Molnár János (1804) az első magyar nyelven írt fizika szerzője. A magyar műszaki irodalmot papok teremtették meg. Pray és Katona híres történészek (Pray-kódex). Sajnovics János csillagász 1770-ben bebizonyította a finn-ugor rokonságot. Szekér Joakim írta az első magyar nyelvű magyar történelmet. Verseghy Ferenc poéta és irodalmár. Ányos Pál a franciás irány legkiválóbb lírikusa. Dugonics András írta az első magyar regényt Etelka címen. Simai Kristóftól hat vígjáték maradt ránk. Baróti Szabó Dávid székely papköltőnek sokat köszönhet a költői stílus fejlődése. Révai Miklós klasszicista költő, nyelvújító. Rajnis Ferenc klasszicista költő. Virág Benedek az ódaköltészet mestere. Dayka Gábor nyelvújító és költő († 1796). Kresznerics Ferenc legkiválóbb szótárírónk. Czuczor Gergely eposzok és szótár szerzője († 1866). Csíky Gergely színdarabjait ma is játsszák.

Enciklopédisták

A felvilágosodás korában « Enciklopédiát » szerkesztettek, mely lexikonszerűen dolgozta fel a kor tudományát. Ebben a vallási fogalmakat féligazságokkal hamisították meg, és így rombolólag hatott. Neves írói: Voltaire, D'Alembert (dalamber), Diderot és Rousseau (russzó). Filozófiai elveik jó része ma már idejétmúlt. Mivel az enciklopédia széles körben elterjedt, vallási téren sokat ártott.

33. A FRANCIA FORRADALOM ÉS AZ EGYHÁZ

1. AZ EGYHÁZ A FRANCIA FORRADALOM IDEJÉN.

A forradalmi törvények megszüntettek minden kiváltságot. A forradalom jelszava: szabadság, egyenlőség, testvériség.

Az új alkotmányban volt néhány pont, melyet az egyház nem fogadott el. Eszerint a püspököt és a plébánost a községi és megyei tanácsok választják, a pápának pedig semmi beleszólása nem lett volna a püspökök kinevezésébe.

Erre az alkotmányra esküt kellett tenni. A papok nagy többsége megtagadta az esküt. Ezzel nemcsak kizártak 46 000 papot a lelkipásztorkodásból, de bújkálniok is kellett, mert üldözték őket.

Az elfogottak közül a szeptemberi vérengzések idején (1792) Párizsban és vidékén több mint 400-at kivégeztek, köztük néhány püspököt is. Sokan börtönben pusztultak el, vagy nyaktiló végzett velük.

2. AZ « ÉSZ ISTENNŐJE ».

A forradalmárok kimondták, hogy az emberi ész az isten, vagyis nincs Isten. Megrendezték az ész ünnepét, mégpedig a legnagyobb esztelenséggel.

A Notre-Dame székesegyházban, valamint Párizs és az ország sok más templomában egy-egy fiatal nőt virággal diszített trónra ültettek, bevitték a templomba, majd a kivilágított oltárra ültették. Ekkor az « ész papjai » térdet hajtottak előtte és megtömjénezték. Így ünnepelték az észt, amely a felvilágosultak szerint mindennek fokmérője.

Falragaszok jelentek meg az utcákon feszülettel, mely alatt ez a felírás állt: « Jézus — azelőtt Isten ».

A keresztény naptárt megszüntették, Marat, a forradalom egyik vezére szamárfarokra kötött bibliákkal vonult föl.

A szentek csontjait kidobálták sírjukból.

Mindezzel mérhetetlenül ártottak a forradalomnak.

3. AZ ÉSZ URALMA.

Az « ész » uralma a rettegés uralma volt. Azóta használják erre a « terror » (rettegés) szót.

A kivégzések szaporodtak, sőt a forradalmárok most már egymást is irtották. A tömeg nem is nagyon tudta már, ki miért « bűnös », csak hullottak a fejek. Sokan élvezték a kivégzéseket. Asszonyok kötőtűvel a vérpad köré ültek, hogy a kivégzéseket nézve szórakozzanak. Néha magasba emeltek egy-egy fejet.

Végül Robespierre maradt az úr. Bár egyházellenes volt,

törvénybe iktatta, hogy mégis van Isten. A vérpadon azonban változatlanul hullottak a fejek.

Erre az időszakra esik a compiègne-i (kompieny) karmelita nővérek kivégzése. Szekéren szállították őket a vérpadra. Ők közben szent éneket énekeltek, mely csak akkor halt el, amikor az utolsónak is a fűrészporos kosárba hullott a feje.

Végül Robespierre is nyaktiló alá került. Ezzel a terrornak vége szakadt. A nép megkönnyebbült, a templomok kinyíltak, a papok jó része visszatérhetett helyére.

A terrornak vége volt, a szenvedésnek azonban még nem.

4. VI. PIUSZ PÁPA FOGSÁGA.

A francia katonai sikerek nyomán Rómában kisebb forradalmi csoportok mozgolódtak. Egy ott időző francia tábornok egy csoport élére állt, és kivont karddal a pápai katonákra támadt. A tábornokot golyó találta el és meghalt.

A párizsi kormány bosszúból elrendelte VI. Piusz elfogatását. A 80 éves aggastyánt kocsin hurcolták Franciaországba. A hosszú úton sokat szenvedett. Egy francia városban (Valence) tartották fogságban egy vár barátságtalan épületében, ahol minden bútor rozoga volt, az ajtók nem zártak. Ott is halt meg (1799. aug. 29). Utolsó szava ez volt:

— Uram, bocsáss meg nekik!

Csak három hónap múlva engedték eltemetni. Miután az asztalos az utolsó szöget is beverte a koporsóba, így sóhajtott föl:

— Meghalt az utolsó pápa.

Napóleon közben első konzul lett, vagyis a hatalom legfőbb birtokosa. Ő ennyit mondott a pápa halálhírére:

— Ez a « tiara » vége.

Tévedtek! — Új pápát választottak, aki VII. Piusz néven a rómaiak leírhatatlan örömujjongása közepette bevonult Rómába (1800. júl. 3).

5. A FRANCIA KONKORDÁTUM.

Napóleon békét keresett az egyházzal, ezért konkordátumot (egyezményt) kötött a pápával. Ennek értelmében a bör-

tönök megnyíltak, a papok visszatérhettek híveik közé. Az egyházi birtokot Napóleon nem adta vissza, kártalanítás címén viszont csekély állami fizetést juttatott a papoknak.

Ezt a kíbékülést Napóleon és a pápai követ jelenlétében nagy pompával ünnepelték meg a párizsi Notre-Dame (notrdám) székesegyházban. Az ünnepi vacsorán Napóleon büszkén jelentette ki:

— Ismét kibékítettem az eget a földdel!

6. VII. PIUSZ FOGSÁGA, NAPÓLEON BUKÁSA.

Napóleon, aki közben császár lett, állandóan háborúskodott. A pápa semleges akart maradni. Emiatt Napóleon parancsára bekebelezték a Pápai Államot. A pápa válaszul kiközösítette Napóleont az Egyházból. Erről Napóleon gőgösen nyilatkozott: « Ettől nem fog katonáim kezéből kihullani a fegyver! » — A pápát pedig megtorlásul Franciaországba vitette. Nem volt börtönben, de rosszul bántak vele.

Aztán mégis kiesett Napóleon katonáinak a kezéből a fegyver. Az égő Moszkvából tél idején visszavonulásra kényszerült. Hadserege odaveszett (1812).

A pápa pedig — magyar huszároktól kísérve — hazatért Rómába, ahol lelkes tömeg ujjongása fogadta.

● **KISLEXIKON**

• KONKORDÁTUM. — Konkordátumnak olyan egyezményt nevezünk, amelyben az egyház és egy állam fontos kérdésekben megegyezik.

• KIKÖZÖSÍTÉS. — Kizárás az egyház közösségéből.

A nagy francia forradalom zászlajára tűzte a « szabadság-egyenlőség-testvériség » szép eszméjét. Nem valósította meg, nem is szánták azt mindenkinek (a kisembert kihagyták belőle). Mégis, ettől fogva ezek az eszmék élénk vágyként töltötték be az emberiség gondolatvilágát. Ennek a szellemi erjedésnek köszönhető, hogy e jelszavakból már sok megvalósult.

Teljes megvalósításukhoz az evangéliumra van szükség.

Szabadkőművesek

A szabadkőművesek nem voltak kőművesek, bár alapítóik azok voltak. Ez egy titkos társaság fedőneve. Gyűléseiken a régi kőművescéhek jelvényeit viselték.

A « felvilágosultak » egyházgyűlöletét akarták ébren tartani. Nem minden tagjuk volt egyházgyűlölő, irányítóik azonban annál inkább. Nagyon sok befolyásos ember tartozott közéjük. Előkelő dolognak számított szabadkőművesnek lenni. Titkos gyűléseken szőtték terveiket, miként lehet a vallásnak ártani, vagy valami titkos politikai célt elérni. Ha egy uralkodó tanácsot kapott a miniszterétől, nem tudhatta, nem a szabadkőművesektől ered-e a tanács.

Széchenyi Ferenc gróf, a Magyar Nemzeti Múzeum alapítója is szabadkőműves volt, amíg Hofbauer Szent Kelemennel kapcsolatba nem került.

34. MEGÚJUL A KATOLIKUS ÉLET FRANCIAORSZÁGBAN ÉS ANGLIÁBAN

1. VIANNEY SZENT JÁNOS (1786-1859).

Többször láttuk, hogy Isten a szentek révén mutat utat az egyes koroknak. Franciaországnak, mely az észt istenítette, Isten most olyan szentet adott, aki nem bővelkedett észtehetségben. Talán figyelmeztetés volt ez, hogy a gyengébb képességű ember, ha Istent komolyan veszi, nagyobb hasznára lehet a közösségnek, mint az eszes ember Isten nélkül.

A gyenge tanuló sikeres plébánosi vizsgája.

A forradalom zűrzavaraiban János nem részesült rendszeres iskolai oktatásban. Ifjúságát paraszti munkában töltötte családja körében. 19 éves korában a szomszéd község plébánosánál jelentkezett, és kérte, tanítsa őt is a többi papságra készülő fiúkkal együtt. Előismeretek hiányában bizony nehezen ment a tanulás. Mikor aztán évek múlva a nagyszemináriumba jelentkezett, megbukott a felvételi vizsgán. Másodszorra sikerült. Egy év mulva pappá szentelték. A jó plébános, aki eddig is oly nagy szeretettel foglalkozott vele, káplánjának kérte, hogy tovább oktassa. Ennek halála után Ars (ársz) községbe helyezték plébánosnak.

Amikor plébánosi vizsgára rendelték, mindenki arra számított, hogy megbukik. — Vizsgáztatás közben az egyik tanár összeesett. Mindenki kapkodott, ki orvosért futott, ki borogatásról gondoskodott, és csak az arsi plébánosnak jutott eszébe, hogy a beteg lelkével törődjék. Ezért átengedték a vizsgán. A jámborság többnek bizonyult a tudásnál. Így is mondhatjuk: A legfontosabbat ő tudta egyedül.

Keresett szónok és gyóntató lett.

Messze földről Arsba zarándokoltak az emberek, hogy Vianney János prédikációját hallgassák és nála gyónjanak. Paptársai, akik ismerték gyenge képességeit, nem tudták elképzelni, mi tetszik rajta az embereknek. Egyszer egy teológiai tanár ment ellenőrzésre. Az ellenőrből jámbor hallgató lett, aki elfelejtette, hogy miért jött. Prédikációi nem voltak szónoki mesterművek, de mindenki érezte, hogy Isten szól általa.

Napokig kellett sorbaállni, hogy gyóntatószékéhez jussanak. Gyónóinak, mégha azok tudósok voltak is, mindig tudott lélekbe markoló szavakat mondani. Megérezték benne Isten emberét. 30 éven át napi 16 órát gyóntatott.

Hihetetlenül sokat böjtölt. Egy hétre megfőzte burgonyáját, drótházóban felakasztotta, aztán minden nap evett belőle néhányat. Amije volt, a szegényeknek adta. Szegényes lakása és berendezése ma is eredeti formájában látható.

Ars lakói megváltoztak, Ars zarándokhellyé vált.

Az arsi nép nem volt vallásos, meggyűlölték, amikor prédikációiban komoly vallásosságra biztatta őket. Rágalmazták és ízléstelenül zaklatták. Mégis egyre többen hallgattak rá, míg szinte az egész falu követte. Az illetlen szavak és szokások eltűntek, még a táncról is lemondtak.

Évente húszezren, élete vége felé pedig százezren zarándokoltak Arsba, hogy Vianney Szent János segítségével új életet kezdjenek, jobb emberekké váljanak.

Az istenszeretet a legértékesebb tudomány.

2. ANGLIÁBAN NEWMAN A KATOLIKUS MEGÚJULÁS ELINDÍTÓJA.

Newman (nyumen) az anglikán egyháznak egyik legnagyobb szelleme volt. Miközben az őskeresztények életét tanulmányozta, rájött, hogy az őskeresztény egyház folytatása nem az anglikán, hanem a katolikus egyház.

Amint végleg megbizonyosodott a katolikus Egyház igazáról, katolikussá lett. Ezzel elvesztette az egyik legjobban fizetett anglikán egyházi állást. Megtéréséről szóló könyvei nagy feltűnést keltettek. A katolikus egyház akkor Angliában megvetett volt. Newman példája azonban sok művelt angolt vonzott egyházunkba.

Anglia egyik miniszterelnöke (Disraeli) mondotta megtéréséről: « Az anglikán egyház ettől a csapástól még fél évszázad múlva is inogni fog. » — Newmannek nagy része van abban, hogy ma az anglikán egyház haladt legtovább a katolikus egyházzal való egyesülés útján.

Az elmúlt században, az istentelen filozófiák ellenére is, sok feltűnő megtérés történt, ami nagyban emelte egyházunk tekintélyét és megbecsülését.

TUDÓS VAGY TUDATLAN?

A tudós és a tudatlan egyaránt hasznára lehet embertársainak, ha igazán szereti Istent. Nem válhat mindenki tudóssá, de mindenkiből lehet szent.

Newman és Vianney Szent János egyaránt fényes csillagként ragyog az Anyaszentegyház egén.

Ha csillagok nem is, mécsesek mi is lehetünk...

A liberalizmus

A francia forradalom nyomán általános eszméje lett Európának a liberalizmus, vagyis a « szabadelvűség ».

Politikai téren a liberalizmus az ember szabadságát hirdette, a szabad sajtót, a szabad véleménynyilvánítást és a szabad választásokat.

Angliában és Hollandiában ezt az eszmét komolyan vették. Az Egyház ott ennek köszönhette szabadsága visszanyerését.

A többi európai ország liberális pártjai megkövetelték a szabadságjogokat a jómódúaknak, de megtagadták azokat a szegény embertől és az Egyháztól. A szegény embert úgy nyomták el, hogy nem kapott sza-

vazati jogot (csak száz év késéssel), az Egyház működését pedig erősen korlátozták.

Gazdasági téren a liberalizmus szabad versenyt hirdetett: ki tud jobban és olcsóbban termelni. A gazdagokkal vívott versenyben azonban a szegény ember alulmaradt. A gyárba azt vették fel, aki olcsóbban vállalta a munkát. A többi nyomoroghatott, sőt akár éhen halhatott.

A sajtószabadságot úgy értelmezték, hogy szabad hazudni és rágalmazni.

Kereskedelmi szabadság címén loptak, csaltak, a szegényt elnyomták. A magánélet szabadságán azt értették, hogy szabad a feleséget elhagyni, s általában: Isten parancsainak megszegését nem kell szégyellni.

Mivel a liberalizmus elvileg az emberi jogokért küzdött — a kormányok önkényeskedésével és az egyes társadalmi osztályok előjogaival szemben az egyéni szabadságot követelte —, megnyerte sokak rokonszenvét. De az egyéni érdekek szabad érvényesülése és a szabadverseny a gazdasági életben egyesek vagyonhalmozásához és a gyengébbek kizsákmányolásához vezetett, ez pedig ellenhatásként megszülte a szocializmust.

Amikor a pápák felszólaltak a meghamisított szabadságeszme ellen, a liberális sajtó a szabadság és a haladás ellenségének kiáltotta ki őket.

● **KISLEXIKON**

• LIBERALIZMUS. — A latin *liber*=szabad szóból származik. Az a gondolati, gazdasági és politikai rendszer, amely korlátlan szabadságot akar biztosítani az egyéneknek eszmei, politikai és gazdasági szinten, de nem biztosítja a közjó, a közösség érdekeit, és szabad teret enged a gyengébbek kizsákmányolásának. A vallási problémákkal szemben közömbös, az államot függetleníteni akarja az egyháztól.

35. A GONDVISELÉS MÁIG TARTÓ CSODÁJA

1. COTTOLENGO SZENT JÓZSEF (1786-1842).

Cottolengo (kottolengo) kanonokot haldoklóhoz hívták, egy átutazó francia asszonyhoz, akit egyetlen kórház sem fogadott be.

Cottolengót ez a szomorú eset nagyon megrázta. Eddig is nagyon segítette a rászorulókat, de most elhatározta, hogy

egész életét nekik szenteli. Torino külvárosában házat vásárolt, hogy otthonra találjanak azok, akik senkinek sem kellenek: a vakok, süketnémák, árvák, nyomorékok, gyengék, gyengeelméjűek. És itt otthonra leltek a bűnbánók, akik erkölcsileg elbuktak, és akiket emiatt lenéztek. Ezek itt jótevőkké váltak, mert a rászorulók kiszolgálását vállalták.

A kezdet szerény volt: egy ház. Cottolengo Szent József az Isteni Gondviselés Kicsiny Házának nevezte el. A ház falára a következő feliratot helyezte: Krisztus szeretete sürget minket. Hamarosan újabb és újabb házakat kellett melléje építeni, és mindig nagyobbakat. Ma már sok utcányi sor lett belőlük. Az első ház még ma is áll.

Jelenleg 14 000 ápoltjuk van. Naponta egy mázsa sóra van szükségük a főzéshez.

A nyomorúság minden fajtája megtalálható itt, és ez mégis a béke városa. Sehol a világon nem találunk ennyi elégedett embert együtt, mint itt, ahol az élet szerencsétlenjei Krisztus szeretetével találkoznak.

2. HATÁRTALAN BIZALOM AZ ISTENI GONDVISELÉSBEN.

Ez az Isten városa, ellátásukról is Isten gondoskodik. Alapításától a mai napig ennek az intézménynek még nem volt biztos jövedelme. Cottolengo erre tanított:

— Mindent, amit a szegények részére adományoznak, azonnal ki kell osztani közöttük. Ha tartalékolunk, az isteni gondviselés nem küld számunkra semmit. *Ha már alig van valami* a házban, osszunk ki mindent, ami még van, mert az isteni gondviselés csak akkor küld valamit, ha azt van hová tenni, ha minden üres. Az isteni gondviselés sohasem fog cserbenhagyni bennünket, csak hitünk és bizodalmunk ne hagyjon cserben minket. Istennek ötezer embert táplálni éppen olyan könnyű, mint ötszázat.

Károly Albert, piemonti *király* ismételten földbirtokot ajánlott föl biztosítékul, Cottolengo azonban elutasította.

— A « Kis Ház »-ban addig megy minden jól, amíg semmink sincs!

— És mi lesz, ha Ön meghal? — aggodalmaskodott a király.

— Felség, csak nem gyanúsítja meg az isteni gondviselést azzal, hogy cserbenhagy minket? Ha én eltávozom, más veszi át a helyemet, és minden megy tovább.

Két dolgot ajánlott munkatársai figyelmébe. Az első:

— A szegények a mi uraink. A szegények Krisztus szemevilága. Isten áldása nyugszik rajtatok, amiért a « jó fiúkat » és a « jó lányokat » gondozzátok.

A gyengeelméjűeket nevezte el így. Ómaga egy alkalommal éppen golyóst játszott egy « jó fiú »-val, amikor egy püspök kereste. Inkább a püspököt várakoztatta meg, nehogy a játék megszakításával megszomorítsa a « jó fiút ».

Másik intése:

— Tanuljátok meg jól a katekizmust, hogy gondozottainkat lelkileg is vezethessétek.

3. A CSODÁK VILÁGÁBAN.

Valóságos csoda, hogy az elmúlt 140 év folyamán az isteni gondviselés sohasem hagyta cserben őket. Bor, liszt, hús akkor érkezik, amikor szükség van rá. Pedig soha senkitől nem kérnek, gyűjtést nem hirdetnek. Egyszer már nagyon nagy volt az adósság a sok építkezés miatt. Cottolengo ekkor felkiáltott, mint aki rájött a dolog nyitjára:

— De hiszen üres a nagy szoba! Ott *legalább* 12 ágyat tudunk elhelyezni.

A gondviselésben való hitét azzal mutatta meg, hogy az adósság ellenére 12 ágyat vásárolt, és ennyivel több beteget vett föl. — Igaza lett. Az adósság úgy olvadt, mint a tavaszi hó.

Cottolengo Szent József halála óta is zavartalan az ellátás. Mindig megvan, amire éppen szükség van: pénz, önkéntes ápoló, orvos, gyógyszerész. Az ápolók kezdettől fogva szakképzettek voltak.

Amikor szentünk meghalt, Torino népe zokogott, a király is könnyeket törölt ki a szeméből.

A csoda ma is folytatódik, az isteni gondviselés csodája. Ez persze az Egyház csodája is, mert a « gondviselők » az Egyház ismeretlen tagjai, akikben Krisztus szeretete él. — Krisztus jelen van az Egyházban.

● **KISLEXIKON**

- A GONDVISELÉSBEN VALÓ HIT. — Az a biztos tudat, hogy Isten törődik velünk. Dolgozunk, de Benne bízunk. Akkor is bízunk Benne, ha emberi szempontból elhagyottaknak látszunk.
- A GONDVISELÉS CSODÁJA. — Erről akkor beszélünk, ha valamely intézmény vagy személy előre ki nem számíthatóan sorozatosan és hosszantartóan segítségben részesül; éspedig akkor és olyan mértékben, amikor és amilyen mértékben szüksége van rá.

Vegyük észre azokat, **akik ránk szorulnak!** « Vadásszunk » **olyan esetekre, amikor jót tehetünk!**
Védjük meg **az ügyefogyottat!**
Legyünk türelemmel **a türelmetlen süketekhez is!**

Affre párizsi érsek a barikádon

Az éhség és a nyomor forradalomba kényszerítette a francia népet. Barikádok torlaszolják el Párizs utcáit. A barikádok két oldalán franciák lőnek egymásra. Egyetlen évben, *1848-ban* ez már a második forradalom. Senki sem tud orvosságot az aszály, az áradások és a rossz termés ellen. Gyűlölet uralkodik, de nem mindig tudják, kit miért gyűlölnek. A kórházak tele vannak sebesültekkel, a gyilkolás azonban folyik tovább.

Párizs érseke, D'Affre, felölti püspöki jelvényeit. Fején püspöksüveggel, kezében pásztorbottal (a Bastille téren) a barikádra megy. Ott tombol a leghevesebb harc. Megdöbbenve eresztik le a fegyvert a barikád mindkét oldalán. Ő pedig hangos szóval békére hívja fel a küzdő feleket. Hallgatnak-e rá? Megbékélnek-e a gyűlöködő felek? Úgy tűnik, hogy igen. Ekkor lövés dördül. Nem a barikádok tájáról, hanem egy ablakból. A lövés az érseket csípőn találta. A forradalmárok maguk viszik kórházba. Az érsek belehal sebébe, de holtteste fölött békejobbot nyújtanak egymásnak a franciák.

36. BOSCO SZENT JÁNOS A FIÚK APOSTOLA

Daganatokkal és kék foltokkal jön haza egyik nap az öt éves Jancsi.

— Már megint hogy nézel ki! Miért mégy ilyen gyerekek közé? — kérdi szemrehányóan anyja.

— Mert ha velük vagyok, mégis jobbak! — védekezik.

Még nem jól csinálja, de már felelősséget érez pajtásaiért a kis Bosco Jancsi.

1. A KÖTÉLTÁNCOS.

A tízéves János egy falusi búcsú alkalmával jól megfigyelte a mutatványosokat. Otthon aztán addig gyakorolta a látottakat, amíg ő is tudott kötélen járni, « hasbeszélni », bűvészkedni.

Vasárnaponként falujuk rétjén két fa közé kötelet feszített, aztán torkaszakadtából kiáltozott és tapsolt, mint a vásári kikiáltók. A nép kíváncsian gyülekezett köréje. Néha száznál is többen voltak, mert ebben a kis faluban ritkán akad látványosság.

— Előbb imádkozzunk el egy « olvasó »-t, — mondta mutatványai előtt.

Egyesek elfintorították az orrukat, de ellenkezni nem mertek, mert Jánoska ilyenkor ezt szokta mondani:

— Akkor nincs előadás. Imádság nélkül biztosan kitörném a nyakamat.

A rózsafűzér után Mária-ének következett, majd fölállt egy székre és elmondta az aznapi prédikációt. Ő ugyanis, bár a templom messze volt, délelőtt misét hallgatott. Jó memóriája volt, el tudta mondani az egész beszédet.

Aztán bemutatta mindazt, amit tudott: mókáit, bűvészkedéseit, a kötéltáncot. Befejezésül egy rövid ima volt a fizetség.

2. DON BOSCO ÉS BERCI.

Szentünk már « don ». Ez Itáliában annyi, mint nálunk a « tisztelendő ». Don Boscót (boszko) féléve szentelték pappá.

Éppen szentmiséhez öltözött (1841. dec. 8), amikor a sekrestyés egy ott ácsorgó 16 éves fiút hívott be ministrálni.

— Nem tudok — válaszolta a fiú.

— Akkor meg mit akarsz itt! — mondta feldühödve. Azzal fogta a seprűnyelet és a fiúra csapott, aki elfutott.

— Mit csinál? — kiáltotta haragosan Don Bosco. — Miért bántja ezt a fiút? Ő az én barátom. Hívja vissza tüstént, mert beszélni akarok vele.

A sekrestyés kelletlenül utánament és visszaédesgette.

Don Bosco barátságosan biztatta, hogy hallgasson misét, aztán jöjjön vissza, beszélgetni akar vele. Így is lett. Kitűnt, hogy Bercinek hívják (Garelli Bertalan), 16 éves kőműves inas. Írni-olvasni nem tud, elsőáldozó nem volt. A kicsikkel nem lett volna kedve hittanra járni, nehogy kinevessék.

— És ha külön tanítanálak? — kérdezte Don Bosco.

— Úgy szívesen jönnék.

El is kezdték mindjárt a tanulást. Vasárnap már hatan voltak, félév mulva harmincan, később meg százával szaporodtak.

3. A SUHANCOK ATYJA.

Don Bosco habozás nélkül otthagyta biztos állását és ezeknek a fiúknak szentelte életét. Kezdetben sehol sem tűrték meg őket lármájuk miatt. Így a város szélére szorultak, Cottolengo « Kicsiny Háza » közelébe. Itt sikerült egy pajtát bérelnie. A pajta körül gyep volt. Itt vígan játszhattak a gyerekek. Ő maga is ide költözött édesanyjával. Vándorlegényeknek ingyen adott szállást. Egyik-másik magával vitte a takarót, de Don Boscónak ez nem szegte kedvét.

Később sikerült *intézetet* építenie bennlakók számára. Akiknek ebben nem jutott hely, azok vasárnaponként bejöttek játszani. Küzdelmes ifjúsága idején maga is megtanult néhány mesterséget. Így maga tudta javítani az « ágról szakadt »

fiúk ruháját. Később műhelyeket állított föl, amelyekben mesterségre oktatták kis barátait.

A világon elsőnek *esti iskolát* nyitott. Így sok elkallódott tehetség tanulhatott tovább.

Hogy műve fennmaradjon, társakat keresett és talált (Szaléziek Társasága). Növendékeiből is nevelt magának segítőtársakat.

Akkoriban a legtöbb nevelő úgy gondolta, hogy növendékeik iránti szeretetüket a szigorúság álarcába kell rejteni. Don Bosco viszont nyíltan éreztette a fiúkkal, hogy szereti őket. Az *atyai bánásmódot* az ő intézetei hozták a pedagógiába.

4. KÖZVETÍTŐ AZ EGYHÁZ ÉS AZ ÁLLAM ELLENTÉTÉBEN.

Don Bosco működése egybeesik az olasz egyházpolitikai harcokkal. A Pápai Állam léte akadályozta az egységes Itália létrejöttét. A pápa úgy érezte, hogy függetlensége érdekében szükség van a Pápai Államra. Az egységre törekvő itáliai nép viszont természetes fővárosának érezte Rómát, a Pápai Állam székhelyét.

Az itáliai egység élharcosa Piemonte állam volt, Torino fővárossal, ahol Don Bosco működött. Ahogy rosszabbodott a viszony Piemonte és a pápa között, oly mértékben lett gyanús minden pap, aki a pápával érintkezett. Bebizonyosodott azonban, hogy Don Bosco egyszerre tud hű lenni a pápához és hazájához. Így éppen ő minősült alkalmasnak arra, hogy közvetítsen a két fél között. Tevékeny része volt abban, hogy részleges megegyezés született az Egyház és az állam között.

5. VATIKÁN-ÁLLAM.

1870-ben az itáliai csapatok Róma ellen vonultak. A pápa nem akart vérontást. Az első ágyúlövésre kinyittatta Róma egyik kapuját. Azóta Róma Itália fővárosa.

1929-ben a Vatikánt, a pápa tartózkodási helyét a hozzátartozó hivatalokkal, múzeumokkal, kertekkel Itália külön államnak ismeri el. Ennek területe akkora mint egy kisebb városi kerület. Nem baj, hogy kicsi a Vatikán, fontos, hogy a kereszt-

ténység feje ne legyen alávetve más államnak vagy kormánynak, és így függőség nélkül kormányozhassa az Egyházat.

A katolikusok számára a pápa nem a Vatikán feje, hanem Szent Péter utóda, Krisztus helytartója.

Felelősek vagyunk embertársainkért!
Nem mondhatjuk: « Mi közöm hozzá? » Testvérünkhöz mindig van közünk. Krisztusban mindnyájan testvérek vagyunk. Ne légy közömbös!
Talán éppen rád vár néhány ember jó útra térítése...

Statisztikai adatok

Bosco Szent János szellemében 108 iparos szakiskolában és 77 földműves iskolában tanítanak. Évente 3 500 iparost bocsátanak szárnyra, s évente 700 mezőgazdász kerül ki iskoláikból. Lányok részére 408 szakiskolát tartanak fönn 7 700 tanulóval.

A pápák a társadalmi (szociális) igazságosságért

A pápák felszólaltak a liberalizmus munkásnyúzó módszerei ellen. Nem az Egyház dolga-hivatása a gazdasági megoldások kitalálása, de az Egyház dolga rámutatni azokra a bajokra, amelyek a gyengébbet sújtják.

XIII. Leó « Rerum Novarum » kezdetű körlevelében (1891) a munkásság védelmére kelt. Többek között ezeket követelte a munkások részére:

vasárnapi pihenés
a munkaidő rögzítése
munkavédelmi intézkedések
a nők védelme a munkáltatással kapcsolatban
betegsegélyző pénztárak (mint most az SzTK)
munkanélküli segély
szakszervezeti érdekvédelem

Egy pápai körlevéllel nem oldódnak meg a bajok. De rájuk irányította a figyelmet; tudtára adta az emberiségnek, hogy milyen fontos tennivalója van. Segített közhangulatot teremteni az igazságos rendezés érdekében. A megoldás az államokra tartozik.

Sajnos, a hatalmon lévők értetlenségből és önzésből kifolyólag nem hallották meg az idők szavát; — forradalmak támadtak, sztrájkok léptek föl... A krisztusi hit életerejére jellemző, hogy a munkások jogaiért — saját pillanatnyi érdekeik ellenére — gazdagok és előkelők is küzdöttek az élvonalban. A többség nem követte őket. Igaz, hogy ez utóbbiak csak névleges keresztények voltak, ha egyáltalán azok voltak.

Amit akkor a pápa a munkások részére követelt, abból Európa legtöbb országában ma már sok megvalósult, bár az akkori liberális államvezetés ezt lehetetlennek tartotta.

Mi magunk szociálisan gondolkozunk-e?

Vagyis igazán keresztények vagyunk-e? — Nem várjuk-e el anyánktól, testvérünktől, pajtásunktól, hogy abban is kiszolgáljon, amit magunk is meg tudunk tenni?

Ha valami közös dolog kerül kiosztásra, ne kívánj többet, mint ami megillet!

A parkok, utcai padok, stb. közös értékek. Óvd ezeket!

37. KRISZTUS ÖRÖMÉVEL A LEPRÁSOK KÖZÖTT

1. DAMJÁN ATYA (1840-1889) ÁLLANDÓAN TETTRE KÉSZ ISTEN ÜGYÉÉRT.

Szülei őt nem taníttatták, bátyja viszont egy missziós társaság tagjaként papnak készült. Bátyját jött meglátogatni az ifjú József (akkor még így hívták a későbbi Damján atyát), családi nevén De Veuster (dövőszter). Annyira megtetszett neki a misszionárius élet, ez az Isten szeretetéből fakadó hősi életforma, hogy közébük állt, mindjárt ott is maradt. Mivel a középiskolai koron túl volt már, nem papnak, hanem segítőtestvérnek szánták. Szíve vágya a papság volt. Ezért — bár elfogadta a beosztást — titokban tanult. Végül elérte, hogy papjelöltté lett. Itt a missziós társaságban a Damján nevet kapta (Demjénnek is mondják). Amikor bátyját el akarták küldeni a misszióba, az hirtelen súlyosan megbetegedett. Damján gyorsan határozott. Kérte, hogy ő mehessen bátyja helyett. Így is történt. A Csendes-óceán egy kis szigetére került, ahol nemsokára pappá szentelték.

Ezen a csendes-óceáni szigeten működött kilenc egyhangú éven át. Kunyhóban lakott, kunyhóban misézett. Amikor faluról falura lovagolt, nyeregtáskában tartotta misefelszerelését. Úgy élt, mint sok tízezer más misszionárius...

Egy alkalommal (1873) a missziós püspök arról panaszkodott, hogy paphiány miatt senkit sem tud a Molokai szigetre küldeni a leprások közé. Damján atya megragadta az első kínálkozó alkalmat. Amikor újabb hithirdetők érkeztek, azonnal ajánlkozott:

— Én szívesen elmennék a leprások közé.

Olyan könnyed természetességgel vállalkozott erre a feladatra, mintha csak kirándulásra jelentkezett volna. Pedig így elevenen rothadó emberek közé zárkózik.

A legközelebbi kis hajóval elindult. Az utasok újonnan érkezett leprások voltak. A hajón csak ő volt egészséges. A kormány Molokai szigetére száműzte a leprásokat, mert a társadalom félt tőlük.

2. A LEPRÁSOK KÖZÖTT.

Damján atya 33 éves korában lépett a leprások földjére. Három héten át a puszta földön, egy fa tövében aludt, mert jobb hely nem akadt számára.

A betegek közt terjedő bűzt kezdetben csak úgy tudta elviselni, hogy égő cigarettával lépett közéjük. Később már félelem és undor nélkül nyúlt rothadó végtagjaikhoz. Tudatosan vállalta sorsukat. Nem riadt vissza attól, hogy megkaphatja a bajt.

Őelőtte is működött itt pap, de Damján atyából jobban kiérezték Krisztus szeretetét. A leprások addig úgy érezték, hogy nekik már minden mindegy: részegeskedéssel, tobzódó mulatozással és erkölcstelenséggel próbálták elviselhetővé tenni keserű sorsukat. Damján atya szavára készséggel segítettek barakokat építeni. Aztán kibővítették a kórházat és saját maguknak is emberibb lakást építettek. Énekelni, ministrálni tanultak. Damján atya még zenekart is szervezett azokból, akiknek még maradt használható ujjuk.

Amikor a püspök bérmálni jött, már rendezett viszonyokat talált, énekkel várták. Az ének rekedtes volt a roncsolt hangszálaktól, csak Damján atya hangja csengett tisztán.

Újságírók, sőt *protestáns lelkipásztorok* is felfigyeltek Damján atyára. Angliában valósággal népszerű lett. Protestáns

lelkészek gyűjtést rendeztek Damján atya leprásai számára. Egy Dutton nevű amerikai katonatisztre oly mély hatást gyakorolt Damján atya működése, hogy katolikussá lett és beállt segítőtársának.

3. LEPRÁS A LEPRÁSOKKAL.

Itteni működésének harmadik évétől Damján atya testén gyanús fehér foltok mutatkoztak, melyek később megint eltűntek. A lepra távoli jelei. Még nem lett volna késő menekülni a szigetről. Ő azonban maradt. A tizenegyedik évben aztán *kitört rajta a lepra.* Egy fáradságos út után lábvizet készített magának. Lábával próbálgatta, s úgy találta, hogy nem forró. Amikor a kezével nyúlt a vizbe, leforrázta magát. Ebből észrevette, hogy a lába érzéketlen. Ez biztos jele a leprának.

Megdöbbent, elsápadt, szíve hevesen kezdett dobogni. Mindig számított erre a percre, de most, hogy bekövetkezett, mégis megrendült. Még lett volna remény a gyógyulásra, ha speciális kórházba megy. De nem hagyta el leprásait.

Protestáns gyermekek Damján atya utolsó karácsonyára (1888-ban) ajándékot küldtek. Egy könyv címlapjára ezt írták: « Boldogok az irgalmasok, mert majd nekik is irgalmaznak. » — Ő pedig válaszképpen az ajándékot hozó férfi Szentírásába ezt írta: « Beteg voltam, és meglátogattatok! »

1889-ben halt meg. — « Boldogabb halált sohasem láttam! » — írta egy szemtanú Damján atya haláláról. — Ama fa alá temették, amely alatt az első három hét éjszakáit töltötte.

Vannak undort keltő betegségek.

Damján atya példája arra tanít, hogy betegeink mellett a szolgálatokat is készségesen lássuk el.

A gyógyíthatatlan beteg ne úgy érezze, hogy útjában van valakinek!

Testi fogyatékosságai miatt **meg ne vessünk senkit, azt vele ne éreztessük. Légy kedves ahhoz, akit testi fogyatékossága miatt mások megvetnek.**

Battyány-Strattman László (1870-1931)

Főrangú létére szemsebész lett. Családi birtokán kórházat létesített, amelyben ingyen operálta a szegény betegeket. Akkoriban senki sem részesült ingyenes gyógykezelésben. Csak a szegényeket kezelte, mert a gazdagoknak úgyis akad orvosuk. Betegeit nem bocsátotta el ajándék nélkül. Húszezer szemműtétet végzett életében. A felajánlott egyetemi katedrát nem fogadta el, mert úgy tartotta, hogy hivatása a szegényekhez szól. Gyakran megtörtént, hogy egyesek hálálkodva letérdeltek előtte. Ilyenkor gyorsan odatérdelt a hálálkodó mellé, hogy együtt mondjanak köszönetet az irgalmas Istennek.

Mint férj és családapa is példás életet élt. Coreth Mária Teréziával kötött házasságából 13 gyermeke született. Személyesen törődött nemcsak gyermekei nevelésével, hanem alkalmazottainak testi-lelki szükségeivel is.

Életszentségre irányuló törekvésében mindig szerény és alázatos volt. Elhatározásaiban azt kérdezte magától: « Mit tenne most helyemben Jézus? »

38. LISIEUX-I SZENT TERÉZ « KIS ÚTJA »

1. SEMMI RENDKÍVÜLI.

A halála előtti időszakban Teréz nővér a kertben sétált. Eközben a konyha felől ezek a szavak ütötték meg a fülét:

— Teréz nővér nemsokára meghal. Ez a kis nővér, bármennyire kedves volt is, annyi bizonyos, hogy semmit sem tett, amit érdemes volna elmondani róla.

Első pillanatra tényleg úgy tűnik, hogy Isten olyan szentet támasztott Lisieux-i (liziői) Szent Terézben (1873-1897), aki semmi rendkívülit nem tett. Isten meg akarta mutatni, hogy a kis dolgokban való hőséget nagyra tartja. Az életszentségnek ez az útja mindenki előtt nyitva áll.

2. KÜLDETÉSE A « KIS ÚT ».

Szent Teréz tudatában volt annak, hogy Istentől küldetése van:

— Érzem, hogy az én küldetésem hamarosan elkezdődik. Az a küldetésem, hogy megtanítsam az embereket az én kis utamra.

— Milyen kis útra? — kérdezték tőle.

— A lelki gyermekség útjára. A bizalom és az Istenre való teljes ráhagyatkozás útjára. Nem kell mást csinálni, mint az apró áldozatok virágait Jézus lába elé szórni.

3. A KIS ÚT LELKISÉGE.

Még zárdába lépése előtt történt, hogy fölajánlotta magát a gyermek Jézusnak, hadd legyen az ő *játékszere.*

— Arra kértem, hogy ne tekintsen értékes játékszernek, amelyet a gyermekek csak nézegetnek, de hozzányúlni nem mernek. Hadd legyek számára értéktelen kis labda, amelyet a földre dobhat, kis lábával rugdoshat, amelybe lukat vághat, amelyet eldobhat, vagy pedig — ha éppen úgy tetszik — a szívéhez szoríthat. Egyszóval az volt a szándékom, hogy mulattatom a kis Jézust, és kiszolgáltatom magam neki egészen.

4. A KIS ÚT GÖRÖNGYEI.

A kis út az apró önmegtagadások útja. Nem nagy dolgok, de a legtöbb embernek nincs is módja nagy dolgokat véghezvinni. Az a fontos, hogy tetteink Isten iránti nagy szeretetből fakadjanak. Kis Teréz minden kellemetlenséget úgy fogadott, mint jó alkalmat Isten iránti szeretetének kinyilvánítására.

Szemrehányást elviselni. — Alig 15 éves korában bekönyörögte magát a kármelita zárdába jelöltnek. Ott egy alkalommal ügyetlenül takarított. A folyosó sarkában megbújt egy pók. A perjelnő mindenki füle hallatára megjegyezte:

— Meglátszik, hogy egy 15 éves gyermek söpri a folyosót.

Teréz nem sértődött meg.

Egymást elviselni. — Nagymosás közben a vele szemben mosó nővér minduntalan ráfröccsentette a szappanos vizet. Először azon volt, hogy hátrahúzódik, letörli arcáról a piszkot, és kéri társnőjét, hogy vigyázzon egy kissé. Aztán meggondolta magát, és nagyon ügyelt, nehogy a másik észrevegye, mennyire kellemetlen ez neki.

— Kis lélek vagyok — mondotta — csak ilyen kis dolgokat tudok az Úrnak felajánlani.

Az ellenszenvesre is mosolyogni. — Egy társa iránt, bár az komoly egyéniség volt — szentünk ellenszenvet érzett. Nem tehetett róla, ez magától jött. Teréz úgy győzte le magát, hogy ehhez a társához kedvesebb volt, mint a többihez. Megtett neki minden elképzelhető szívességet. Néha kedve lett volna ellenkezni vele. Ilyenkor rámosolygott, vagy elsietett, nehogy szeretetlen szó csússzon ki az ajkán.

Ez a nővér egyszer örömtől ragyogó arccal megkérdezte:

— Kedves Teréz nővér, árulja el, mi az, ami miatt Ön ennyire kedvel engem?

Betegen. — Gyakran kínozta fejfájás, de sohasem panaszkodott. Hosszú, kínos betegségében sose sajnáltatta magát. Panasz nélkül viselte sorsát, a tüdőbajt, mely elsorvasztotta.

Mi volt a kedvenc étele? — Asztalszomszédja sem tudta kideríteni kedvenc ételét, bármennyire figyelte is. — A házgondnok nővér kényeztetni akarta betegségében, és nem is sejtette, hányszor adott neki alkalmat az önmegtagadásra azáltal, hogy saját ízlése szerint készíttette az ételeket, pedig az Szent Teréz ízlésével teljesen ellenkezett. Mégsem szólt miatta, nehogy elrontsa annak örömét.

24 éves korában halt meg. Halála előtt sokat szenvedett. Testileg és lelkileg. Hit ellenes kísértések is gyötörték. Ezeket leírta Önéletrajzában, amely magyarul is megjelent Kis Monika fordításában (Ecclesia kiadó, 1974). Teréz azt tanítja nekünk, hogy aki « kicsi » lesz, mint a gyermek, az megy be az Isten Országába. « Jézusnak nincs szüksége műveinkre, egyesegyedül a szeretetünkre. »

Próbáljuk ki a « kis utat »!

Első pillanatra úgy tűnik, nem nagy dolog ilyen apró önmegtagadásokat végezni, amikről Szent Teréz lelki naplójában beszámol. Ki kell próbálni, hogy könnyű-e...

Akinek sikerül a szeretet kis önmegtagadásait állandóan végeznie, az a szentség útján jár...

39. ISTEN SZŰZ MÁRIA ÚTJÁN ÜZEN A MAI EMBERNEK

1. BERNADETTE-NEK MEGJELENT SZŰZ MÁRIA.

1858-ban híre ment, hogy Lourdes-ban (lurd) a 13 éves Bernadette-nek többször megjelent Szűz Mária. Az első jelenés február 11-én volt. Ekkor a rózsafüzér imádkozására biztatta. A hatodik jelenés alkalmával Szűz Mária így szólt Bernardette-hez:

— Imádkozz a bűnösökért, hogy bűnbánatot tartsanak.

Később megbízást adott a lánynak:

— Mondd meg a papoknak, hogy e helyen építsenek kápolnát, és vezessenek ide körmeneteket.

Bernadette elment a plébánoshoz és elmondta az üzenetet. A plébános ezt válaszolta:

— Te azt mondtad, hogy a jelenés Hölgye egy rózsabokor fölött áll. Hát virágozzék ki az a rózsabokor, akkor elhiszem az üzenetet (febr. 25-én).

Amikor Bernadette egy következő jelenés alkalmával elmondta a plébános kívánságát, Szűz Mária csak mosolygott.

Egy másik jelenés alkalmával kinyilvánította:

— Én vagyok a Szeplőtelen Fogantatás!

Döntő fordulat következett be, amikor Szűz Mária egy újabb jelenés alkalmával így szólt Bernadette-hez:

— *Menj, igyál és mosdjál meg*!

A lány a folyóhoz akart menni, de Szűz Mária a sziklahegy tövére mutatott. Alig kapart ki Bernadette a földből egy pohárnyi mélységet, amikor nedves lett a talaj és a kaparásnyi mélység megtelt vízzel. — Mivel a víz még nem tisztult le, a mosdással maszatos lett az arca. Akik eddig hittek Bernadette jelenéseiben, csalódottan és kiábrándultan távoztak, ellenzői pedig gúnyolódtak.

Egy *kőfaragó* gondolt először arra, hogy ez a Szűz Mária által fakasztott víz talán gyógyhatású. Titokban ki is próbálta. Mivel egy kőszilánk volt egyik szemében, a már letisztult víz-

zel megnedvesítette a sérült szemet. És valóban, a szeme meggyógyult.

Azóta sok csodás gyógyulás történt és történik ma is Lourdes-ban. A csodák egyszer e víz hatására következnek be, máskor oltáriszentségi áldás folyamán, a szentáldozás pillanatában, vagy csak úgy váratlanul a kegyhely valamelyik részén.

Évenként több millió ember zarándokol oda. Ezek nem mind betegek. A betegek sem mind gyógyulnak meg. Lourdesban nem azért művel az Isten csodákat, hogy a kórházak és az orvosok fölöslegessé váljanak, hanem hogy ébren tartsa a hitet: van Isten, van örök élet, van értelme az életnek és a türelmes vezeklő szenvedésnek. Akik ott nem gyógyulnak meg, erőt kapnak Istentől, hogy megnyugodva viseljék bajukat. És ez több a testi gyógyulásnál.

2. ALEXIS CARREL SZEME LÁTTÁRA TÖRTÉNIK CSODA LOURDES-BAN.

Carrel (kárel) az orvostudomány legnagyobbjai közé tartozik (1873-1944), 1912-ben Nobel-díjat kapott. Fiatal korában a lyoni egyetemen működött. Vallási képzettség híján gyakorlatilag hitetlen volt.

Egy akadályozott kollégája helyett kísérőnek vállalkozott egy zarándok csoporthoz, amelynek tagjai között súlyos betegek is voltak. Már hallott a lourdes-i gyógyulásokról, de úgy tudta, hogy ott csak amolyan önszuggesztiós « csodák » történnek. E vonaton hallott először arról, hogy rák, csonttörés, tuberkulózis, születéstől fogva való vakság gyógyulására is bőven akad példa. És ami a leghihetetlenebb: e gyógyulások néhány pillanat alatt következnek be. — Egy volt osztálytársa hiába számolt be ezekről, Carrel nem tudta elhinni.

A zarándok csoportban külön gondja volt egy 20 év körüli lánnyal (Marie Ferrand), aki tuberkulotikus hashártyagyulladás következtében a szó szoros értelmében a haldoklás állapotában volt. Carrel, miután megvizsgálta, kijelentette: ha ez meggyógyul, ő szerzetbe lép.

Súlyos állapotára való tekintettel nem engedte meg, hogy a lányt a szokásos módon a csodaforrás vizébe mártsák. Mert ez a víz jéghideg. Csak lemosást engedélyezett. A lány nem

gyógyult meg. A beteget ezután a kórházba akarták szállítani. Amint a hordággyal a jelenési barlang felé közeledtek, Carrel a maga módján így imádkozott:

— Szűz Mária, ha a te gyógyításaid nem a képzelet szüleményei, gyógyítsd meg ezt a lányt, hiszen már eleget szenvedett.

Ekkor azt hitte, hogy a szeme káprázik, mert úgy látta, hogy a beteg megmozdult. Pedig nem mozdulhat, hiszen haldoklik. Odasietett. A lány mosolyogva szól Dr. Carrelnek:

— Doktor úr, meggyógyultam!

Arca egészséges színt kapott, és csak úgy ragyog az örömtől. A doktor nyugalmat parancsol neki, megvizsgálja. A vizsgálat megerősítette a lány érzését, valóban meggyógyult. Mindjárt fel is kelt a hordágyról.

Dr. Carrel ennek ellenére sem nyerte vissza azonnal a hitét. Ez a hirtelen gyógyulás annyira ellentétben állt eddigi felfogásával, hogy kibúvókat keresett. Eddig úgy tudta, hogy a természeti törvények nem teszik lehetővé a csodát. Azon az álláspontón volt, hogy vannak még fel nem kutatott természeti erők, amelyek majd egyszer fényt derítenek azokra a gyógyulásokra, amelyeket ma még csodának tartunk. De aztán arra kellett gondolnia, hogy a közönséges vízzel való lemosás nem tartalmazhat olyan erőt, mely halálos beteget egy pillanat alatt meg tudna gyógyítani. Mivel valóban az igazságot kereste, először csak így fogalmazta meg véleményét:

— Nem lehet valamit tagadni csak azért, mert rendkívüli.

Évekig tartó vívódás után végül megadta magát az isteni kegyelemnek: hitt Istenben és hitt a csodában. Megértette, hogy a *csoda* lényege az, hogy *jel*. Jele annak, hogy Isten létezik és törődik velünk.

Ettől fogva mindent másképp látott. Most már úgy vélte, hogy az arsi plébános és Szent Vince többet tudott Istenről, az ember rendeltetéséről, mint egyes pszichológusok, szociológusok és Nobel-díjasok. Úgy látta, hogy vallás nélkül nemcsak azt nem tudjuk, hogy mi a jó és mi a rossz, hanem az igazságot sem tudjuk a hamisságtól megkülönböztetni.

Hamis bálványnak nevezte azoknak a tudományát, akik Isten helyett és nem Istennel együtt fogadják el a tudományt. A természettudomány nem vezet el Istentől. Az istentagadás nem tudományos érvekből fakad, hanem emberi magatartásból, előítéletekből.

A csodát most már elfogadta Carrel, mint láttuk. Azt azonban sohasem tudta elfogadni, hogy léteznek olyan katolikusok, akik templomba járnak, életüket mégsem irányítja hitük. Ez volt az oka annak, hogy — bár nagyon sokszor ment — mégsem járt rendszeresen misére.

Tudjuk, hogy a rossz katolikusok viselkedéséből nem szabad ilyen következtetést levonnunk. Carrel azonban ebben is korának gyermeke. *A kereszténység jó vagy rossz élete nagyobb hatással van az emberekre, mint a csodák.*

Nagy figyelmeztetés ez számunkra!

Mit üzen Isten a világnak
a jelenésekkel és a csodás gyógyításokkal?
Azt hogy Isten ma is törődik **velünk**
és hogy az emberiségnek
bűnbánattal vissza kell térnie Istenhez!
Istenem, hiszek Tebenned! Erősítsd hitemet!

A nagy tudósok hite

Hitünk nem függ ennek vagy annak a tudósnak a hitétől. Mégis sok emberre hat megnyugtatólag, hogy az alábbi világhírű tudósok is hittek Istenben, sőt legtöbbjük határozottan vallásos volt.

Pasteur (pasztőr) a fertőző betegségek elleni szerek felfedezője. Egyik tanítványa egyszer megkérdezte tőle:

— Hogyan lehet ilyen nagy tudós hivő ember?

Pasteur így válaszolt:

— Éppen azért, mert gondolkoztam, és tanulmányoztam hitemet, olyan hitem van, mint egy bretonnak (Bretagne a legvallásosabb vidék Franciaországban). És ha még többet gondolkoztam volna, olyan lenne a hitem, mint egy breton asszonyé.

Volta az elektromos áram első előállítója. Róla nevezték el a « volt » villamossági egységet. Volta így ír:

— Figyelmesen tanulmányoztam a hit alapvető tanait, olvastam a hitvédelmi, sőt a hitellenes műveket, s mérlegeltem a hit mellett és ellene szóló érveket.

— Vallom a katolikus, apostoli és római hitet; e hithez való tartozásomat belsőleg és külsőleg mindig gyakoroltam.

Max Planck (1858-1947) a kvantumelmélettel a modern fizika alapjait vetette meg. Így ír:

— Akármerre pillantunk, a vallás és a természettudomány között nem találunk ellentétet, sőt a döntő pontokban teljes megegyezést. Kiegészítik és feltételezik egymást. A legkézenfekvőbb bizonyítéka ennek az a történelmi tény, hogy minden idők legnagyobb természettudósai mélyen vallásos emberek voltak.

Megemlitünk *még néhányat* a leghíresebbek közül, akik hivő természettudósok voltak:

Edison, akinek 1200 felfedezése volt. *Röntgen, Marconi* (rádió), *Zeppelin* (léghajó). *Eddington,* akinek nevéhez fűződik a modern csillagászat a táguló világegyetemről. *Otto Hahn,* aki az atomhasítást fedezte fel, a Pápai Akadémia tagja volt. *Einstein* (relativitáselmélet) nem volt keresztény, de hitt Istenben és ezt hangoztatta. — Ha már a nagyokról szólunk, említsük meg a világhírű magyar zeneszerzőt, *Kodály* Zoltánt, aki mélyen vallásos volt. Ugyancsak e sorozatba tartozik a ma élő legnagyobb atomtudós, *Heisenberg.*

● **KISLEXIKON**

• MI A CSODA? — Olyan rendkívüli esemény, amely által Isten jelt ad számunkra. Azt jelzi, hogy van Isten és törődik velünk. Jézus sok csodát tett; ezek az isteni « jelek » azt bizonyítják, hogy Isten küldöttje volt, Isten Fia volt. A legnagyobb csoda Jézus feltámadása; ezzel az Atya véglegesen megpecsételte Jézus művét, tanúságot tett Fia mellett.

40. MA IS ÉRDEMES ÉLNI ÉS MEGHALNI KRISZTUSÉRT

1. GORETTI SZENT MÁRIA ÉLETÁLDOZATA A TISZTASÁGÉRT.

Gorettiék több mint egy órányira laktak a templomtól, Marietta mégsem mulasztott egyetlen vasárnapi misét sem. 1902 nyarán az özvegy édesanya a ház mögött segített a gazdának a kézi cséplésben. A 12 éves Marietta a lakásban foglalatoskodott. Sándor, a gazda fia — azon a címen, hogy szomjas — bement a házba. Valójában bűnre akarta csábítani a szép Mariettát. A lány könyörgött neki:

— Nem lehet, Sanyi, ez bűn!

Sanyi nem hallgattott a jó szóra, a bűnt akarta, minden áron. Mivel Marika ellenkezett és védekezett, a fiú tőrrel egy-

másután többször megszúrta. Amikor a sebesült lányra rátaláltak, még élt. Kórházba vitték, ahol másnap meghalt. Halála előtt megbocsátott gyilkosának.

1950-ben Marietta édesanyja is, megtért gyilkosa is részt vett az ünnepélyes szentté avatáson. XII. Piusz pápa kezet csókolt Assunta mamának...

Marietta példája révén Isten arra figyelmeztet, **hogy a** tisztaság **a mai világban is nagy** kincs, **amelyet akár halálunk árán is meg kell őrizni!**

Horváth Emerenciána (1937-1954)

Kiscsőszön született, élt és halt meg. Szülei szegény földművesek; napszámos munkából, később közös gazdálkodásból éltek. Renci szorgalmas, törekvő leányka volt. Általános iskolája után gépírást tanult, és gyalog járt át 3 km-re, a kertai tanácsházra dolgozni. Vasárnaponként Iszkázról jött miséző pap Kiscsőszre; Renci hűségesen részt vett a szentmisén és áldozott. Sűrűn elzarándokolt a celldömölki kegytemplomba is. Munka után az erdős, sötét, sokszor sáros, havas úton hazafelé a rózsafüzért imádkozta. Egy pusztai legény többször megleste, később üldözőbe is vette. Anyjának elpanaszolta félelmeit, és még többet imádkozott. A legényt kocsmázó társai próbálták lebeszélni: Rencivel nem lehet kikezdeni! A legény egy este ittasan megtámadja az úton; a dulakodásban először a lány győz, földre teríti, elmenekül, segítségért kiabál. A fiú eléri; erőszakoskodásának Renci megint ellenáll. Az elvakult legény konyhakéssel 27-szer szúr a lány testébe. Amikor megtalálják, és a celldömölki kórházba szállítják, még el tudja mondani a történteket; gyilkosát azonban nem ismerte fel. Megmenteni már nem lehet. Temetésén egy halálsápadt fiatalember állt meg a nyitott sírnál, és egy szál piros szekfűt dobott a kaporsó után. Hamarosan letartóztatták; eleinte tagadott, de aztán mindent bevallott. A börtönből szabadulva máshova költözött, új életet kezdett... Kiscsőszön többen azt kérdezik: « Miért ellenkezett Renci? Most is élhetne! » Az ő elve más volt: « Inkább meghalni, mint Istent megbántani! »

2. KOLBE ATYA ÉLETÁLDOZATA EMBERTÁRSAIÉRT.

Az auschwitzi (ausvici) internáló táborban vagyunk a második világháború idején (1941). A hitleri Németország internáltjai szenvednek itt.

Mivel egy fogoly megszökött, helyette tizet fognak kivé-

gezni. Egy kivégzésre szánt lengyel férfi kétségbeesve kiáltott fel:

— Szegény feleségem, szegény gyermekeim, többé nem látlak titeket!

A tíz halálra szánt ember számára vezényel valaki:

— Cipőket levetni!

Éhségbunkerben kell meghalniok, ott nem kell cipő. Ekkor kilép a sorból egy fogoly. A parancsnok revolvert ránt:

— Mit akarsz?

— Szeretnék az egyik elítélt helyett meghalni.

— Miért? — kérdi nagy szemeket meresztve.

— Én már úgyis idős vagyok (47 éves), de ennek — és ekkor lengyel honfitársára mutatott — felesége és gyermeke van.

— Ki vagy te? — vallatja tovább.

— Katolikus pap vagyok.

Hozzátehette volna, hogy Maximilian *Kolbe* (1891-1941), lengyel ferences, hazájában közismert ember.

A parancsnok egy kicsit gondolkozik, aztán rekedtes hangon mondja:

— Nem bánom. Jó, menj velük!

Most kivételesen nincs se szitkozódás, se gúny. Kolbe atya pedig felajánlja életét nemcsak ezért az egy emberért, hanem minden honfitársáért és rabtársáért, sőt kínzóiért is. Nemrég is úgy megkínozták, hogy hetekig feküdt a kórházban.

Abban az éhségbunkerban, amelyben Kolbe atya és társai a halálra várnak — a szokástól eltérően — senki sem ordítozik kétségbeesetten. Naponta egyszer rájuk nyitják az ajtót. A foglyok vagy imádkoznak, vagy énekelnek. Egy napon aztán holtan találták őket, csak Kolbe atyában volt még élet. Karbolinjekcióval végeztek vele. Arca még holtában is megbékéltséget mutatott.

Áldozata nem volt hiábavaló. A megmentett honfitárs később hazakerült családjához, 1971-ben jelen volt Kolbe atya boldoggá avatásán, és ma (1975-ben) is él. Az őrök pedig attól fogva nem voltak oly kegyetlenek, mint azelőtt.

A Krisztusból fakadó emberszeretet erősebb a halálnál.

3. TERÉZ ANYA ÉLETÁLDOZATA AZ ELHAGYOTTAKÉRT.

A második világháborúnak már vége. Forrón tűz az indiai nap a vonatra, amelyen a jugoszláviai albán apáca utazik mélyen elgondolkozva. A missziós iskolában indiai lányokat tanít. De most máson töpreng. Arra gondol, hogy Indiában az éhségtől emberek rogynak össze az utcán és halnak meg ott. Nem először rendült meg ettől a lelke. De most mintha isteni hívást érezne. Még itt ezen a vonaton elhatározza, hogy nekik szenteli életét.

Pápai engedéllyel munkához lát. Azzal kezdi, hogy az egészen szegények részére iskolát nyit. Később azzal fokozza tevékenységét, hogy összeszed az utcán egy az éhségtől elgyengült embert és kórházba viszi. Nem túl nehéz cipelni az összeaszott embert, hiszen az csont és bőr. A kórházban nem veszik fel; nincsen hely. Teréz anya nem vitatkozik, de nem is mozdul, amíg hosszú órák múlva mégiscsak föl nem veszik betegét. Megköszöni és elindul a következőért. Van belőlük bőven Kalkutta utcáin.

Fölfigyeltek rá, pedig nem szólt senkinek. Indiai keresztény lányok csatlakoznak hozzá, elsősorban volt tanítványai közül. A hatóság pedig egy használaton kívüli pogány templomrészt bocsát rendelkezésére.

Teréz anya és munkatársai elsősorban azokat veszik gondozásba, akiktől mindenki szabadulni kíván, akikkel senki sem törődik. Nemcsak az éhségtől és betegségtől elgyengülteket, hanem a kitett gyermekeket is összeszedik, sőt leprásokat is ápolnak.

Aki Teréz anya munkatársa akar lenni, azt próbaképpen az utcára küldik: szedjen föl összerogyott embereket. « Lányai » vidáman vállalják ezt a feladatot.

Teréz anya a világ minden táján nyitott házakat: mindenütt, ahol vannak emberek, akik szeretetre szorulnak. 1973-ig 53 házat nyitottak. Munkatársai bőven vannak, pedig ingyen szolgálnak, kötött munkaidő nincs, kényelem még kevésbé.

Krisztust él bennük. Valóban a «Szeretet misszionáriusai», ahogy nevük is jelzi.

Elszégyelljük magunkat

Teréz anyának és munkatársainak működését szemlélve.

Mi áldozatnak nevezünk olyasmit, **ami csak a megszokott kényelem vagy élvezet hiánya. Igazi áldozatokat is elvár tőlünk az Isten, amikor embertársainkról van szó!**

Szép lakásokban sokszor embertelenebb az élet, mint a Teréz nővér által összeszedett haldoklók között! Krisztus nélkül embertelenné lesz az emberi élet!

A missziók világából

A misszionáriusok közül manapság Teréz nővér tett szert világhírre. Az Afrikában és Ázsiában működő sok tízezer férfi és női misszionárius működését nem tudjuk egyenként bemutatni. Nézzük meg munkájuk eredményét, akkor talán megsejtjük, mit tettek.

Vegyük példának az afrikai *Zambia* államot. Zambiában a keresztények a lakosság 40 %-át teszik ki. Az egyetemen viszont a diákság 90 %-a belőlük kerül ki. Ennek az a magyarázata, hogy 1950-ig az állam csak egyetlen egy népiskolát tartott fenn. Vagyis ahol nem működtek keresztény misszionáriusok, ott nem folyt semmiféle tanítás. Fekete Afrika területein a misszionáriusokkal indult meg nemcsak a kereszténység, hanem a művelődés is.

A keresztény hithirdetők egyetemeket és szakiskolákat is építettek. Gyönyörű modern épületek.

Olyan vidéken, ahol nincs orvos, a misszionárius elsősegélyben részesíti a betegeket, aztán jönnek a szalmatetős kórházak, majd a modern építésű és berendezésű kórházak szakszerű személyzettel.

Honnan van mindenre pénz? — A keresztény testvériség jegyében az európai és amerikai keresztények adományaiból.

Kelet-Afrikában az utóbbi 25 év alatt (1946-1971) a katolikusok száma 2.5 millióról 10 millióra emelkedett.

Egész Afrikában 1900-ban a katolikusok összlétszáma 1 millió volt, 1973-ban 60 millió.

A kereszténység nem áll meg, terjeszkedik. És ahol megjelenik Krisztus, ott szebb lesz az emberi élet.

Jean Vanier

A francia compiègne-i erdő közelében olyan közösség él együtt, amelynek tagjai közül százhúsz elmebeteg, nyolcvan egészséges. Ez utóbbiak önként vállalkoznak egy időre vagy véglegesen arra, hogy életüket megosszák az elmebetegekével, és segítsék őket előrehaladásukban. A közösség alapítója Kanada (szent életű, 1967-ben elhúnyt) főkormányzójának fia, Jean Vanier (zsan vanié).

Mario Borelli

Ez egy fiatal nápolyi pap. Reggeltől kora délutánig papi munkáját végezte, misézett, gyóntatott, hitoktatott. Délutántól az éjszakába a csavargók életét élte az utcán és a kapualjakban. Hat éven át folytatta ezt a veszélyes és fárasztó életmódot. Amikor végül felfedte kilétét, döbbenetes volt a hatás. A meglepetés után egy 15 éves csavargó kérleli: « De ugye, közöttünk marad továbbra is?! »

A fiúknak otthont szerzett, taníttatta őket, helyet szerzett nekik. Azoknak háromnegyed része, akikkel foglalkozott, ma becsületes, dolgos életet él.

41. KRISZTUS LELKE MA IS ÉL AZ EGYHÁZBAN

1. PÁPÁK A BÉKÉÉRT.

Az első világháborúban Európa népei engesztelhetetlen gyűlölettel pusztították egymást. A pápa (XV. Benedek) ismételten békefelhívással fordult a háborús felekhez, és közvetített közöttük. Békeszándékait azonban mindig megakadályozták.

A második világháború idején XII. Piusz pápa gyakran intézett békeszózatot a világhoz. Híresek voltak karácsonyi békefelhívásai. A háborús felek őrá sem hallgattak.

XXIII. János pápa körlevelet adott ki arról, miként lehetne békét teremteni a nemzetek és az emberek között (Pacem in terris). Hangsúlyozta, hogy igazságosság nélkül nincs igazi béke.

VI. Pál pápa béketörekvéseit ismerjük. Az ő kezdeményezésére minden év január 1-én békevilágnapot tartanak. A pápa ez alkalmakra békeüzenetet intéz a hivőkhöz és minden jóakaratú emberhez.

2. A FRANCIA MUNKÁSPAPOK.

A második világháborút követő években egy franciaországi gyárban kissé gyanakodva méregettek egy újon-

nan fölvett munkást a régiek. Nem látszott munkásfélének. Később mégis megkedvelték. Békés ember, jó munkaerő, megbízható munkatárs volt. Múltjáról nem beszélt, de nem is faggatták. Ha a vallás szóba került, ügyesen mondott néhány szót a vallás mellett. Ő maga azonban sohasem kezdett beszélgetést vallási témáról.

Egyszer aztán történt valami. Egy munkás rosszul lett, összeesett. Az említett új munkás ekkor melléje telepedett és biztatta, hogy bánja meg bűneit, ő fel tudja oldozni, mert pap.

Miután a beteget elszállították, a többiek a papra meredtek:

— Te pap vagy? Miért titkoltad, mit akarsz köztünk?

— Sorsotokat akartam vállalni — felelte egyszerűen.

Munkatársai közül eddig még kevesen találkoztak pappal. Egyideig úgy érezték, hogy közéjük tolakodott, de aztán egészen « bevették » maguk közé.

A munkáspapok a közönyösség jegét akarják megolvasztani. Ők tulajdonképpen honi misszionáriusok.

3. XXIII. JÁNOS PÁPA.

Pápaválasztásra gyűltek össze a világ bíborosai (1958). Nem volt könnyű eldönteni, kit válasszanak meg. A pápa személye meghatározza az Egyház haladási irányát. Emberi okossággal mérlegelve öreg pápát választottak, 77 éveset, aki a János nevet vette fel. Átmeneti pápának gondolták, hiszen ilyen öreg ember nem élhet sokáig. Valóban átmeneti pápa lett, de nem úgy ahogy gondolták. Az ő pápasága ugyanis átmenet volt egy új korszakba.

Egyszerű, szeretetreméltó egyéniségével meghódított mindenkit, aki kapcsolatba került vele.

Köztudott, hogy a pápát gyakran *hordszéken* viszik a hívek gyülekezetébe. Nyolc erős férfi veszi a két tartó rudat a vállára. János pápa ezt nem szerette, tud ő gyalog is menni. A messziről jött zarándokok azonban tiltakoztak, mert így nem láthatják a pápát, a tömeg eltakarja. Így mégis kénytelen volt eltűrni, hogy hordozzák.

Mivel kövérkés ember volt, sajnálkozva mondta hordozóinak, hogy mekkora terhet kell cipelniök. Azok lelkesen nyugtatták meg, hogy bírják és szívesen csinálják.

4. A II. VATIKÁNI EGYETEMES ZSINAT.

Az új korszak ezzel a zsinattal kezdődött, amelyet János pápa hívott össze. Az eddigi egyetemes zsinatok elsősorban hitbeli kérdéseket tisztáztak, vagy bajokat igyekeztek megszüntetni. Most mindenki csodálkozott: miért kell egyetemes zsinat, amikor semmi baj nincs az Egyházban...

A zsinat új módokat keresett a *lelkipásztorkodás* és az *egyházkormányzás* terén.

Ázsia, Afrika és Amerika földrajzilag távoli népeit és problémait saját püspökeik jobban ismerhetik, mint Rómában. Többek között emiatt is mostantól az Egyház kormányzásában nagyobb szerepet kapnak a püspökök.

Nagy változás következett be a *liturgiában.* Latin helyett most már nemzeti nyelven folyik az istentisztelet. Az *oltár* közelebb került a néphez. Régi helye alkalmas volt arra, hogy növelje az Oltáriszentség iránti tiszteletünket. Az Eucharisztiát azonban nemcsak imádni kell, hanem táplálékként fogyasztani. Azzal, hogy az oltár ismét a nép közelébe került, az Egyház azt akarja hangsúlyozni, hogy az oltár Isten népének étkezési asztala az Úr Testének vételére.

5. SZERETETEGYSÉG RÉVÉN A HITEGYSÉG FELÉ.

A keresztény vallások egyesítésének a gondolata is nagy lendületet kapott a zsinaton. Ezzel kapcsolatban már említettük a pápa és a konstantinápolyi pátriárka történelmi jelentőségű szeretetteljes találkozását.

Minden keresztény vallás a *Bibliát* vallja szent könyvének, és fogadja el isteni kinyilatkoztatásként. Minden keresztény egyén Krisztus tanítása szerint akar élni és üdvözülni.

Krisztus Urunk azonban éppen a Biblia tanúsága szerint azt akarja, hogy *egy akol legyen* és egy pásztor. Azt is mon-

dotta: « Arról fognak megismerni benneteket, hogy az én tanítványaim vagytok, ha *szeretettel* vagytok egymás iránt. »

Mivel mi keresztények Krisztus tanítványainak valljuk magunkat, nem szabad gyűlölködnünk. — A múlt ellentéteit meg kell ismernünk, mert különben nem értjük a jelent. Ennek nyomán azonban szent borzadálynak kell eltöltenie bennünket: ilyesminek nem szabad többé megismétlődnie. A múlt bűneit, tévedéseit ne hánytorgassuk egymás szemére, és ne tekintsük azokat személyes sérelmünknek. Ne használjunk egymásra olyan kifejezéseket, melyek a másiknak fájnak.

A nem katolikus kereszténveket is *testvérként szeretjük*, és csak egyben versenyezhetünk velük: ki nagyobb a szeretetben és a megbocsátásban. Akkor sem engedünk a haragnak, ha valaki a másik oldalon megfeledkezik magáról és a régi gyűlölség szellemében nyilatkozik. Ha csak azokat szeretjük, akik minket szeretnek, mi különöset teszünk? Így tesznek a pogányok is.

Az egyesülésnek *Krisztus igazsága jegyében* kell megtörténnie. Ha azonban azt akarjuk, hogy a kívülállóknak hiteles képe legyen a katolikus igazságról, azt sohasem érjük el szeretetlen vitatkozással. *Életünkből lehessen hitünket leolvasni!*

A magunk hibáit is meg kell látnunk. Hiába a tiszta hit, ha nem élünk szerinte.

Hogy egymás szeretetében növekedjünk, ahhoz még nagyon sokat kell imádkoznunk. Minden évben jan. 18-tól 25-ig (tehát a Szent Pál megtérésének emléknapja előtti héten) *imahetet* tartunk a keresztények egységéért. Ha az összes keresztények kellő bizalommal és őszinte vággyal imádkoznak az egységért, az meg is fog valósulni.

BEFEJEZÉS

Jézus azt mondotta apostolainak: « Én veletek vagyok a világ végéig. » Láttuk, hogy Krisztus — a keresztények minden emberi gyengesége ellenére — felismerhető az Egyházban, valóban az Egyházzal maradt.

« Az Egyház a világtól eredő sok üldözés és az Istentől kapott vigasztalás közepett vándorolva halad előre, az Úr keresztjét és halálát hirdeti, amíg el nem jön. Megerősíti a föltámadt Krisztus ereje, hogy külső-belső gyötrelmeit és nehézségeit legyőzze türelemmel és szeretettel, és az Ő titkát, tükörben, homályosan ugyan, mégis hűségesen nyilatkoztassa ki a világon, míg végül ez a titok meg nem mutatkozik teljes világosságban » (Az Egyházról szóló zsinati rendelkezés, 8).

A világ végén már nem lesz szükség Egyházra, mert megkezdődik Krisztus beteljesült Országa olyan boldogsággal, amelyet szem nem látott, fül nem hallott, melyet Isten azoknak készített, akik felismerték Őt embertársaikban is és *szolgáló szeretetükkel tanúskodtak Róla.*

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó helyett 5

Bevezetés. Új egyháztörténelmi szemlélet 7

1. Az őskeresztények tanúságot tettek Jézus mellett . 9

2. István diákonus vértanúsága, Saul megtérése . 12

3. Jézus egyháza katolikus (Sz. Péter és Sz. Pál) 15
Jeruzsálem pusztulása 18

4. Keresztényüldözés a Római Birodalomban (Néró, afrikai vértanúk, Sz. Tarziciusz) 19
Pliniusz és Trajanusz császár levélváltása 23
A lyoni vértanúk 23

5. Szeretet ragyogja be a véres üldözést (Sz. Lőrinc, szegénygondozás, Sz. Sebestyén) 24
Sz. Perpetua és Felicitász vértanúsága 26
A keresztények az utasokkal is törődtek 27
A szentek ábrázolása 27

6. A kereszténység felszabadul (Konstantin, Julián) 29

7. Az Egyház gondjai Konstantin birodalmában (Áriusz, cezaropapizmus, Sz. Atanáz) 31

8. Az egyiptomi remeték (Antal, Pachomiusz, Makariusz) . . . 34

9. Az egyházatyák alakítják a korai kereszténységet (Sz. Ambrus, Sz. Ágoston, Aranyszájú Sz. János) 36
Szent Ambrus megválasztása 37

10. A kereszténység nem pusztult el a Római Birodalommal (Jeromos, Paula, Paulina, Marcella, Leó pápa) 40

11. Szent Benedek «fiai» nevelték az új Európát 43
Nagy Szent Gergely pápa 45

12. A megtért frankok a pápaság védelmezői (Klodvig, Egyházi Állam, Nagy Károly) 46

13. A magyar nép kereszténnyé lesz (Géza, Sz. István, Sz. Gellért püspök) 49
Az egyházi nagybirtok 52

14. A keleti egyház elszakadása . 52

15. VII. Sz. Gergely az Egyház szabadságáért . 56
VII. Gergely és Cenciusz 59
16. A mohamedánok és a keresztes háborúk . 59
17. Szent Domonkos és az albiak . 63
Az albi háború 65
Az inkvizíció 66
A spanyol inkvizíció 66
A boszorkányperek 66
18. Assziszi Sz. Ferenc (Sz. Erzsébet) 67
Sz. Ferenc- és Sz. Erzsébet legendák 70
19. Középkori képek (dómok, bűnbánati szónokok, az irgalmas szeretet művei: betegek, foglyok) 72
Egyetemek 74
20. A pápai hatalom hanyatlása (VIII. Bonifác, Avignon, a templomos pör, Sziénai Sz. Katalin, Konstanz) 74
Husz János 78
Reneszánsz 78
A búcsúk 79
21. Luther Márton vallási forradalma . 80
22. Kálvin János szigorú reformációja . . . 84
23. Mórus Sz. Tamás, az angol szakadás vértanúja . 87
Boleyn Anna sorsa. 88
24. Loyolai Szt. Ignác (Borja Sz. Ferenc, Sz. Alajos) 89
Campion Sz. Edmond 92
25. Katolikus megújulás (Trentói zsinat, Néri Sz. Fülöp, Borromeo Sz. Károly) 93
« Szent Károly pestise » 95
26. Katolikus megújulás Magyarországon (Pázmány, Eszterházy) . 96
27. Politikusok (Medici Katalin) és szentek (Szalézi Sz. Ferenc) a hitújítás korában 99
Vallásháborúk 101
28. A pápák Európáért a török-vész ellen (Várna, Nándorfehérvár, Lepanto, VIII. Kelemen, B. XI. Ince) 102
29. Az Egyház missziós tevékenysége (Indiánok, Kláver Sz. Péter, Xavéri Sz. Ferenc, japán vértanúk). 105
A mexikói emberáldozatok 109

30. Tudomány, művelődés és egyház (Naptárreform, Galilei, Kal. Sz. József, De La Salle Sz. János) 110
A pápság a haladás szolgálatában 113
31. Páli Sz. Vince, az irgalmas szeretet apostola 114
32. Az Egyház sorsa a « felvilágosodás » korában (Voltaire, Hofbauer Sz. Kelemen, II. József) 116
E korszak természettudósai 119
A magyar irodalom és tudomány hőskorából 120
Az enciklopédisták 120
33. A francia forradalom és az egyház 120
A szabadkőművesek 123
34. Megújul a katolikus élet Franciaországban és Angliában (Vianney Sz. János, Newman) 124
A liberalizmus 126
35. A gondviselés máig tartó csodája (Cottolengo) 127
Affre párizsi érsek a barikádon 130
36. Bosco Szt. János, a fiúk apostola 131
A pápák a társadalmi igazságosságért 134
37. Krisztus örömével a leprások között (Damján atya) . . . 135
Battyány-Strattman László, szemsebész 138
38. Lisieux-i Szent Teréz « kis út »-ja 138
39. Isten Szűz Mária útján üzen a mai embernek (Bernadette, Dr. Carrel) 141
A nagy tudósok hite 144
40. Ma is érdemes élni és meghalni Krisztusért (Goretti Sz. Mária, B. Kolbe atya, Teréz anya) 145
Horváth Emerenciána 146
A missziók világából 149
Jean Vanier. — Mario Borelli 149
41. Krisztus Lelke ma is él az Egyházban (Pápák a békéért, XXIII. János, a II. Vatikáni zsinat, a keresztények egysége) . . . 150
Befejezés . 154

TÖRTÉNELMI TÁMPONTOK

ELSŐ KORSZAK: *Az Egyház születése és elterjedése a hellenisztikus-római világban.*

90—700

64-68 : A Néró-féle kereszténygyűldözés. - Sz. Péter és Pál vértanúsága.
70 : Jeruzsálem pusztulása.
313 : A milánói rendelet (Nagy Konstantin: 306-337).
325 : A niceai zsinat.
381 : Az első konstantinápolyi zsinat.
354-430 : Szent Ágoston.
547 : Szent Benedek halála.

MÁSODIK KORSZAK: *Az Egyház a nyugati keresztény népközösség középpontjában.*

700—1300

768-814 : Nagy Károly.
970-997 : Géza fejedelem.
997-1038: Szent István, első magyar király.
1054 : A keleti egyházszakadás.
1073-1085: VII. Gergely pápa.
1198-1216: III. Ince pápa (1215: a IV. lateráni zsinat)
Assziszi Szent Ferenc († 1226) és Szent Domonkos († 1221).
1274 : Aquinói Szent Tamás halála.

HARMADIK KORSZAK: *A nyugati keresztény népközösség felbomlása.*

1300—1789

1294-1303: VIII. Bonifác pápa (1300: az első Szentév).
1307-1377: A pápák Avignonban.
1414-1418: A konstanzi zsinat (1387-1437: Zsigmond magyar király).
1517 : A lutheri reformáció kezdete (1483-1546: Luther Márton).
1526 : A mohácsi vész.
1545-1563: A trentói egyetemes zsinat.
1540-1556: Loyolai Sz. Ignác és az első jezsuiták.
1555-1648: A vallásháborúk és a katolikus ellenreformáció kora.

NEGYEDIK KORSZAK: *Az Egyház az iparosodás korában.*

1789—1918

1789 : A francia forradalom.
VI. Piusz (1775-1799), VII. Piusz (1800-1823) és Napóleon († 1821).
1846-1878: IX. Piusz pápasága.
1869-1870: Az I. vatikáni zsinat.
1878-1903: XIII. Leó pápa.
1903-1914: X. Piusz pápa.
1914-1922: XV. Benedek pápa (Első világháború: 1914-18).

ÖTÖDIK KORSZAK: *Az Egyház a jelenkorban.*

